

5

6

7

8

ऋग्वेदीयादशग्रंथाः ।

ॐ नमः शिवाय ॐ नमः शिवाय

ऋग्वेदसंहिता—परिभाषा—सर्वानुक्रम-

छन्दसि—स्वाहाकारहोमनिर्णयप्रयोगा-

दिविविधोरपुस्तविषयसंहिता

नमः शिवाय

ऐतरेयब्राह्मणम्—भाष्यपाठैस्तत्रतत्रा-

नुवादितम्

शिक्षादिचतुष्टयं—नाम

१ शिक्षा पाणिनीया, २ ज्योतिषं लगधस्य,

पदपाठः—ऋ सं. पदानि शुद्धपाठः

मू. ३ रु. ट. ॥.

मू. १ रु. ट. ८८

३ छंदः पिगलनागस्य, ४ निषंदः, निरुक्तं च

यास्कस्य, ५ धीतसूत्रं आश्वलायनस्य,

६ अष्टाध्यायीसूत्रपाठः पाणिनीयः

शिक्षादिचतुष्टयं—नाम १ शिक्षा, २

ज्योतिषं, ३ छंदः, ४ निषंदः इति

गृह्यसूत्रं—आश्वलायनीयम्.

ऐतरेयारण्यकं (उपनिषद्) भाष्यपाठैः

संवाद्य शोधितमस्त्रीदं पुस्तकम्

पदपाठः—ऋ सं. पदानि शुद्धपाठः

मू. १। ट. ८८

मू. ४८८ ट. ४॥

मू. ४८८ ट. ४॥

मू. १० ट. ४॥

मू. ३ रु. ट. ॥.

ल्यथयोनुचाहयजतिर्चक्रमात्तंहोतेत्याचक्षतइतियद्वायसतत्रयथाभाजनंदेवताअमुमाचहामुमात्रहेत्यावाहयतितदेव
 होतुहोतृत्वंहोताभवतिहोतेत्येनमाचक्षतेयएवंवेद ॥ २ ॥ पुनर्वाएतमृत्विजोगर्भकुर्वतियंदीक्षयंत्यद्भिरभिरिचंतिरे
 तोयाआर्पःभरेतसर्भेयंततकृत्वादीक्षयंतिनवनीतेनाभ्यंजंत्याज्यवंदेवानागुरभिघृतंमनुष्याणामायुतंपितृणानवनीतंग
 भर्णातघसयनीतेनाभ्यंजंतिस्वेनयनंतद्वागाधेयेनसमर्धयंत्यांजत्येनतेजोवाएतदक्ष्योर्धदांजनंसतेजसर्भेयंततकृत्वादी
 क्षयंत्येकयिंशत्यादर्भर्षिजृष्टःपाययतिशुद्धर्भेयंततप्तूतंदीक्षयंतिदीक्षितयिमितंप्रपादयंतियोनिर्वाऽएषादीक्षितस्ययद्दी
 क्षितयिमितंयोनिर्भेयनंतत्स्वांप्रपादयंतितस्माद्वाद्योनेरास्तेचचरतिचंतस्माद्वाद्योनेर्गर्भाधीयंतेचंप्रचजायंतेतस्मा
 दीक्षितनान्यन्नदीक्षितयिमितादादित्योभ्युदिवाद्वाभ्यस्तमियाद्वापियाभ्याश्चावयेयुर्वाससाप्नोर्णुवंत्युलंवाएतद्दीक्षित
 स्यद्वासंउल्वेनयनंतलोर्णुवंतिक्ृष्णाजिनमुत्तरंभवत्युत्तरंवाबल्याज्जारायुजरायुर्णवंनंतत्सोर्णुवंतिमुष्टीकुरुतेमुष्टीवैकृ
 त्यागर्भेन्तःशेतेमुष्टीकृत्याकुमारोजायतेतद्यन्मुष्टीकुरुतेयज्ञंचंतत्सर्वाश्चदेवतामुष्ट्योःकुरुतेतदाहुर्नपूर्वदीक्षिणःसंस
 वोस्तिपरिगृहीतोपापतस्ययज्ञःपरिगृहीतादेवतानितस्यातिरस्त्येपरदीक्षिणएवयथातथेत्युन्मुख्यकृष्णाजिनमवभृथम
 भ्यर्चयंतितस्मान्मुष्कागर्भाजरायोर्जायंतेमहववासमाभ्यर्चयंतितस्मात्सहबोलेनकुमारोजायते ॥ ३ ॥ त्वमग्रेसप्रथाअ
 मिमोमयास्तेमयोमुखइत्याज्यभागयोःपुरोनुवाक्येअनुषूयाद्यःपूर्वमग्नीजानःस्यात्तस्मैत्ययायज्ञंयितन्वतइतियज्ञमेवा

यजति यत्पयानेष पजति पार्चयत घञं पंधामपि नयति च धुषीष्वानीषोमीप्रसवाय सविता प्रतिष्ठित्या अदितिश्च धुषान्दे
पायं मा जानं धीषु पायापत त्वज्ञायते यद्रक्षेत्रं तस्मादपि मुग्धश्चरित्वा यदैवानुष्ठयी च क्षुपाप्रजानात्यप्रजानाति यद्वत
देवाय रं मा जान स्रं स्यां पायत त्मा जान र्ध्रं स्यां मभ र्ध्रं स्यैव यज्ञस्तायतेऽस्य क्रियते स्य संभ्रियत इयं ह्यदिति स्तुत्तमामदिति
यजति यदुग्गमानादिति यज्ञति यज्ञस्य मज्ञात्यै स्वर्गस्य लोकस्यानुव्यात्यै ॥ ८ ॥ देवचि शः कल्पयितव्या इत्याहुस्ताः कल्प
माना अनेमनुष्ययिगः कल्पंत इति मर्वायिगः कल्पंतै कल्पते यज्ञोपितस्य जनतार्यं कल्पते यज्ञं विद्वान्होता भवति स्वस्तिनः
पर्यामुधन्यस्य त्वन्याह स्वस्त्यप्सु पृजने स्वयंति ॥ स्वस्तिनः पुत्रकृथेषु योनिषु स्वस्तिराये मरुतो दधातनेति मरुतो वै देवा
नां विरोत्तार्यत यज्ञमुलेषीरूपत्सर्वं रच्छंदो भिर्यज्ञेदित्याहुः सर्वं रच्छंदो भिरिष्टुदेवाः स्वर्गलोकमजयं स्तर्ध्वं तद्यजमानः स
र्वं रच्छंदो भिरिष्टुस्वर्गलोकं जयति स्वस्तिनः पथ्यामुधन्यमु ॥ स्वस्तिरिद्धि मपथे श्रेष्ठेति पथ्यायाः स्वस्ते स्विष्टुर्भायमेनयमु
पथाराये अस्मान् दिवानामपि पंधामगन्तव्ये स्विष्टुर्भायं गोमप्रचिकितो मनीषायाते धामानि दिविया पृथिव्यामिति सोम
स्य त्रिष्टुर्भावाविभ्यदेवं मत्पति यदमाविन्धा जातानीति सधितुर्गायत्री सुत्रामाणं पृथिवीं चामनेह र्सं महीमूषु मातरं सुव्रताना
मित्यदिते जगत्या ये तानि वावमर्वाणि च्छंदोऽंति गत्यर्वां त्रिष्टुर्भां जातमन्वन्यान्येतानि हि यज्ञे प्रतमामिव क्रियंते एतद्देवा अ

यस्यामेव स्यात्स्योप्रायणीयं निर्वपेत्तस्यामुदयनीयं निर्वपेत्तावत्तवयज्ञः संततो व्यवच्छिन्नो भवत्यमुष्मिन्वा एतेन लोके राधु
 र्गतिनास्मिन्नित्याहुर्न व्यायणो यमिति प्रायणीयमिति निर्वपेत्प्रायणीयमिति चरति प्रयं त्येवास्माद्धोकाद्यजमानो इत्यादि
 त्वयत्तदाहुर्व्यतिपञ्चेपाज्यानुवाक्यायाः प्रायणीयस्य पुरोनुवाक्यास्ता उदयनीयस्य याज्याः कुर्योद्या उदयनीयस्य पुरोनु
 वाक्यास्ताः प्रायणीयस्य याज्याः कुर्योत्तद्व्यतिपज्जत्युभयोर्लोकयोर्ऋक्षो उभयोर्लोकयोः प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋभो
 र्गुभयोर्लोकयोः प्रतिष्ठित्यतिष्ठति यद्वयं ददित्यश्चरुः प्रायणीयो भवत्यादित्य उदयनीयो यज्ञस्य धृत्य यज्ञस्य वसन्
 धी यज्ञस्याप्रथमं सार्यं तर्पयं ददति हस्माहं ते जन्या उभयतो तयो रप्रथमं सायवसां न ह्येत्येवं वेतद्यज्ञस्योभयतो तयो रप्रथमं
 सायवसां न एतियदादित्यश्चरुः प्रायणीयो भवत्यादित्य उदयनीयः पथ्यं वेतस्वरत्याग्रयंति पथ्यां स्वस्तिमभ्युद्यंति स्वस्त्ये
 वेतः प्रयंति स्वस्त्युद्यंति स्वस्त्युद्यंति ॥ ११ ॥ इति प्रथमपंचिकायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

प्राच्यां च दिशि देवोः सोमं राजानमर्क्षिणस्तस्मात्प्राच्यां दिशि क्रीयेतं तत्र यो दद्यान्मासादर्क्षिणस्तस्मात्प्रयोदशो मासो
 नानुविद्यते न वै सोमयि क्रय्यनुविद्यते पापाहिंसोमयि क्रयीतस्पर्क्षीतस्य मनुष्यान्भ्युपावर्तमानस्यं विद्योवीर्याणीन्द्रियाणि
 न्युदसीदंस्तान्येक्यर्चावारुत्संतानि नान्नाशुयंस्तानि दाम्यां तानि तिसृभिस्तानि चतसृभिस्तानि पंचभिस्तानि पद्भिस्ता
 नि सप्तभिर्नवाचारुं पठेत्तान्यष्टाभिरवारुंधतीष्टाभिराश्रयत्तदद्यान्नामष्टवमश्नुते य

पात्राग्नेयानेपामानिहविषायजंतीत्यन्याहतातेविश्वपरिभूरस्तुयज्ञं ॥ गयस्फानःप्रतरणःसुवीरइतिगवांनस्फावयि
ताप्रतागयित्पीत्येवतदाहवीरहाप्रचरामोमदुर्योनितिगृह्णवदुर्योविभ्यनिर्वसोमाद्राज्ञआथतोयजमानस्यगृहाःसयंदं
तामन्नाहंज्ञांत्येनंतच्छमयन्तिमेस्यज्ञांतोनप्रज्ञानपशून्निहनस्मीमांथियंशिक्षमाणस्यदेवेतिरारुण्यापरिदध्रातिवरुणदे
यत्योषाणैतायद्यायदुपनदोयाधन्परिश्रित्तानिप्रपद्यन्तंस्वयंनंतदेयतयास्वेनच्छंदयाममर्थयतिशिक्षमाणस्यदेवेतिशि
क्षतेपारपरयोयजंनंक्रतुंदक्षेत्रणमोञ्जगार्धीनिवीयंप्रज्ञानैर्यरणसंजिज्ञापीत्येवतदाहययातिविश्वदुरितात्तरंमसुतमो
णमधिनायंरुहेमतिवशोयसुतमोर्नातःकृष्णाजिनंयंमुतमोर्नातोर्ध्वंमुतमोर्नातोर्वाचमेवतदारुह्यतयास्वर्गलोकमभिसंतरति
तापताअद्यान्याहूरूपममृदणैतद्वयजस्यममृदयद्रुपममृद्वैयत्कर्मक्रियमाणमृगाभिवदतितासांत्रिःप्रधसामन्वाहत्रि
रुत्तमातद्दिग्दगनंपद्यंतेद्वादार्शमाभाःमंधत्सरःमंधत्सरःप्रजापत्यायतनाभिरेवाभीरभोतियएवंयेदत्रिःप्रध
मोत्रिरुत्तमामन्याहयज्ञस्ययतद्वमानद्वानिस्थंभ्रंचग्रायाविभ्रंभाय ॥ १३ ॥ अन्यतरानद्वाङ्गुरुःस्योदन्यतरोविमुक्तौ
ऽथराजानमुपायहरैर्युधैर्भयोधिंमुक्तयोरुपायहरैर्युःपितृदंवल्यंराजानंकुर्यैद्युक्तयोरयोगक्षेमःप्रजाविंदत्ताःप्रजाःपरि
तुषेरन्योनिद्वान्विमुक्तःक्षच्छान्नामदांप्रज्ञानारूपैर्योग्युक्तस्तच्चक्रियाणांतैर्युक्तेन्येचिमुक्तेऽन्वउपाचहरंतुभावेयतेक्षेमयो
गोक्लृपयेतिदियामरायाएतुल्येकेरुममयंतंतएतस्योपगच्छांतिऽययंतंततांमनोमगअजयैस्तेहक्षिणस्यांदिश्ययंतंततां

प्राचाहाधकममाहवावापृथिवीयामन्याहेतिद्यावापृथिवीन्यांवाएतंजातंदेवाः पर्यैशृङ्गस्ताभ्यामवाद्यापिपिगृहीतंस्तस्मा
 हवावापृथिवीयामन्याहान्यामग्नपुष्करादर्धीतिनृचमाग्नयेगायत्रमन्याहार्द्रोमध्यमानेभ्वयंनंतदेवतयांभ्वेनच्छंदमामभ
 पयत्यथयानिरमेधनेतिरूपममृदंभनद्वयस्तस्यममृदंयद्रूपममृदंयत्कर्मक्रियमाणमृगभिचरदतिमयदितत्रायनेयदिदिचिरे
 जायेतगक्षोभयोगायज्यानुच्याअग्नंहमिन्यात्रिणभित्येनारक्षमामपहत्यैरक्षांसिवाएनेतद्योऽभंतयहिंनत्रायनेयांहचिरे
 जायतैमयेचकस्यांसयानूक्तायाजायनेयदिद्वयोरयोनव्युनृजंतवइतिज्ञातायजातवर्त(मर्)भरूपामनुव्रयाद्यद्यज्ञोभरूपंत
 त्समृदंमायेहत्तेनत्यादिनभित्तिहन्मन्याद्येनमेधर्तिग्रथुंजातमितिनिशुश्रियवाण्यप्रथमज्ञातांयदग्निर्नेविध्यतिविशाम
 द्विस्वाधरमितियद्वंदवानेनैतनंदेषामां ३ नितिप्रदंयंदेवयानयंभगतायमुचितममितिप्रप्रियमाणायामिरूपायद्यज्ञेभि
 रूपंतत्समृदंमास्वेयोनानिपीदन्वित्यंपहवाऽअस्यस्वायानियेदग्निर्भ्रगंज्ञातंज्ञातनेदमीतिज्ञातइतगेज्ञातयेदाइतरःप्रि
 येसिरीतातिथिमित्यंपहवाअस्यप्रियोर्तिथियेदग्निर्भ्र. स्यान्अगृहयतिमितिज्ञात्वाभ्वेनंतहधात्यग्निर्नाभिः समिध्यते
 कथिरगृहपतिर्युवा ॥ हव्यवाङ्गुह्वास्यइत्याभिरूपोयद्यज्ञोभरूपंतत्समृदंयद्यद्यज्ञाग्निर्नाविप्रोविप्रणसन्सतेतिचिप्रइत
 रोविप्रइतरःसन्नितरःसखामस्याममिध्यमइत्यंपहवाअस्यस्वःसखायदिदग्निर्भ्रस्तंभर्जयंतसुक्रतुंपुरोयायानमा
 जिपु ॥ स्वेपुधयेपुजाच्चिनमित्यंपहवाअस्यस्वःधेयोयदिदग्निर्भ्रयज्ञंनयज्ञभयजंतदेवाइत्युत्तमयापरिदधातियज्ञेनयंतधे

तद्वैयस्यस्य गृह्येण दृष्टमगृह्येण वा ऋषिभिरपि यमाणा गृह्यभिः यदतिचिदुर्भाभवतः त्रैविद्यत्वायेत्यातं भवतीत्यातेन वा एतेन देवा अ
 रात्र्युष्ण एता विचैतस्मादिदो न मे यः कर्तव्यं यथा ज्ञानेन वा त्रयजंति तानुयाजान्याणां वप्रया जानुयाजान्मय इमं नीर्यं न्याणास्ते
 प्रयाजां देवांश्चारेनुयाजान्. मयोऽथानुयाजान्यजं पंधेमान्याणानातुष्यंतीं पंधित्वं सा हृष्टदतिरिक्तं तस्मिन् युया इमं प्राणां विद्वे
 दे वेणे वेणे न पदं देवा यमया ज्ञान्यजंति तानुयाजान्मयसकाम उपसातो युयाजं युयोनुयाजं पु ॥ १७ ॥ इति प्रथमं पं
 शिकाशो दृष्टी सोऽध्यायः ॥ १ ॥

एतौ रैदेके यदृशमोऽयोरामसं भविष्यामीति निदिदेया अप्रयश्च ग्रमं यतो भविष्यमीति तं दयायि मे धिरे मंहभ्यो यि ह तो
 अदस्य धूरी तो पु रैचानं धनं हर्षी विह नोऽं भविष्यति हं ते मयं जमं भरा मेति तं धेति तं मे जभ्युलं नं भृत्योऽपु रं भिनापि मं भिपय
 त्सि त्वा भिर्नो रं देवानां भिषा यो भिषा यो नृणां ययैतस्मात्तृप्यं पमं नं भरतं नं नं भृत्या ह तु मे ह्यन्त्रय र्येण प्रचरिष्यामीं होतरभि
 दूरीति ॥ १८ ॥ अत्र ज्ञानं प्रथमं पुरस्तादिति प्रतिपद्यते त्रैविद्यं यद्वहस्पतिर्वा द्यार्णवं न तद्विपग्यतीं यं पित्रे राट्टृचेत्यम इति
 वा रैराट्टी रायं नं राग्निम एवाति महान्मही अन्नभायि द्विजान इति ब्राह्मणस्य त्याग्रहस्य च यद्वहस्पतिर्निर्वाद्यार्णवं न तद्विपग्यत्य
 विष्टं देवैर्गिरिगारमोऽण्यो रिति त्वा विधी प्राणो रं मयि नां प्राणं मे या मिम्य एवाति मं गीदस्य मही अग्नीत्येवं नं गमगादयन् नं जति

स्थयीयारुषतत्त्वा ताविस्रुन्दसोभवैत्येतभिर्होश्चिनोःकक्षीवान्प्रियंघामोपागच्छत्सपरमंलोकमजयंदुपाश्चिनोःप्रियं
 पामगच्छन्तिजयतिपरमंलोकंयएवंपेदाभात्यग्निरुषमामनीकमितिसूक्तंपीयिवांसमश्चिनाघममच्छेत्यभिरूपयद्यज्ञेभिरू
 पेतागमृद्धंतुत्रंष्टुभंपीयंयंत्रिष्टुर्नीयंभवास्मिस्तद्वधातिघावाणंचतदिदयंजरंयेइतिसूक्तंमक्षीइवकफ्णोचिवनासंयेत्यंगस
 मारूवायंयेयोस्मिस्तादिद्रिषाणिदधातिस्तद्वंष्टुभंयोयंयंत्रिष्टुर्ध्यायेमयास्मिस्तद्वधातिछिद्यावापृथिवीपूर्वचिस्तयइतिसूक्तं
 मग्निंपमंगुरुषंयामसिष्टयत्यभिरूपयद्यंभिरूपंतत्समृद्धंतदुजागतंजगतायंपशवःपशून्नेयास्मिस्तद्वधातियाभिरमु
 मायतंयाभिरमुमायतमिंत्यंतायताहात्राश्चिनांकाभानंददधनुस्तानंयास्मिस्तद्वधातिंतरेयंनंतत्समर्धयत्यरूपचदुपसःपृ
 धिरग्निपरतिरपितयतीरुषंयेयास्मिस्तद्वधातिद्युभिरक्षुभिःपरिपातमस्मानित्युत्तमयापरिदर्धात्परिष्टेभिरश्चिनासौ
 भगेभिः ॥ ततोन्मित्रोयरुजोमामहंतामदितिःमिंधुःपृथिवीउतर्धारित्यंतरेयंनंतत्कामैःसमर्धयतीतिनुपूयंपटलं ॥२१॥
 अयोत्तरनुपहृयेमुदुपांपेनुमंतांहृण्यतायमुपर्धाचिमूर्नामभित्यादेयसवितःममीवत्संनमातृभिःसंयत्सद्वयमातृभिर्येस्ते
 स्तनःनारायोपोमयोर्भूगौरमीमंदनुयत्समिपंतनमंमुपसीदतमंजानानावपसीदन्नभिस्वादशभिर्येवस्वतोदुहंतिसंस्की
 ममिद्धोअग्निराश्चिनोममिद्धोअग्निर्पृषणारोतिदिक्स्तदुमयक्षतमभस्यकर्माभिन्यन्नभोदुह्यतेधृतंपर्यवत्तिष्ठन्नक्षणास्यतंऽपु
 धरिरपुपीमिपमुपद्रयपयगागोपुणोपेमागुनेमिपत्तश्चिर्यमान्नमभिन्यनोर्क्षिःममत्येमहतीरपऽऽत्येफ्यंश्चितिरभिरुपा

साध्याः पुण्यादीर्गपूजाणि जपनष्टाष्टाष्टशयहास्यमोमासिमत्पतिर्गयस्कानो अर्मायेहंदविष्णुविंचक्रमेत्रीणिषदाविचक्र
 मष्टंदेताविषयंस्तर्भिरपरराहपजतिप्रंतोराणताभिदेवाः पुरोभिंदत आयन्यदुपमदः मच्छंदमः कर्तव्यानविच्छंदसोयद्वि
 च्छंदम. पुष्योर्गिरामुतत्रुष्टयादीभगोरायोजनितंस्मिन्मच्छंदमएवकर्तव्यानविच्छंदमेस्तदुहस्माहोत्राविजोनश्रु
 तेषंउपमदाविच. तरेतद्राहणयस्मादप्युर्गालस्यभ्रात्रियस्यमुगंव्यंयज्ञायतंतृसमियरेभर्तयेत्याग्यहविषोलुपमदोर्ग्रायानु
 मुममध्याहितंस्मादस्मत्तदाह ॥ १० ॥ देवयमराणतद्यययाजाध्यानुयाजाध्याप्रयाजमननुयाजंभयतीज्यंसंशित्या
 भस्मतिराशयमपूतदतिश्रमयाआरयतियज्ञस्यानशाल्यांअनपक्रमायनदाह. कुरमितयाणतज्जसोमस्यराजोतंचर्गंतियदस्य
 पूतेजोतेश्चर्गंतपूतेनर्हिरजलेद्रोवृत्रमहस्तदनुगनुष्टंदेवमोमाग्यायतामिद्रायेकथनविदभानुभ्यमिद्रः यायतोमास्य
 मिद्रादप्यदायस्याप्याययाम्मानममर्गन । मन्वांसंप्रयास्वस्मितंदयमंसंमुत्यामुहचमर्गायेतिराज्ञानमाप्याययंतियंदेया
 ष्दतत्कुरसि रतिस्पर्गंतिनंदयाम्वंतनाग्याययत्यजाणनशभयंतंप्रधावागृधिव्यावाणमभौयत्सोमोराज्ञातद्यदेष्टारायए
 ष्ठारानिजिंदंप्रभाय ॥ ऊनमृतयादन्यानमोर्दंगनम पूर्णवध्यादनिप्रस्तर्गनिह्वंतंष्टावागृधिवीभ्यामंयतप्रमस्तुर्बेत्य
 पोष्टेनर्गपंत्यपरपयंत्य ॥ ११ ॥ इतिप्रथमर्षचिकार्यांचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

मयापुराणेष्वेव्ययोऽस्ममित्येवतद्वाप्यप्रवृत्तेयमग्निरुह्यतीत्येयंवाअग्निरुह्यतीत्यमृतत्वमेवास्मिन्
 दृपातिरहमाश्चित्तमहीयान्दंयोजीवानेयंकृतइतिदोषोपपन्नजीवानेकृतोयदग्निरिच्छायास्त्यापदंययैनाभागृधिव्याअ
 धीत्येतद्वाइच्छायास्त्येयदुत्तरग्रेदीनाभिर्ज्ञानेदोनिधीमहीनिनिधास्यंताह्वानंभवंत्यग्नेहव्याप्योहुयइतिहृद्यंहियश्चन्भ
 र्थत्यग्नेपिभ्येभिःप्रवनीकंदैर्यरुणार्थंप्रथमःसीदयोनिसिनिविश्वैर्येचनंतद्वैःमहामादयतिकुलायिनंघृतयंतंमयित्रइतिकु
 लायमित्येतच्छंक्रियंतंयत्पनुदाग्वाःपग्निधयोऽगुग्गुणान्नुकाःमुग्धिंतंजनानीतियज्ञंनययजमानायमाश्चित्तियज्ञमे
 यतदनुपामतिष्ठापयतिमीदहोलःस्वउन्डांकांचिकित्वा नित्यंश्रिंदेवानांहोतानस्यपस्योलांकोयदुत्तरग्रेदीनाभिःसादयाय
 जंमुकृतस्योनवित्तियजमानार्थंयज्ञोयजमानार्थंयतामग्निपमानांमंदेयाधीदेवान्हविषायजास्यंघृहृद्यजमानंययो
 धाइतिमाणार्थंययःप्राणंयतद्यजमानंदधातिनिहोताहोतृपदनेयिदानइत्यग्निर्वेदवानांहोतानस्यंतदोतृपदनेयदुत्तरग्रे
 दीनाभिस्त्येपोदीद्विषांअमदग्नसुदक्षदत्वांसद्रोहिमनर्हिभग्नत्यदत्तयतप्रमत्तिर्वसिष्ठइत्यग्निर्वेदवानांचसिष्ठःसहस्रंभरःशु
 चिजिह्वोअग्निरित्येपाहवाअस्यमहसंभगनीयंदनंभंमंतंघृधाविहरंतिप्रहवंमाहसंपोपमाप्नोतिथएयंवदत्यंदृतस्त्यमुनः
 परस्मादलुप्तमयापरिदधातित्वंवस्वआयुषमप्रणंता ॥ अग्नेतोक्तस्यनस्तानंतनूनामप्रयुच्छन्दीघह्वोधिगोपाइत्यग्निर्वेदे

न्याहं सरराद्यामीक्षमाणो नु ब्रूयाद्विभ्वमिचिह्नं परराद्याः शुक्लमिव च कृष्णमिव चो विभ्वं रूपमव रुधं आत्मने च यजमानाय
 च यत्र वं विद्वानेतारराद्यामीक्षमाणो न्याहं परित्वा निर्वणो गिर इत्युत्तमया परिदधाति समयं दह विधिनं संपरि श्रिते मन्त्रे तां
 ध परिदध्यादनमं भापुकाहं हेतुश्च यजमानस्य च भार्या भवंति यत्र वं विद्वानेतया ह विधानयोः संपरि श्रितयोः परिदधाति य
 जुषाया एते संपरि श्रिते यं तं यद्विधानेन यजुर्पंचने एतत्परि श्रयंति तां यदया ध्वयुश्च प्रतिप्रस्थाता चोभयतो मे ध्यानि हन्याताम
 ध परिदध्यादत्र हिते संपरि श्रिते भवतस्तथा एता अष्टाधन्या हरुपस मृद्धा एतद्वयज्ञस्य समृद्धयद्रूपसमृद्धयत्कर्म क्रियमाणमृग
 भिवदतितासां त्रिः प्रथमामन्याह त्रिरुत्तमां ता द्वादशसंपद्यंते द्वादश वं मासाः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापत्यायत
 नाभिरद्याभीराभोति य एवं वेद त्रिः प्रथमां त्रिरुत्तमामन्याह यज्ञस्य यतद्वसो न ह्यति स्थेन्नेव लायायि स्वं साय ॥२९॥ अग्नीषो
 माभ्यां प्रणीयमानाभ्यामनुमृहीत्या हा ध्वयुः सार्वा हि देव प्रथमाय पित्र इति सा वित्री मन्याह तदा हु र्यदग्नीषोमाभ्यां प्रणीयमा
 नाभ्यामनुवाचा हो ध कस्मात्सा वित्री भन्वाहेति स विता वं प्रसवानामीश्वी स धिनृप्रसूता एवं नां तत्प्रणयंति तस्मात्सा वित्रीम
 न्याहं प्रतु ब्रह्मणस्पतिरिति वाह्मणस्पत्या भन्वाहेतदा हु र्यदग्नीषोमाभ्यामनुवाचा हो ध कस्माद्ब्राह्मणस्पत्या
 मन्वाहेति ब्रह्मर्षयश्च हस्पतिर्ब्रह्मवाभ्यामेतत्पुरोगर्बमर्कणं वं ब्रह्मण्यद्विष्यति प्रदेव्येतु स नृतेति स यत्तु तमेव तद्यज्ञं करोति तस्मा

॥ अथ द्वितीयं निःकामारंभः ॥

[illegible]

[illegible]

19

मन्दाचमितिमेतेषां द्वावप्युपजायते . *अन्तः-सन्तान-प्रतिपत्त्येति* ७ १ ॥ अन्तःसन्तान-प्रतिपत्त्येति १॥ १५६

अष्टादशतिजिज्ञासोद्येपएनज्जायेतममपेआचिदधेयपमानइतिरथयंत्यत्रनंतत्पुनंतितिधीराअपमोमनीपेतिपुनंत्येवैतदेव
 द्वाभिर्यगदित्यतिंराष्ट्रमितिदेवेभ्यएनंतत्तिपेदयतिगुणामुद्यामाःपरिवीतआगादित्युत्तमयापरिदधातिप्राणोवयुआमु
 दान्तेःमोर्दन्तरीरैःपरिचृतःअत्रधेयान्भयतिजायमानइतिधेयाष्ट्रयान्द्येपएतद्भवतिजायमानस्तंभीरामःकययउद्ययंति
 रथाधोमनसादेरादंनरतिविशअनुषानामेकययंस्तएयंनंतदुःप्रयंतिनाएताःमसान्याहुरुपममृद्धापतद्वयज्ञस्वममृद्धंय
 दूररगूढैरुर्मैरिषमाणमृगाभिगदनिनामांतिःप्रथमामन्याहद्विचरुत्तमाताएकादग्रमपद्यंतपृक्कादगाक्षरावैत्रिष्टुज्जिष्टु
 विंशत्परज्जदंदावतनाभिरवाभीराभोतियएयंदंतिःप्रथमांतिचरुत्तमामन्याहयज्ञस्यवतद्वसानंनद्वतित्येन्नेयलायाचिद्यं
 माय ॥ २ ॥ तिउंप्पूरा १ः ॥ अनुग्रहं १ त इत्याहुंमिष्टेत्पशुकामस्यदेयेभ्योवैपशयोन्नाद्यालंभायनातिष्ठंततेप
 कन्नग्रतिगापदतोतिष्ठंदात्मानात्स्वधेनान्मानिनित्ततोयंदेयाएतंपूषममपदयैस्तमेभ्यउदग्रयंस्तस्माद्विभ्यतउपाय
 नंतंतनेरापाप्पुषारुणोन्नतोयंदेवेभ्यःपशयोन्नाद्यालंभायातिष्ठंततिष्ठंतस्मपशयोन्नाद्यालंभायपयंपेदेयस्यचयंचि
 पुषोपूरान्निष्ठंत्वनुमारेरात्यगेकामस्येतमुदस्मंतपूषेभ्यःपशुहंतंतिपञ्जमानोयथूपोयजमानःप्रस्तरंतिप्रिर्वदेवयोनिःमोमेदेव
 मोग्गयाताप्रतिम्यःमंभूपेदिहृष्यनरिः३॥ अर्धोभोपमेप्यतीन्वधयेनेभ्योपशुभ्यानीन्नापार्थम्यरुत्तपइयन्पूषाकलंतंस्तस्मा
 मोग्गयाताप्रतिम्यःमंभूपेदिहृष्यनरिः३॥ अर्धोभोपमेप्यतीन्वधयेनेभ्योपशुभ्यानीन्नापार्थम्यरुत्तपइयन्पूषाकलंतंस्तस्मा

नोतीनस्याहतेपांमनांस्योतानिगायदेवानांमनोतातस्यांहितपांमनांस्योतान्याग्निवेदेवानांमनोतातस्मिन्हतेपांमनांस्यो
तान्यग्निःसयांमनोताअद्रामनोताःमंगच्छतेतस्मादाग्नेयीरेवमनोतायेहविपोवदीयमानस्यान्वाहामीपोमाहविपःप्रस्थित
स्येतिहविणोयजतिहविपइतिरूपसमृद्धाप्रस्थितस्येतिरूपसमृद्धासर्वाभिर्हास्यसमृद्धिभिःसमृद्धहव्यंदवानप्येतियऽएवं
वेदेयनरपतियजतिप्राणोविनस्पतिर्जायंहास्यहव्यंदवानप्येतियत्रयंविद्वान्नस्पतियजतिस्विष्टकृतंयजतिमतिष्ठावे
स्विष्टकृतमतिष्ठायांमवतपश्चमंततःप्रतिष्ठापयतीकामुपहृत्यतेपसवोवाइळांपशूनेवतदुपहृत्यतेपशून्यजमानेदधातिदधा
ति ॥ १० ॥ इतिद्वितीयपंचिकायांप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

देयायैयज्ञमतन्वततांस्तान्वानामसुरा अभ्यार्यन्यज्ञवेक्षसमेपांकरिष्यामइतितानाग्रीतेपशोःपुरइयपर्यग्न्यूपंप्रतिपुरस्ता
दुपायंस्तेदेवाःप्रतियुच्याग्निमयीःपुरस्त्रिपुरंपर्यास्यंतयज्ञस्यचात्मनश्चगुह्यंताएषामिमाअग्निमस्यःपुरोदीप्यमानाभ्राज
मानाअतिष्ठेस्ताअमुराअनपपृष्यवापाद्रवेस्तोग्निर्नयपुरस्तादसुररक्षांस्यपाग्नताग्निनापश्चात्तथंचतद्यजमानायत्पर्यग्निर्कुर्व
त्यग्निमयीरेयतत्पुरस्त्रिपुरंपर्यस्यंतयज्ञस्यचात्मनश्चगुह्यंतस्मात्पर्यग्निर्कुर्वंतितस्मात्पर्यग्नयेन्याहंतंचापतंपशुमाग्रीतंतंतेप
र्यग्निर्कृतमुदंचनयंतितस्वोल्बुमकंपुरस्तादरंतियजमानोवापपनिदानेनयत्पशुरेनजयोत्तिपायजमानःपुरोज्योतिःस्यमं
ग्लोकमेव्यजीभिर्निनग्योतिषापजमानःपुरेगज्योतिःस्यगंलोकात्तेतंतंपञ्चनिहमिष्यंतीभर्षंमिष्यन्त्युरोर्गोभिर्नग्योतिःस्यगं

मउपासोयोगाचिचप्रद्वणिच ॥ १५ ॥ प्रजापतांविस्वयं होतारि प्रातरनुवाकमनुवक्ष्यति सर्वो देवता आशंसंत मामभिप्र
तिप्रस्यति मामभीतिमप्रजापतिरक्षतयेद्येकां देवतामादिष्टमभिप्रतिपत्स्यामीतरामेकं न देवता उपासाभधिव्यंतीति स ए
तामृचमपर्यदागोरेयतीरित्यागोयं सर्वो देवतयः सर्वो देवताः मएतयर्चाप्रातरनुवाकं प्रत्यपद्यतताः सर्वो देवताः प्रामो
दंत मामभिप्रत्यपादि मामभीतिमर्वाहास्मिन्देवताः प्रातरनुवाकमनुब्रुवति प्रमोदंत सर्वोभिर्होस्यंदेवताभिः प्रातरनुवाकः
प्रतिपन्नो भयतिय एवं देते देवा अविभयुरादत्तारोचन इमं प्रातयेज्ञममुरीयर्धाजीयां गोबलीयां नपय मिति तान नवीदिब्रो
माचिभीर्तत्रिपमृउमंभ्योहं प्रातये संग्रहतांभीत्येतां यायत ह च मग्रवीद्विग्रसं नयदपो नज्जीयायग्रसं नयय त्रिष्टुब्धग्रसं नय
ह्वास्तमंभ्यः प्राह गं नंतान इमं तां देवा अभयन्यरा मुरीभयत्यात्मना परास्यद्विपन्याप्माध्वानृज्योभयतिय एवं देतदा
हः मयं होतास्वाद्यपतस्यामृचिनर्वाणिच्छंद्रां मिप्रजनयेदित्यं पायाय त्रिरनूफासर्वाणिच्छंद्रां सिभयं त्यगाच्छंद्रां प्रजातिः
॥ १६ ॥ नतमनूच्यमायुष्कामस्यं गतार्यं पुरुषः शतवीर्यः शनैर्द्रिय आयुष्ये च नंतद्वीर्यं द्रियेन पातीन्त्रीणि च क्षतानि पट्टि
ध्वानूच्यानि यज्ञकामस्यं त्रीणि च यं क्षतानि पट्टिश्च संवत्सरस्याहानि तावान्संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिः प्रजापतिर्यज्ञं उर्यं न
यज्ञेनं मर्तियस्य यिद्धांस्त्रीणि च गतानि यिष्टिचान्वाहं मस च क्षतानि विंशतिश्चानूच्यानि प्रजापशुकामस्यं स च वै क्षतानि
विंशतिश्च संवत्सरस्याहोरात्रां क्षतान्संवत्सरः संवत्सरः प्रजापतिर्यं प्रजायमानं विश्वं रूपमिदमनुप्रजायंतं प्रजापतिमेयत

मउपाप्रायोयाचिचद्रह्यणिच ॥ १५ ॥ प्रजापतावेत्ययं होतरि प्रातरनुवाकमनुवक्ष्यति मया देवता आशमंतमामभिप्र
 तिपत्स्यन्ति मामभीर्तिमग्रजापतिरक्षन्त्यद्येकां देवतामादिष्टाभिप्रतिपत्स्यामीति रामेकेन देवता उपास्ताभविष्यतीति मप
 नामृचमपश्यदापोरं चर्तति त्वार्षोऽस्यो देवता रित्यः सया देवताः स एतयोर्चा प्रातरनुवाकं प्रत्यपद्यतं ताः सया देवताः प्राप्ता
 दन्तमाम्नीमग्रत्यपादिमामभीर्तिमयोर्हार्तिस्मन्देवताः प्रातरनुवाकमनुवृत्तिप्रमोदं तमयोर्भिर्हार्त्य देवताभिः प्रातरनुवाकः
 प्रतिपद्यो भवति य एवं वेद ते देवा अविभयुगदाता रं वेन इमं प्रातथं शमसुरार्था जीयांसो वर्याम एव मिति तान नवीदिन्द्रो
 माचिर्भर्ता त्रिपमृद्धमेभ्यो हं प्रानये अं ग्रहतां स्मीत्येतां वायत ह च मवर्षादि स्रस्तेन यदपो नज्जीपाय स्रस्तेन यत्रिष्टुद्यञ्जलेन य
 द्वाक्तेन मेभ्यः प्राहरं तेन नानहं स्तनो वेदेवा अभयन्परासुरा भवत्यात्मना परास्यदि पन्पाप्मा आतृव्यो भवति य एवं वेद तदा
 ह. सर्वहोता स्याद्य एतस्यामृचिमयोर्णिच्छं दार्मिप्रजनयेदित्येपावावत्रिरनूक्ता सर्वाणिच्छं दं सिभयेत्येपाच्छं दं तां प्रजातिः
 ॥ १६ ॥ गतमनृच्यमायुष्कामस्य दानायुर्वंपुरुषः शतवीर्यः शतैर्द्रियं आयुष्यैर्वनं तद्दीर्यं श्रेद्रिये दधाति त्रीणि यशता निषष्टि
 ध्वानृच्यो नियज्ञकामस्य त्रीणि चर्वशतानि षष्टिश्च संवत्सरस्याहनितायान्तं यत्सरः संवत्सरः प्रजापतिर्यशं उरुने
 यज्ञो नर्मति यस्त्वविद्वान् त्रीणि चर्वशतानि षष्टिश्चान्वाहं सप्तचक्रतानि विंशतिमान् पृथुक्तामस्य सप्तर्षिपशतानि
 विंशतिश्च संवत्सरस्याहं रश्मिन्नावाः स्रस्तेन यत्सरः संवत्सरः प्रजापतिर्योमं प्रायमाने विन्धेऽस्य शिष्टमग्रजापत्येभ्यः प्रापति तेन त

तिर्यदेयास्त्वृहतीमप्याग्नेतीतिब्रूयात्तेनेत्याहुतिभागाया अन्याः स्तोमभागादृद्धं दोभागांस्ताया अग्नायाहुतयो
 हव्येतेताभिराहुतिभागाः प्रीणोत्ययत्तुवंतिचनंसंतिचनेनस्तोमभागादृद्धं दोभागांउभय्योहास्यतादेवताः प्रीताअभीष्टा
 भवंतियएवंपेदत्रयद्विगद्वेद्याः सोमपर्वास्त्रिगदसोमर्पाज्जहोयस्यएकादशरुद्राद्वादशादित्याः प्रजापतिश्चवपद्भार
 ध्वतेदेयाः सोमर्पाएकादशययात्राएकादशोपयाज्जाएतेसोमपाः पशुभाजनाः सोमेनसोमपान्नीणातिपशु
 नानोमर्गानुभव्योहास्यतादेवताः प्रीताअभीष्टाभवंतियएवंवेदाभूदुपारुद्रात्पशुरित्युत्तमयापरिदधातितदाहुर्यत्रीन्क्रतू
 नन्याहाम्रियमुपस्यमाभ्यिनकथमस्यकयर्चापरिदधतः भवेन्नयः क्रतवः परिहिताभवंतीत्यभूदुपारुद्रात्पशुरित्युपसोत्पमा
 म्रिरथाप्यृतियइत्यग्नोर्योजिवांषुण्वन्मूर्धोदधायमत्सीमाचीममध्रुतंहयमित्यभिनोरियमुहास्यकयर्चापरिदधतः सर्वे
 त्रयः क्रतवः परिहिताभवंतिभवन्ति ॥ १८ ॥ इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

ऋषयोविमरस्यत्यांनत्रमामर्तंतकयर्मलूपंभोभादनयन्दास्याः पुत्रः कितयोब्राह्मणः कथंनोमध्येदीक्षिष्टेतितंचहिर्धन्यो
 दयहर्न्नत्रनांपिपामाहंतुमरस्यत्याउदकंमापादितिसवहिर्धन्योदृढः पिपासयावित्तएतदपोनञ्जीयमपर्यत्प्रदेवत्राब्रह्मणे
 गानुरेत्त्वितितनापांम्रियंधामोपागच्छच्चमापोनूदायंस्तंसरस्वतीममंतर्पधार्चत्तस्माद्वाप्येतहिपरिसारकमित्याचक्षतेय
 देनंमरस्वतीगमंतंपरिसमारतेवाऋषयोवर्चस्विन्नर्चोन्धेन्त्याउपेमंहुकाभहाइतितथेतितमुपाह्वयंतलमुपहूयंतदपोनञ्जी

[illegible]

आपःप्रतिवेध्रेयांसमायंतमुत्तिष्ठंतितस्मात्प्रत्युत्थेयाअनुपर्यावृत्याअनुवेध्रेयांसंपर्यावर्ततेतस्मादनुपर्यावृत्याअनुवृवते
यानुप्रपत्तव्यमीश्वरोहयद्यप्यन्योयजेतांधोतारंयशोतौस्तस्मादनुवृवतेवानुप्रपत्तव्यमंवयोयंत्यध्वभिर्हित्येतामनुवृवन्न
नुप्रपद्यंतजानयोअध्यरीयतां ॥ पृंचर्त्तमधुनापयइतियोमधव्योयशोतौबुधैर्दमूर्याउपसूर्येयाभिर्वासूर्यःसहेतितेज
रकामोब्रह्मयच्चमकामोपोदेवीरुपह्वयेयत्रगावःपिबंतिनइतिपशुकर्मस्त्वाएताःसर्वोएवानुवृवन्ननुप्रपद्यंततेपांकामानाम
यराध्यएतान्कामानवरुंधेयएवंवेदेमाअगमध्वेवतीजीवधन्याइतिसाद्यमानास्वन्याहयसतीवरीज्वेकधनासुचागमन्नापउ
रातीर्वाहिरदमितिमन्नामुमएतयापरिदधाति ॥ २० ॥ शिरोवाएतद्यज्ञस्यत्वातरनुवार्कःप्राणापानाऽउपांश्वंतर्यामी
यञ्जएववाङ्माहुतयोरुपांश्वंतर्यामयोहोतावाचंविस्ृजेतयदहुतयोरुपांश्वंतर्यामयोहोतावाचंविस्ृजेतयाचावञ्जेणयजमा
नस्यप्राणान्वीयाद्यएनंतत्रमूर्याद्वाचावञ्जेणयजमानस्यप्राणान्व्यगात्राणएनंहस्यतीतिशश्वत्तथास्यात्तस्मान्माहुतयोह
पांश्वंतर्यामयोहोतावाचंविस्ृजेतप्राणंयच्छस्वाहात्वासुहवसूर्यायेत्युपांशुमनुमंत्रयेततमभिप्राणेत्प्राणप्राणंमेयच्छेत्यपा
नंयच्छस्वाहात्वासुहवसूर्योयंत्यंतर्याममनुमंत्रयेततमभ्यपानेदपानापानंमेयच्छेतिव्यानायत्येत्युपांशुसर्वनंप्रावाणमभि
मृदयवाचंविस्ृजतेआत्मावाउपांशुमवर्नआत्मन्येवतद्धोताप्राणान्प्रतिधायवाचंविस्ृजतेसर्वोयुःसर्वोयुत्यायंसर्वमायुरे

[illegible]

यथैवं गिरानेतया हविष्यंतया यज्ञोपवीतनीति च ॥ २४ ॥ ॥ इति तृतीयोऽङ्कः ॥ ३ ॥

देवार्थमोमगराजोपरोयेन गमयाद्यष्टां प्रथमः पितृं वनहं प्रथमः पितृं नमिन्दे ताममर्गं नितं तदं नो नु नितं नितं
याममयो ननु ज्ञेयं नित्यमप्यमः सोममप्यगनी नित्ये नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
तपेद्रेथमिवायमजायथाभिनीमो मेदिन्द्रो रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
प्यामी नितृतीये मे यो ज्ञायामेति नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
गिन्द्रो भवति भाग्यमानुमीमर्हयेद्रयापूरुद्रजयतमिहमिवायमजायथाभिनीमो मेदिन्द्रो रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
मिवायमजायथाभिनीमो मेदिन्द्रो रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
स्मादाप्येतहि भरताः मग्यनां धित्तिप्रयं नितृतीये मेदिन्द्रो रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
॥ २५ ॥ तेषा एते प्राजा एव हि द्वे वल्गा गम्यप्राजा धिन्द्रो रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
द्रयापयस्त्वाप्येकं नुष्टुभापुरोनु गम्येकुं नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्
तुं स्प्येते इति न चानाहर्त्यं व्युर्ध्वा एतपत्तं क्रिये च पुरोनु गम्ये कुं नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान् नितं रात्रिमुदने तामार्तिं रानामनिमयान्

१ 'यथायथं वल्गयेते' इति मा प्रपाठः ।

गमेयस्योतत्तामायतथाकुर्यात्माणस्यचवाचश्चात्रैवतदुपासैवायव्यापूर्वापुरोनुवाक्यैर्द्रवायव्युत्तरैर्वथाज्ययोःसायावा
यद्यातयानां कल्पयतिवानुहिंश्राणोर्ध्वैर्द्रवायवीतस्यैवद्रपदंतेनवाचंकल्पयतिवाग्यैर्द्रधुपोतंकाममामोति यः प्राणे
पराधिपेनयज्ञेयिपमं करोति ॥ २६ ॥ प्राणार्थाद्विदेवत्याएकपात्रागृह्यतेतस्मात्प्राणाएकनामानोद्विपात्राह्वयंतेतस्मा
त्प्राणाद्वर्द्धनंयत्परयुयुषामयच्छतिनहोताप्रतिगृह्णात्येवमुः पुरुषसुरिहवसुः पुरुषसुर्मयिवसुः पुरुषसुर्वाक्पावा
यंमेपाहीत्यैर्द्रवाययंभक्षयत्युपहृतावाक्महप्राणेनोपमायाक्महप्राणेनह्वयतामुपहृताः ऋषयोर्देव्यासंस्तनूपायानस्तान्यस्त
पोजा उपमामृषयोर्देव्यासोह्वयंतीतनूपायानस्तान्यस्तपोजा इति प्राणावाक् ऋषयोर्देव्यासंस्तनूपायानस्तन्यस्तपोजास्तानेयत
दुपह्वयतंपरयसुर्विंदद्वसुरिहवसुर्विंदद्वसुर्मयिवसुर्विंदद्वसुश्चक्षुष्पाश्चक्षुर्मेपाहीतिमन्त्रावरुणंभक्षयत्युपहृतंचक्षुः सहमन
मोपमांचक्षुः महमनमाह्वयतामुपहृताः ऋषयोर्देव्यासंस्तनूपायानस्तान्यस्तपोजा उपमामृषयोर्देव्यासोह्वयंतीतनूपायानस्त
न्यस्तपोजा इति प्राणावाक् ऋषयोर्देव्यासंस्तनूपायानस्तन्यस्तपोजास्तानेयतदुपह्वयतंपरयसुः संयद्वसुरिहवसुः संयद्वसुर्मयि
यसुः संयद्वसुः श्रोत्रपाः श्रोत्रंमेपाहीत्याश्विनंभक्षयत्युपहृतंश्रोत्रंसहात्मनोपमांश्रोत्रंसहात्मनाह्वयतामुपहृताः ऋषयोर्देव्या
मेस्तनूपायानस्तान्यस्तपोजा उपमामृषयोर्देव्यासोह्वयंतीतनूपायानस्तान्यस्तपोजा इति प्राणावाक् ऋषयोर्देव्यासंस्तनूपायान
स्तान्यस्तपोजास्तानेयतनूपह्वयंतेपुरुष्मात्यस्वर्भैर्द्रवाययंभक्षयतिनस्मात्पुरुष्मात्यावाक्सीपुरुष्मात्यस्वर्भैर्द्रवायवरुणंभक्षय

ति नन्मातुरन्माद्यगुणिभिर्नः परिहासमागिनं भञ्जयति नन्मान्मन्नुद्याध्वानपञ्चनेनेतापारं श्रीधृत्तं नि ॥ ३७ ॥ वा
द्यादिदेवत्या अनयानेदिदेवत्यान्येतेत्यानानां मंगल्येनानानामन्यरात्रेदार्थयातादिदेवत्यानिदिदेवत्यानान्नुपाद
पुलोद्यदिदेवत्यानामनुपादपुयोदमंमिनान्मागान्मंगल्यार्येन्यसासः पादनुपादधर्मा रत्नं चतुर्गुणं जित्ति
न्माणान्ममतिष्ठिपदपण्णेन हारग्यनीतिअभ्यन्तारगमम्याद्धिदेवत्यानामनुपादपुयोदमंमिनान्मागान्मंगल्यार्येन्यसासः पादनुपादधर्मा रत्नं चतुर्गुणं जित्ति
मेव्यतिमरूदागुणोत्तादि रं पदकरोनेनिकाहोनुमगुगितिमान्मा रं दिदेवत्यानामनुपादपुयोदमंमिनान्मागान्मंगल्यार्येन्यसासः पादनुपादधर्मा रत्नं चतुर्गुणं जित्ति
वायजमानग्यप्राणान्दीयोपार्जनं चतुर्गुणं रं जेनयजमानं रं प्राणान्मागान्मंगल्यार्येन्यसासः पादनुपादधर्मा रत्नं चतुर्गुणं जित्ति
सत्राहोतांतरेणानागुं रं नीधोमनोययत्तग्यमं चायग्यो गायज्जग्यहोतां निमया ताप्रिता रागदनिगं ग्यप्यना रा र्पणाईत्य
सुयोधंमायागदेव्युष्टतिपदेयाधर्मचायग्योद्विगगुर्नेमं रहोनुमगुः ॥ ३८ ॥ प्राणा रातुयुवाजीनिग्रहगुवाजीधर्
तिप्राणानंयतपजमानं रं धनिपठुनंनियजंनिप्राणंमं रतपजमानं रं धनिचरारतुभिरितिवत्तं रं रानंमं रतपजमानं रं
धतिदिक्कुतुनेरुपुपरिष्टोद्यानंमं रतपजमानं रं धनिमयाअयं प्राणग्येथादिदेवत्यानोक्तानां निगदरगुनं रं धनि
नेतियजंतिप्राणानांमंतं त्यप्राणानामव्यथं चंदार्थप्राणा रातुयुवाजीनिगुं याजानामनुपादपुयोदमंमिनान्मागान्मंगल्यार्येन्यसासः पादनुपादधर्मा रत्नं चतुर्गुणं जित्ति
पर्यवहतुयाजानामनुपादपुयोदमंमिनान्मागान्मंगल्यार्येन्यसासः पादनुपादधर्मा रत्नं चतुर्गुणं जित्ति

मतिष्ठिपहुप्पमंभविष्यतीतिशब्दचत्तथास्यात्तस्माद्वर्तुयाजानामनुवपद्भुकुर्यात् ॥ २९ ॥ प्राणावैद्विदेवत्याःपशवइळा
द्विदेवत्यान्भक्षयित्वेळामुपह्वयेतेपशवोवाइळापशूनेवतदुपह्वयेतेपशून्यजमानेदधातितदाहुरवांतरेळांपूवांप्राश्रीया ३
त ॥ होनृचर्ममंभक्षये ३ तइति ॥ अवांतरेळामेवपूवांप्राश्रीयादथहोनृचमसंभक्षयेद्यद्वावद्विदेवत्यान्पूर्यान्भक्षयति
तेनास्यसोमपीयःपूर्योभक्षितोभवतितस्मादवांतरेळामेवपूवांप्राश्रीयादथहोनृचमसंभक्षयेत्तदुभयतोऽन्नाद्यंपरिगृह्णाति
सोमपीथान्यामन्नाद्यस्यपरिगृहीत्यप्राणार्येद्विदेवत्याआत्माहोनृचमसोद्विदेवत्यानांसंभक्षयान्नोतृचमसंभक्षयत्येवत्येव
न्येवतद्धोताप्राणान्तस्समयनयेत्सर्वायुःसर्वायुत्वार्यसर्वमायुरेतियएवंयेद ॥ ३० ॥ देवावयंदवयज्ञेकुर्वन्तदसुराअकुर्व
न्तोसमायद्दीर्घोपवासन्नन्याथतंततोर्वेदेवाएतंतूष्णींशंसमपश्यन्तमेपामसुरानान्यन्यार्यस्तूष्णींसारोवापयत्तूष्णींशंसो
देवावयंयमेववज्रमसुरेभ्यउदयच्छन्तमेपामसुराःप्रत्यबुध्यंतततोर्वेदेवाएतंतूष्णींशंसंयज्ञमपश्यन्तमेभ्यउदयच्छन्तमे
पामसुरानप्रत्यबुध्यंततमेभ्यःप्राहुरेक्षन्तानप्रतिबुद्धेनार्घ्यंस्ततोर्वेदेवाअभवन्पराऽसुराभयत्यात्मनापरास्यद्विर्पन्पाप्मा
भ्रातृभ्योभवतियएवंवेदंवेदेवाधितिनोमन्यमानायज्ञमतन्वततमेपामसुराअभ्यार्यन्यज्ञेयसमेधांकरिष्यामइति
तान्तममंतमेबोदारान्परियत्तानुदपश्यन्तोऽब्रुवन्तंस्थापयामेमंयज्ञंयज्ञंनोसुराभावधिषुरितितथेतितंतूष्णींशंसंस्थापय
न्मूरध्रिग्न्योतिग्न्योतिरग्निरित्याग्यप्रतमेमंस्थापयध्रिद्रोऽग्नोतिर्गुणोऽग्नोतिरिद्रइतिनिष्केयल्यमरुत्यतीयेगंस्थापयेन्तत्

योऽन्योतिग्योतिः स्वः गुरोर्दतिद्वेः रदेराप्रिमाग्नेर्गग्यार्थस्ममेः पूज्योन्नमेयं गगारदग्नेमेः पूज्योन्नमेयं गगारिद्वेः
 एषमाभ्युपगमत्तदा गगयज्ञः संतिष्ठते यदा होतान् पूज्योन्नमेयं गगनिगयणनेन नमेः पूज्योन्नमेयं गगारदेः दनुवाः साहो रं गं गुरोः
 पदं रतामानं मारिष्यन्ति प्राणगोः गगयमधमेयं नमेः पूज्योन्नमेयं गगारयाममं गगारयज्ञानिः पदं नानुगमिगोः रं गं रं नमिदम्
 नुममिमऽइति गहसरातामानं मृच्यन्ति यणं रं दिद्वान् नमेयं नमेः पूज्योन्नमेयं गगारदग्नेनुवाः साहो रं गं गुरोः नमेयं
 पूज्योन्नमेयं नोपदेष्टानुव्याहरेत् ॥ ११ ॥ अथं पिराणानामिमयनाथो गग्यपूज्योन्नमेयं भृगुप्रिगोः रं गं गं नमिदं प्रिगिनिः प्राणः
 मयत्तग्यचधुपीः रं द्रोः योतिमुं गे ग्योतिगिद्वदतिमाधेः दिनव्यगगनगरचधुपीः गुरोः रं गं गं नमिदं योतिः मयः गुरोः रं गं गं नमिदं
 ग्यचधुपीः चधुष्मदिः मयः नरगामोनिः चधुष्मदिः मयः नैः ग्यगं गं रं गं मयिगणः रं गं चधुपीः रं गं गं नमिदं रं गं गं नमिदं
 व्याहृतिद्वेः योऽन्ये तन्मादेः कं मयधुद्वेः रं गं मूदं गणनयज्ञग्यपूज्योन्नमेयं रं गं मयनेनावायनगान्ग्यारिनिनाग्ने रं गं गं
 नमेयं नैः दुग्मूलमेः प्रतयज्ञं परामयं तमनुपगमगतितनदुवाः व्यादुः नमेयं रं गं रं गं रं गं रं गं रं गं रं गं रं गं रं गं रं गं रं गं
 त्रिदिमवो यज्ञः प्रतिष्ठितो यज्ञं यज्ञमानम्माचं मव्यः नैः मव्यः ॥ १२ ॥ इति षण्णुगोऽध्यायः ॥ ४ ॥

अथ गग आहावः अथं निचिदिद्वदुर्गं गमाहयं नं यनिचिदं दुरातिव्रह्मरेः यत्तद्यत्र मनुनि पुनर्दिमिदिः मयः गगं नं यनिचि
 त्रं यनिचिदिद्वदुर्गं अथ ए रं नदिनमनुनियुनर्षिः यं चामयेन च त्रेपेन नैः यग्यानीनिमध्वणं नं यनिचिदुः मूदं नं नैः यं रं यनिचि

द्विरगृहसंज्ञं न तद्व्यतिथिं कामयेत विज्ञानव्यधयेयानीति मध्यान्तस्य गृहस्य निविदं गमेत्क्षेत्रे निविदिद्विद्वद्गृहं विज्ञेयं न
 तद्व्यतिथिमुक्तमयेत गमेत्स्थायवापुर्वमृजुः संस्थादित्याह येनाथ निविदं दध्यादथ मुक्तं गमेत्सोऽमर्त्यस्य कुप्तिः प्रजाप
 तिरप्रादुर्दमेत्कण्ठ्याम्र आगमोऽगमयन् प्रजायेय भृत्यान् स्थासि तं यत्पोतयत्तया च मयच्छन्ममं यत्तु गमस्य परस्ताद्व्याहरद्वाद्
 शतृन्वीहोदशपदाश्चाण्वर्णा रं देतावापराता निविदव्याहरेत्तामर्णाणि भवान्यन्यगृह्यं तेतं तदृषिः पश्यन्नभ्यनुयाचमपूये
 यानि विदाराव्यतायाग्निमा प्रजा न जनयन्मनुनामिति तद्व्यं तं पुरस्तात् गृहस्य निविदं दधानं प्रजाल्य प्रजायेत प्रजयापशु
 निर्योणयेद ॥ ३ ॥ अग्निदेव इदं निशम्य गमं या अग्निदेवे द्रेण तद्दिदं गार्धन्तमेतमेतस्मिन् लोक आयातयत्यग्निमे
 न्निरुद्ध इति शंसत्यथरा अग्निर्मन्त्रिर्द्धतमस्ति मनुष्याह अनेऽग्निमेव न दाम्भाद्लोक आयातयत्यग्निः सुपमिदिति शंसन्ति वागुवां अ
 ग्निं मुग्मिद्वानुहंस्य यमानमानमसि मेऽवयामि न मय्यदिदं किंच वायुमेव तदं तरिक्षल्लोक आयातयन्ति ह्येतां दधृत ५ इति शं
 सत्यस्मां ये होता देवतृतापदि मयं नो दधयन्ता न मेव तदं तस्माल्लोक आयातयन्ति ह्येतामनुवृत् इति शंसं त्यये वा अग्निहोतामनु
 वृत्ता ररिभ्यो मयं मनुष्ये ह्येतांग्निमेव न दाम्भाद्लोक आयातयन्ति प्रणार्यं ज्ञाना मिति शंसन्ति वागुयं प्रणीर्यं ज्ञानीयदाहि प्राणित्येध
 गजो गार्ध्नाय वायुमेव तदं तरिक्षल्लोक आयातयन्ति रधीगध्यगणामिति शंसं त्यर्गाव्यधीरध्वराणां मेयद्विधं तद्व्यरतिरधी
 र्द्विदं तमेव मयं न विमोक्तोऽक आयातयत्यनुत्तं होतं तिस्रं न त्यये वा अधिगन्तुं होतं ते मेव न दाम्भाद्व्यतिथिं तस्मिन् लोक

आयातयन्निनृजिह्वेव्यवाह्मितिनांमनिधानुगूणिहस्यगोद्धानुशोदंमर्मसामगनियदिदंकिंचरादुदेहेनोदञ्चंररनिगा
 मेचनदंतसिखन्त्रोक्तआयातयत्तदादेवोदेवान्यत्रदिनिग्रमेत्यमोरेदेवोदेवानासहस्येनेननेनेनस्मितोक्तमगानमवित्तव
 प्रिदेवोदेवामिनिनांमल्ययंचाप्रिदेवोदेवान्यत्रतरप्रिमेवनदाम्मिहोक्तआयातयन्निमोक्तपमरुगनिजालोसादनिनांमनि
 वादुयंजानवेदावापुहदिनयंकगेनियदिदंकिंचेवानुमेवनदंतसिखन्त्रोक्तमगानमनि ॥ १४ ॥ प्राणिदेवागाप्रगाननुद
 भःप्रथमेपदेयिहगतिनस्मात्सूक्तविहगतिमस्यगुणोपदेनस्मानुमानूक्तमस्यगतिनस्मिगुर्नस्मिगुर्नमेतानुदुपयुगेरुगो
 तिप्रजात्यप्रजायनेमज्जयापनुभिचएवंरुद्रप्ररोदेवायाप्रयइलेवानुशुभःप्रथमेनदेविहगतिप्रजमेवनरुगेरुगिगोर्नमेरुगि
 ममस्यत्यंयोत्तरेपदे'आरंभणतोर्वयजंस्यामिआपोरंदइग्याशोमयोरेवमेवनतत्तहगतिर्निद्विनेभ्रानुध्यावरधेतिगरन्नुनाम्न
 म्मैस्मर्तव्यं ॥ १५ ॥ देवामुरावापुगुहोक्तुममयन्तनतेरेदेवाःमदएवायनममदुनेनान्मयदगोत्तर्दमसाप्रिभ्रिगेनप्रारयं
 तेततो नपराजयंततस्मादामीप्रउपरमंतिनमदस्याप्रिभ्रिश्चारयंतयदाप्रिभ्रिश्चारयंतनदाप्रिभ्रिश्चारप्रिनितारेदेवानाम्
 गुर्गःमदस्यानमीसिरीपयांचकुम्भेदेवाामीप्रोदेवमदस्यानमीनिहरंतैतर्गुगध्वांमसास्मर्तव्यंतेनतत्तमानोषाप्रिभ्रा
 देवमदस्यानमीनिहरंत्यगुगध्वांसेयनदपस्मर्तव्यंते'आतसार्च्येवाजयंतआर्चयन्तआर्चयन्तसागयानामाग
 त्यैतानांर्वहोत्राणामायतीनामाजयंतीनामच्छावासीयाहीयन्तस्यामिद्विद्वामीरेदेवानामोर्जितारुजिः

महिषोमस्तमौपरयिष्णुता । तस्माद्देद्राग्रमच्छावाकः प्रातः भयनेनंमतीन्द्राग्नीहितस्याभच्यास्तातस्मादुपुरस्तादन्येहोत्र
 क्तः । तदः प्रत्नर्गतिपथाच्छावाकः पथेवहिहीनोननुमंजिगमिपतितस्माद्योब्राह्मणोवहृचोवीर्यवान्स्यात्सोस्याच्छावाकीयां
 पुन्योमंनयमाहीनाभवति ॥ ३६ ॥ देवरथोपापपघर्षस्तस्यतायंतरारश्मीयदाज्यप्रवर्गेतद्यदाज्येनपवमानमनुशंस
 तिप्रवर्गेणाग्यदेवरथस्यवतदंतरारश्मीविहरत्यलोभायतामनुकृतिमनुष्यरथस्यवांतरारश्मीविहरत्यलोभायनास्यदेवर
 थोस्तुभ्यतिनमनुष्यरथोयपघंषेदतदाहुयथायायस्तोत्रमेयंशस्त्रं पायमानीदुसामगाः स्तुवतआग्नेयेहोताज्यंशंसतिकथम
 स्त्रपायमानयोनुरास्ताभयंतीतियोवाअग्निः सपयमानस्तदप्येतदृपिणोर्कमग्निर्कृपिः पवमानइत्येवमुहास्याग्नेयीभिर्यप्रति
 पद्यमानस्त्रं पायमान्योनुरास्ताभयंतीतददाहुयथायावस्तोत्रमेयंशस्त्रं गायत्रीपुसाममाः स्तुवतआनुष्टुभं होताज्यंशंसतिकथ
 मस्यगायत्र्योनुरास्ताभयंतीतिसंपदतिब्रूयात्सर्गताअनुष्टुभंस्तास्त्रिः प्रथमयोत्रिरुत्तमयंकादशभवंतिचिराज्याग्याद्वाद
 शीनिवाएकेनाक्षरेणच्छंदासेवियंतिनद्वाभ्याताः षोडशगायत्र्योभर्यत्येवमुहास्यानुष्टुभिभरेवप्रतिपद्यमानस्यगायत्र्योनु
 रास्ताभर्यत्यग्रंइन्द्रश्चदामुषोदुरोणइत्याग्नेद्यायजतिनवाएताविन्द्राग्नीसंताज्यजयेतामाग्नेद्वीयापत्तौसंतौन्यजयेतांतद्यदा
 ग्नेद्यायजतिविजित्याएवमापिरादृत्रयस्त्रिभ्यश्चिन्नद्वंद्वेदयोअष्टौयमवएकादशरुद्राद्वादशादित्योः प्रजाप
 तिरष्टरपःस्ताघेनत्त्रयस्रउषधगुणैरेषतोअष्टरभाः ऋतेत्यष्टरमाधग्नेयतदेयताअनुप्रपिर्वनित्यमाग्नेयतदेयतास्त

[illegible]

हे प्रजापतिर्वेदः प्रजापतिः प्रजनां पृथ्वीत्येतदाह ॥ ३८ ॥ आह्वयतूष्णीं शंसं शंसति रतस्तत्सि चं वि करोति सिञ्चि
यो भ्रंशं पृथिवीकृतिर्यस्य शुभूष्णीं शंसं शंसति रतमः सिञ्चि स्तिर इव तूष्णीं शंसं शंसति रत इव यं रतां सि वि क्रियं तं पट्टपदं
तूष्णीं शंसं शंसति पट्टि पांच पुरुषः पट्टं आत्मानं च तत्पट्टि पट्टं गंगं पिकरोति तूष्णीं शंसं शंसत्या पुरो रुचं शंसति रतस्तद्विकृतं
प्रजनयति विकृतिर्या भ्रंशं प्रजातिरुचं पुरो रुचं शंसं ननु चरं येन तत्प्रजनयति द्वादशपदां पुरो रुचं शंसति द्वादशवं मासाः संव
त्सरः संवत्सरः प्रजापतिः सोऽस्य सर्वस्य प्रजनयिता मयोऽस्य सर्वस्य प्रजनयितो स पृथ्वीं तद्वज्रया पशुभिः प्रजनयति प्रजात्यै प्र
जायते प्रजया पशुभिर्यस्य वेदं जातं वेदस्यां पुरो रुचं शंसति जातं च दोषं गतं दार्ह्यं च तृतीयसवनं मेवं जातं वेदस आयतनमथ
कस्मात्स्यातः न पने जातं वेदस्यां पुरो रुचं शंसं मतिं जातं च दोषं गतं दार्ह्यं च तृतीयसवनं मेवं जातं वेदस आयतनमथ
न येदस्मिन् मुते स्यु यो या आगय आत्मनं स्फुटिं येदत्तल्लुपि दितं ॥ ३९ ॥ प्रयोदेयाया ग्रय इति शंसति प्राणो वै यं प्राणं हीमानि स
योऽपि भूतान्यनु प्रयंति प्राणं भेद्यतं भाययति प्राणं सं स्फुटं ते दीदृवांसमपूव्यं भितिं शंसति मनो वै दीदार्यं मनसो हि न किंचन
पूर्वं मनि मनपयतं भाययति मनः सं स्फुटं ते मनः शर्मो णि रीतय इति शंसति वाग्वं शर्मतस्माद्वा नु चं तमाह शर्मं यदा स्मा
अयोर्गतिं वाचं मे पतलं भारयति वाचं मे स्फुटं ते उत्तनो घृष्टा भविष्यति शंसति श्रोत्रं च नक्षत्रं श्रोत्रं च नक्षत्रं

[illegible]

चीचरोदसीद्यावापृथिवीएवतत्कल्पयतिद्यावापृथिवीअप्येतिनूतोरास्वसहस्रवर्त्तोकचतुष्टिमद्वस्वित्युत्तमयापरिदधा
 तिसंवत्सरोयसमस्तःसहस्रयांस्तोकचान्पुष्टिमान्स्वत्सरमेवतत्समस्तंकल्पयतिमंत्रत्सरंममस्तमप्येतिआग्नयायत्रतिष्ठ
 ष्टिवंयाग्यायिद्युदेययिद्युद्धीदष्टिमन्नाद्यंमंत्रयच्छतिषिद्युतमेवतत्कल्पयतिषिद्युतमप्येतिमएवंपिद्धानेतन्मयोंदयताम
 योभयस्तिभयति ॥ ४१ ॥ इतिपंचमोऽध्यायः ॥ ॥ ॥

॥ इतिद्वितीयपंचिकासमाप्ता ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ ग्रहोक्थं वा एतद्यत्न उर्गनवप्रातर्ग्रहागृह्यते न वभिर्बहिष्पवमानेस्तु वेतस्तु ते स्तोत्रे नो दशमंगु
 हाति हिंकार इतरासां दशमः सोमसंमावायव्यं शंसति ते न वायव्य उक्थवानं द्रवायवं शंसति ते न द्रवायव उक्थवान्मन्त्राय रु
 णं शंसति ते न मन्त्राय रुण उक्थवानां भिनं शंसति ते न शुक्र उक्थवानं द्रवं शंसति ते न शुक्र उक्थवानं द्रवं शंसति ते
 नाप्रयण उक्थवान्त्सारस्वतं शंसति न सारस्वतो ग्रहो स्ति वा फुसरस्वती ये तु केच वा चाग्रहा गृह्यते ते तस्य सर्वे शस्तो कथा उक्थि
 नो भयं तिय एवं वेद ॥ १ ॥ अन्नाद्यं वा एतेनाचरुं धेयत्न उर्गमन्या न्या देवता प्र उर्गेशस्य तेऽन्यदन्य तु कथं प्र उर्गे क्रियतेऽन्य
 दन्य दस्यान्नाद्यं ग्रहेषु ध्रियते य एवं वेद तद्धवयजमानस्याध्यात्मतममि यो कथं यत्न उर्गतस्मादेते न तदुपेक्ष्य तममि येत्याहु रते
 न ह्येनं होतां संस्करोतीति वायव्यं शंसति तस्मादाहु र्वायुः प्राणः प्राणो रेतो रेतः पुरुषस्य प्रथमं संभवतः संभवतीति यद्वायव्यं
 शंसति प्राणमेवास्य तत्संस्करोत्येव द्रवायवं शंसति यत्र वायव्यं प्राणस्तदपानो यद्द्रवायवं शंसति प्राणापानावेवास्य तत्संस्करो
 ति मन्त्राय रुणं शंसति तस्मादाहु र्वायुः पुरुषस्य प्रथमं संभवतः संभवतीति यन्मन्त्राय रुणं शंसति चक्षुरेवास्य तत्संस्करोत्याभ्य
 नं शंसति तस्मात्कुमारं जातं संयदंतं उपवंधुश्रूयते निर्वध्यायतीति यदाभिनं शंसति श्रोत्रमेवास्य तत्संस्करोत्येवं द्रवं शंसति त
 स्मात्कुमारं जातं मंदं तं प्रतिभारयति चामीवा अथो शिर इति यदं दं गं शंसति धीमेवास्य तत्संस्करोति यं द्यं शंसति तस्मात्कु

[illegible]

[illegible]

[illegible]

त्वापीयांगमर्धनंतत्कः तयंकामयेतश्रेयान्तस्यादिति शनस्तारामस्य ऋचमुक्त्वोच्चस्तरावपद्रुकुर्योच्चिह्यऽएव नंतच्छ्रिया
 मादधति मंततनृचावपद्रुकृत्य संतत्यसंधीयेत प्रजयापशुभिर्यएवं वेद ॥ ७ ॥ यस्य देवतायै हविर्गृहीतं स्यात्तां ध्यायेद्वपद्रु
 करिष्यन्तस्माक्षादपतद्देयतां प्रीणाति मत्प्रक्षादं यतां यजति वज्रो ये वपद्रुकारः स एव प्रमृह तो शांतो दीदाय तस्य हतस्य न सर्वऽइव
 शांति ये दनप्रतिष्ठा तस्माद्वाप्येता हि भूयानि वमृत्युस्तस्य हं यं यशांतिरेवा प्रतिष्ठा वा गित्येतस्माद् वपद्रुकृत्य वपद्रुकृत्य या गित्य
 नुर्मंत्रयेत नपुनं शांतो न हि न स्ति वपद्रुकारमामां प्रमृक्षो माहं त्यां प्रमृक्षं वृहता मनऽउपह्वये व्यानेन शरीरं प्रतिष्ठासि प्रतिष्ठां
 च्यं प्रतिष्ठां मागमयेति वपद्रुकारमनुर्मंत्रयेत तदुहस्माह दीर्घं मेतत्सदं प्रभ्योजः सहऽओज इत्येव वपद्रुकारमनुर्मंत्रयेतीजश्च ह
 दं स हश्च वपद्रुकारस्य प्रियतमेतन्व्यौ प्रियेणं वनंतद्वा न्नासमर्धयति प्रियेण धान्नासमृध्यते य एवं वेद वाक्च वप्राणापानां च व
 पद्रुकारस्तपते वपद्रुकृतं वपद्रुकृतं व्याक्रामंति ताननुर्मंत्रयेत यागोजः सहऽओजो मयि प्राणापानां चित्यात्मन्येय तद्धोतायाचं
 वप्राणापानां च प्रतिष्ठापयति सर्वोयुः सर्वोयुत्वार्यमर्चमायुरेति य एवं वेद ॥ ८ ॥ यज्ञोचं देवेभ्य उदकामं सं प्रैषीः प्रैषमं
 च्यं न्यत्प्रैषः प्रैषमं च्यं स्तार्य पाणां प्रैषत्वं तं पुरोरुग्भिः आरोचयेत्यन्यपुरोरुग्भिः आरोचयेत्यन्यपुरोरुक्त्वत्वं तं येद्यामन्यधि
 दं न्यद्रेद्यामन्यविदं न्यद्रेदं येदित्यंतं वि सं प्रहर्ष्य गृह्णते यदि सं प्रहर्ष्य गृह्णते तदग्राणां ग्रहत्वं तं विस्था नि विप्रिन्द्रिये इत्यन्यत्ति
 क्त्वा भि विप्रिन्द्रिये इत्यन्यत्ति क्त्वा भि विप्रिन्द्रिये इत्यन्यत्ति क्त्वा भि विप्रिन्द्रिये इत्यन्यत्ति क्त्वा भि विप्रिन्द्रिये इत्यन्यत्ति क्त्वा भि विप्रिन्द्रिये इत्यन्यत्ति

[illegible]

[illegible]

[illegible]

यादिपमंयताभिर्यज्ञस्यच्छिद्रंमंदपदेतियएवंदेयद्वेवधाख्याः ॥ तान्युवाएतान्युपसदाभवाम्थानियद्वाख्याअग्निं
सेत्याग्नेयीप्रथमोपमंस्तस्याएतदुक्थैत्यमोमक्रनुभिरितिमांम्याद्वितीयोपमंस्तस्याएतदुक्थैपिन्नंत्यपइतिवैष्णवीतृतीयोप
मंस्तस्याएतदुक्थैयायंतंहयमाम्येनाधरणेण्णुगोकेकजयतितमतएकेकयोपसदाजयतियएवंदेयद्वैत्रयिद्वान्धाप्याःशंस
तितद्वैकआहुमान्योमहइतिशंसेदतांवायधयंभरतेपुत्रास्यमानाभिज्यजानीमइतिचदंतस्तस्मादुक्त्यैदेतांशंसेदीश्वरः
पंजन्योमंदोःपिन्नंत्यपइत्येवदंमैद्वैष्टियनिपदंमरुतइतिमारुतमत्यंनमिंहविनयंतीतिविनीतवद्यद्विनीतयत्तद्विक्रांतवद्य
द्विक्रांतयत्तद्वैष्णवैयाजिनामितींद्रोयंयानीतितस्यांयाएतस्यांचत्यारिपदानिर्वृष्टियनिमारुतंवैष्णवमैद्रसावाएषातृतीयसव
नभाजनामर्तीमध्यंदिनेग्रस्यंततस्माद्धंदंभगतानांप्रार्यःमायंगोष्ठाःसंतोमध्यंदिनेंसंगयिनीमायंतिसोजगतीजागताहिप
नयंभात्मायजमानस्यमध्यंदिनेलघजमानेपशून्धधाति ॥ १८ ॥ मरुत्यतीयंप्रगाथंशंसतिपशवोर्धमरुतःपशवःप्रगाथःपशू
नामयरुर्ध्वंजनिष्ठाऽग्रःमहमेनुरायंतिसूक्तंशंसतितद्वाएतद्यजमानजनमेवसूक्तंयजमानंहवापतेनयज्ञादेवयोन्यंयजमान
यतितत्तंजयंभयतिमंचजयतिविचजयतेपतद्गारिधीतिर्ह्येवापत्योनिदिष्टंस्वर्गस्यलोकास्यागच्छत्सपतत्सूरुमप
द्वैरोनस्यर्गलोकाजयंषर्धयतद्यजमानेनगूप्तेनस्यर्गलोकेजयतिनस्यार्धोःशस्यार्धोःपरिधिच्यमध्येनिविदंधधाति

[illegible]

[illegible]

रिनितांतिनगा चचययातु र्मेम्यादेवागपिअमनेयद्वागानुगमंयुगासाञ्जिमिमेनासाईअम्विरीसाजान्तिगागपिअम
 हानामेकोनामप्रययनि एवमुनेस्यद्वारागकामेमेताउयेगसाअथासिद्धंमृनामुभवतःरीतिञ्जिनेनगमेनोमप्रनेअगने
 एव गान्दरनीतिनयोधिराद म्भुसांअगगपिअमानानिपीरमानेनेगमेयमानेनोभगमानातिपिदमनेनितिरीतिरुदोने
 लामुभवत एविचिनेनगांततामच्युगम्विद्वान्देवकारदमन्डाद्वाइजादित्तर्गःअजातनीअपारदकार
 च्युगम्वुनिके रत्नगुगुचगुम्विद्वान्भग ॥ चयम्विमाईदेवाअष्टीरगमिपुकारदमन्डाद्वाइजादित्तर्गःअजातनीअपारदकार
 अदेवनाअप्रभग ॥ काल्यभगमपुगमेवतदेवनाअनृग्रपिनेदेवसात्रेलागमेदेवनामृवीतिरेकमेयलानागननसन्त
 दिव्यविगाजाअग्नयत्तुअग्न्यागाचिष्टभासागंनयातंदमापरदुयौइनायवनरेनमेनेननकरोतिरेकमेदेवागनन ॥
 न्स्यादित्तिविगाजाअग्नयत्तुअग्न्यागाचिष्टभासागंनयातंदमापरदुयौइनायवनरेनमेनेननकरोति ॥ ३२ ॥ रुक्चताइरन्प्रेमानगा
 ज्जाईरनामरगावीदमेनाममापमागारुमासांणारुद्विषयुनंमभगाअनजान्ताइतिनित्यरिग्यामेगागानाअनोयम
 मतिमेतिनेद्वेभुव्यांषावदुतांतनप्रानचनममरहनतामिग्रोभूरागावईमभिगृभिःममभरादीचिन्विभ. ममभराग्यामिनि
 मृभि. म्नुवतितिगृभिःरुद्रायानिगृभिःमिमापयेमिर्तनस्मांदेकम्वचम्वोजागाभर्तिनेरुमईचर. एवतरनोदेवगंगागा
 मद्यममभवतीतन्नामाभचसन्मास्त्र. धामनेयामन्मवनिकपुदेदेवोभिभगतिराःप्रेष्ठनामभुनेयमानमभरागाननरुदति

[illegible]

दधादितद्वत्तदायन्वृत्तायमनयत् ॥ २८ ॥ नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 मष्टाशरगावधरभरेदहादशाधगविष्टुर्धडाः आधगत्रगर्ननिरेत्यं नृभिः समारत्नी हेः समारत्नी नृभिः समारत्नी नृभिः
 कं रमचत्रेशभरत्तस्माद्रुजोनयमं विदुर्द्वलं कं द्विमत्तं च राभरत् ॥ २९ ॥ नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 नमुपचामेनिनयेनितगमागदित्तागं भजं नृतीरगवनेमादित्यप्रहः पुग्मात्तस्य रत्तं गेदित्वा नो विनिमोदं नानिनिमि
 द्दल्लग्नरभृदयोमिदं नृतीयलरनयत् रत्तानु रत्तुगेनिनभयनिर्मगसाऽरगायदनु रत्तुर्गः नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 दित्यानेनाजाल्मं र्गपयानीति त आदित्या नृगुल्लनरित्ता रत्तं रत्तं मद्रपानमुपचामेनिनयेनितगमागदित्ता रत्तं
 यतिं रत्तं देवस्यमात्रिप्रहः पुग्मात्तस्य रत्तं नृतीरगवनेमादित्यप्रहः पुग्मात्तस्य रत्तं नृतीरगवनेमादित्यप्रहः
 नानुरत्तुर्गोतिनभयनिर्मगसाऽरगायदनु रत्तुर्गः नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 विपिप्रतिपत्तिप्रतिप्रातः मयनं च नृतीयलरनयत् रत्तानु रत्तुगेनिनभयनिर्मगसाऽरगायदनु रत्तुर्गः नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 त्वयल्योराभजतिप्रातः मयनं च नृतीयलरनयत् रत्तानु रत्तुगेनिनभयनिर्मगसाऽरगायदनु रत्तुर्गः नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 प्राणीयद्यां योपायप्रतिप्रातः मयनं च नृतीयलरनयत् रत्तानु रत्तुगेनिनभयनिर्मगसाऽरगायदनु रत्तुर्गः नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं
 रत्तं नृतीयलरनयत् रत्तानु रत्तुगेनिनभयनिर्मगसाऽरगायदनु रत्तुर्गः नरेरात्रपुराआरित्यं नृमभिमिनं ॥ ३० ॥

स्नातृनामिर्ययुभिः प्रातः सवनोदनुदततेभ्यो माध्यंदिने मयनेवाचिकल्पयिषस्तानिद्रोरुद्रमाध्यंदिनात्सवनादनुदततेभ्यस्तृतीया मयनेवाचिकल्पयिषस्तान्यिष्येदेवा अनोनुद्यंतनेहपास्थंतिनेहतिमप्रजापतिरब्रवीत्सयितारंतववाइमेतवासास्त्वमेवैभिः संपियस्येति गतयेत्यघवीत्सवितोतान्यत्यमुभयतः परिपियेति तान्प्रजापतिरुभयतः पर्यपियसेते एते धार्य्ये अनिरुक्ते प्राजापत्येनास्येते अभित्त आर्भय सु रूप कृजु मूतयेऽयं येन श्वोदयत्पृश्निगर्भा इति प्रजापतिरेयनांस्तदुभयतः परिपियति तस्मादुप्रेक्षीष्यात्रोचयत्येयंकामयतेतं तेभ्यो ये देवा अपवावी भत्तमनुव्यगंधात्त एते धार्य्ये अंतरदधतयेभ्यो मातयापित्र इति ॥ ३८ ॥ देवश्वदेयं संमति यथायमप्रजाएवं वश्वदेयं नद्यथांतरं जनताएवं सूक्तानि यथा रण्यान्येवं धार्य्यास्तदुभयतो धार्य्यां पर्याहृतं तस्मात्तान्य रण्यानि मृत्यु नरण्यानि मृगश्च ययोभिश्चेति हस्माह यथायं पुरुष एव श्वदेयैतस्य यथायांतरं मंगान्येवं सूक्तानि यथापराण्येवं धार्य्यास्तदुभयतो धार्य्यां पर्याहृतं तस्मात्पुरुषस्य पर्याणि निधि राणि संति हृद्वानि ब्रह्मणा हितानि धृतानि मूलं वापत घञ्स्वयं ङार्य्याश्च यथाग्याश्च तद्यदन्या अन्या धार्य्याश्च युर्युरुन्मूलमेव तद्यज्ञं कुंयुस्तस्मात्ताः स मान्य एयस्युः पांच जन्त्ययापत दुषयं यद्वश्वदेयं येषां वापतसं च जनानामुक्थैर्देवमनुष्याणां गंधर्वाप्सरसां सर्पाणां च पितृणां पोषेयश्वदेयैर्जेनैर्न गतं स्त्रिजेत्योक्ते च्छेदित्वेन गणो ज्येष्ठमपदिष्टं हृन्मर्त्यं च पृथग्विषया मममदिक्षिच्छेत्त्यः ॥ ३९ ॥ अथावसतोऽज्या ये नृगृह्णाद्ये

घोरतमास्तन्य आसंस्ता एकधा समभरंस्ताः संभृता एष देवो भवत्तदस्य तद्भूतवन्नामभवति वैसयोस्य तदेवं नामवेदं तदेवाअ
 भुवन्नयैयमजापतिरकृतमकरिमंयिज्ज्येति मतेयं त्यत्रवीन्मवयोवरंवृणा इति वृणो ज्येति स एतमेव भरमवृणीत पशूनामाधिप
 त्वैतदस्य तत्पशुमन्नामपशुमान् भवति योस्य तदेवं नामवेदं तमन्यायत्याविध्यत्सविद्ध ऊर्ध्व उदग्रपतंतमेतं मृग इत्याचक्षते य
 उ एव मृगव्यार्थः स उ एव सयागे हि त्मागे हि णीयो एवे पुस्त्रिकांडां सो एवे पुस्त्रिकांडां तद्वा इदं गजापते रेतः सिकुमधा च सत्स
 रो भवत्तदेवा अभुवन्मंदं गजापते रेतो दुपदिति यद्वुवन्मंदं गजापते रेतो दुपदिति तन्मादुपमभयत्तन्मादुपस्य मादुपत्यं मादु
 पंहयन्नाम तद्यन्मादुपंतन्मादुपंतन्मादुपमि त्याचक्षते पंगक्षेण परोक्ष प्रिया इय हि देवाः ॥ ३ ॥ तदग्निना पर्यादधुस्तन्मरुतो
 धून्यैस्तदग्निना प्राच्यावयत्तदग्निना विश्वानरं धुस्तन्मरुतां धून्यैस्तदग्निं विश्वानरः प्राच्यावयत्तस्य येद्रेततः प्रथममु
 ददीप्य ततदसायादित्या भवद्यद्द्वितीयमार्मात्तद्गुरभवे चंचरुणो न्यगृह्णीत तस्मात्स भृगुर्वोरुणि रथयत्तृतीयमदीदेदियं त
 आदित्या अभवन्न्येगारा आसंस्तं गिरसो भवन्न्यदंगाराः पुनरवगांता उददीप्यं ततद्बृहस्पतिरभवत्तानि परिक्षाणान्यामंस्ते कृ
 ष्णाः पद्मा यो भवन्न्यालो हि नीमृत्तिकां ते रोहिता अथ यद्भस्मासीत्तत्परुष्यं व्यसर्पद्गारो गवयः कश्यपः ऋषेर्गर्दभ इति ये च ते रुणाः
 पद्मयस्ते च ते न्या एषं देवो न्ययदत्तममवा दं समर्षवास्तु ह मिति ते मते यर्षा निरवा दयं तेषां राद्री वास्यत् आते पितृमरुतां यु
 तैर्मेघास्तान् परंस्त्वानं रसो रस्येष्वारः ॥ एवं ते रीदो गवेति च मेधा प्रतिपद्यन्नाभि नः त्वेन भिन्नास्तको विषये यः मजा भयति म

[illegible]

[illegible]

[illegible]

न्याएपस्तोमानादिनायाएतस्मादवाचस्त्रिवृतोदशपरांचौमध्यएपएकविंशउभयतोध्याहितस्तपतितद्यासौस्तोत्रियोदेति
 संतस्मिन्नध्यवृद्धासयजमानस्तद्द्वंद्वक्षत्रंसहोवर्त्मश्रुतेहवद्वंद्वक्षत्रंसहोवर्त्मस्यहसायुज्यंसरूपतासलोकतामश्रुतेयएवंचेद
 ॥ ४१ ॥ देवावाअसुरंधिजिन्यानांऋर्ष्याःस्वर्गलोकमार्यन्त्सोमिदिंविस्पृगूर्ध्वउदश्रयत्तसःस्वर्गस्यलोफस्यद्वारमवृणोद
 निर्वस्वर्गस्यलोकस्याधिपतिस्तंवमवःप्रथमाआगच्छस्तएनमब्रुवंदप्रतिनोर्जस्याकाशंनःकुर्वितिसनास्तुतोतिस्त्रक्ष्यइत्यब्र
 रीत्स्तुतनुमेतितथेतितंतेत्रिवृतासोमेनास्तुर्वस्तान्स्तुतोत्यार्जतंतयधा लोकमगच्छस्तंरुद्राआगच्छस्तएनमब्रुवंप्रतिनो
 र्जस्याकाशंनःकुर्वितिसनास्तुतोतिस्त्रक्ष्यइत्यब्रवीत्स्तुतनुमेतितथेतितंतेपंचदशेनस्तोमेनास्तुर्वस्तान्स्तुतोत्यार्जतंतये
 धालोकमगच्छस्तमादित्याआगच्छस्तएनमब्रुवंदप्रतिनोर्जस्याकाशंनःकुर्वितिसनास्तुतोतिस्त्रक्ष्यइत्यब्रवीत्स्तुतनुमेतितथे
 तितंतेसप्तदशेनस्तोमेनास्तुर्वस्तान्स्तुतोत्यार्जतंतयधा लोकमगच्छस्तंविश्वेदेयाआगच्छस्तएनमब्रुवंप्रतिनोर्जस्याकाशं
 नःकुर्वितिसनास्तुतोतिस्त्रक्ष्यइत्यब्रवीत्स्तुतनुमेतितथेतितंतएकविंशेनस्तोमेनास्तुर्वस्तान्स्तुतोत्यार्जतंतयधा लोकमग
 च्छत्रेकेकेनर्वंदेद्याःस्तोमेनास्तुर्वस्तान्स्तुतोत्यार्जतंतयधा लोकमगच्छन्नधर्हनेनभेषणतैःसर्वैःस्तोमैःस्तौतियोयजंतैयश्चैन
 मेवंचेदातीनुतमर्जोताअतिहयापनमर्जितेस्वर्गलोकमभियएवंचेद ॥ ४२ ॥ अथाणोप्तिरेपयदग्निष्टोमस्तंयदस्तुवंस्त

स्माहृष्टिस्त्वोर्मस्वमस्मिन्तोर्मंगंतमस्मिष्टोमइत्याचक्षतेपगेक्षेणपगेक्षप्रियाहृदिदेवाभ्यंयत्पतुष्टयादेवाश्चतुर्भिःस्त्वोर्मंगन्तुर्
 स्तस्माश्चतुःस्त्वोर्ममंनंपतुःस्त्वोर्ममंनंपतुःहोमइत्याचक्षतेपगेक्षेणपरोक्षप्रियाहृदिदेवाःअथयदेनमूर्ध्वमंगंनंग्योनिर्गूनमग्न
 वीस्त्वमगाग्योनिस्त्वोर्ममंनंग्योनिस्त्वोर्ममंनंग्योनिष्टोमइत्याचक्षतेपगेक्षेणपरोक्षप्रियाहृदिदेवाःअसाणोर्गूयानागोयज्ञक
 नृयंश्चागधचक्रमंतममंयद्यहृष्टिष्टोर्मममम्ययंयप्रायणंनयोदयनंतंसाभियजगाधागीयते ॥ यदस्म्यदूषेमर्गंतदग्येयद्र
 स्वायंनद्रुम्यपृथं ॥ अहंमिन्मपेणंसाकद्रुम्यलविज्ञानंनियतगत्स्वस्मादितिषधायेषाम्यप्रायणमेर्गमुदयनममदिनिनद्र
 हृयंश्चिष्टुगप्रायणमेर्गयिंजमुदयनंकेननेममंहरतियोयाएर्गयिंजमिन्द्रुम्योऽधोयदुर्भातृर्चातृषिनायितिनूयामेनेति ॥४३॥
 योऽसाण्यनयन्येर्गोस्मिष्टोम्यग्यमाहृमंमर्हयाह्रागंम्याएयंयुःमाहोर्गंनरमतेनागंन्यरमाणाश्चेरगुर्युर्ध्वयप्रातःस्वयनपयंमास्यं
 दिनानयंनृनीयमयनीग्यमुहयजमानोप्रमायुकोभयतिपद्यहृदंर्ग्ययोःमयनयोर्गंगत्यरमाणाश्चर्गेनितरमाहृदंद्रप्राण्योप्रा
 मनायद्रुम्यपिष्टोऽप्रथयदंनृनीयमयनंमंगंन्यरमाणाश्चर्गेनितरमाहृदंद्रयत्यंषिरीर्षागप्यालिभयंनितयाहृयजमानःप्रमायु
 कोभयतिनितनागंन्यरमाणाश्चर्गंर्युर्ध्वयप्रातःमयनपंयंमाप्यंदिनपंयंनृनीयमयनपयमुहयजमानोप्रमायुकोभयतिगप्यनंमे
 यनरंरगानुपयीयनेन्यद्रायाण्यप्रातःरुदंत्यधमंडंतपतितरमानमंद्रयाथापाम्रातःमयनेर्गंनंदधयदाभ्यंत्यधप्रदीयस्नापनि
 मस्माहृलीयम्याग्राचास्यंयंदिनेर्गंमंदधयदाभितरार्मेत्यधचलिपतमंतपतितस्माहृलिष्ठतमयाथाचीनृनीयमयनंनंगेदिंयं

ग्यंस्वययातुवाचोत्तरीचरिण्योत्सहेतसमापनायतथाप्रतिपद्येतत्सुशस्तममिवभवतिसवाऽए
पनकदाचनास्तेनोदेतितंयदस्तेतीतिमन्येतंऽहएवतदंतमित्वाऽथात्मानंविपर्यस्यतेरात्रीमेवावस्तात्कुरुतेहःपरस्ता
दथयदेनंप्रातरुदेतीतिमन्येतंरात्रेरेवतदंतमित्वाथात्मानंविपर्यस्यतेहरेवावस्तात्कुरुतेरात्रीपरस्तात्सवाएपनकदाचननि
घोचर्तिनहंपकदाचननिघोचंत्यतस्यहमायुज्यंसरूपतांसलोकतामश्रुतेयएवंवेदयएवंवेदा॥४४॥ इतिचतुर्थोध्यायः॥४॥

यशोर्वेदेव्योद्वाद्यमुदकमत्तेदेवाअब्रुयन्त्यज्ञोर्वेनोद्वाद्यमुदकमीदन्विमंयज्ञमद्वमन्यच्छामेतितेब्रुवन्कथमन्यच्छा
मेतिब्राह्मणेनचच्छंदोभिश्चेत्यब्रुयंस्तेब्राह्मणछंदोभिरदीक्षयंस्तस्यांतयज्ञमतन्यतापिपत्नीःसमयाजयंस्तस्माद्वाप्येतहिंदी
क्षणीयायामिष्टायांतमेवयज्ञंतन्यतेऽपिपत्नीःनंयाजयंतितमनुन्यायमन्ववायंस्तेप्रायणीयमतन्यतंतंप्रायणीयेननेदीयो
न्यागच्छंस्तेकर्मभिःसमत्वरंतंतच्छंध्यंतमकुर्वंस्तस्माद्वाप्येतहिंप्रायणीयंशंध्यंतमेवभवतितमनुन्यायमन्ववायंस्तआति
व्यमतन्यतंतमातिष्येननेदीयोन्यागच्छंस्तेकर्मभिःसमत्वरंतंतदिक्षांतमकुर्वंस्तस्माद्वाप्येतह्यार्तिथ्यमिळांतमेवभवतित
मनुन्यायमन्ववायंस्तउपसदोतन्यतंतमुपसच्चिनेदीयोन्यागच्छंस्तेकर्मभिःसमत्वरंतंतेतिस्त्रःसामिधेनीरनूच्यतिस्रोदेव
स्ताऽअयजैस्तस्माद्वाप्येतर्षुपसत्सुतिस्त्रऽएवसामिधेनीरनूच्यतिस्रोदेयतायजंतितमनुन्यायमन्ववायंस्तउपयमथमतन्य

तत्तुमुपवसथ्येहन्यामुर्वस्तमास्यांतयज्ञमतन्यतापिपलीःसमवाजयेस्तस्माद्वाप्येतत्तुपचमथ आंतमेवयज्ञतन्यतेपिपलीःमं
याज्यतेतस्मादेतेतुपूयैर्युक्मर्मभुजंनरानंनस्तमिवानुब्रूयादनूलारमिवहितेत्तमार्यस्तस्मादुपचमथेयाऽतगायानांका
मपीनतावत्यानुब्रूयादसोहिमताहिंभयतीतिनमास्याभुर्वस्मिष्ठस्वनोघ्राद्यायेतिमनेनत्यत्रीरुधंयसिंष्टयेतितानीक्षतेयत्
मबुर्वन्ब्राह्मणंनश्नउत्तंदोभिर्धमयुग्भून्वाघ्राद्यायसिष्ठस्वेतितथेतितरमाद्वाप्येताहिंयज्ञःमयुग्भूत्वादिदेभ्योहव्यंयहतिना
स्त्राणेनचच्छंदोभिश्च ॥ ४५ ॥ त्रीणिहव्यंयज्ञेक्रियंतेजग्धंभीषंयतैतद्धतदेयजग्धंयदागंममानमारियंयंकारयतइतया
मेदद्यादुनवामावृणीतेतिनतद्धतत्पराइययथाजग्धंनह्वतयजमानंभुनपत्यर्थंहतदेवगीर्णंयद्विभ्यदातिंगंकारयतइत
वामानवाधेतैतचामेनयज्ञयेजग्धंयद्विनिनतद्धतत्पराइययथागीर्णंनह्वतयजमानंभुनवत्यर्थंहतदेवयातैयदभिगस्यसा
नभाल्विज्यंकागयंतयथाह्याइदंवातानमनुष्यानीभत्मंतएवंतस्मादेवास्तद्धतत्पराइंचयथायातैर्नह्वतयजमानंभुनर्षिः
मपुंतेपात्रयापाभार्जानंयासायद्यंतंयात्रयाथांमंकांचिदकाममभ्याभयेत्तस्यासियामदेव्यस्त्वोत्रेप्रापयधित्तिरिदंवाइदंवा
मदेव्यंयजमानोकोमृतलोकोऽस्यगोलोकोस्तात्रिभर्गंन्यूनतस्यस्त्वोत्रयस्युष्यंत्रेधात्मानंयिष्टुहीयापुरुषइतिमपुंतेऽ
लोकोऽप्यान्मानंदधात्यग्निमन्यजमानलोकोऽस्मिन्नमृतलोकोऽस्मिन्स्वर्गलोकोऽससवांदुरिष्टिमर्त्येत्यपियदिममृद्धाइदरुह्यजः

स्युरिति हस्माद्वाधैतज्जपेदेवेति ॥ ४६ ॥ छंदांसि च देवेभ्यो हव्यमूद्धाश्रानि जघनार्थे यज्ञस्य तिष्ठंति यथाश्वो वाभ्यत
 रो यो हि यांसि धेदं यं तेभ्य एतं मन्त्राय च रूपां पशुपुरोव्या नमनुदेविका हवीं पिनिर्वपेद्वात्रे पुरोव्या सं द्वादश कपालं योधा ता स व पङ्का
 रो नु मर्त्यं च रूपा नु मतिः सा गा यत्री राकां यं च रूपा राका सा त्रिष्टुप्तिनीया ल्यं च रूपा सिनीवाली सा जगती कुहू च रूपा कुहूः सा
 नुष्टुपेता नि या य न र्यां णि छंदां सिं गा य त्रं त्रष्टुभं जा ग त मा नुष्टुभ म न्य न्या न्ये ता नि हि य ज्ञे प्र त मा मि वि क्रियं त ए त ह वा अ स्य च्छं
 दो भिर्यं जतः मयै द छंदो भिरिष्टं भवति य एवं वेदं तद्वयदिदमाहुः सुधायां हं यवा जी सुहितो दधातीति च्छंदां सि व त त्सु धा यां ह
 वा ए न छंदां सि द र्प त्प न नु ष्या यि र्न लो कं जयति य एवं वेदं तद्वक् आहुर्धातार मे व स र्वा सां पुरस्तादा ज्ये न प रि य जं स दा
 नु स र्वा मु मि पु नं द धा ती ति त दु वा आ हु र्जा मि वा ए त द्वां क्रियं तं य त्र म मा नी भ्या मृ ग्भ्यां स मा ने ह न्य ज ती ति य दि ह वा अ पि व
 हृ थ इ य जा र्याः पतिर्या य ता सां मि पु र्न त द्वा मां धा ता रं पुरस्ताद्यजति तदा सुसर्वा मु मि थु नं द धा ती ति नु दे यि का नां ॥४७॥ अ
 धेदेयीनां सूर्या य पुरोव्या नमे क कपालैः सूर्यः सधाता स उपवव पद्मारो दिवे च रूपा द्यौः सानुमतिः सोऽएव गायत्र्युपसे च रूयो
 पाः माराकां मो एव त्रिष्टुप् गवे च रूपा गौः सा सिनीवात्री मो एव जगती पृथिव्ये च रूपा ण्ठि वी सा कुहूः सो ष प चानुष्टुपेता नि या य
 मर्यां णि च्छंदां सिं गा य त्रं त्रष्टुभं जा ग त मा नुष्टुभ म न्य न्या न्ये ता नि हि य ज्ञे प्र त मा मि वि क्रियं त ए त ह वा अ स्य च्छंदां भिर्यं जतः सर्व
 छंदोऽपि चिच्छंदां भिरिष्टं भवति य एवं वेदं तद्वक् आहुर्धातार मे व स र्वा सां पुरस्तादा ज्ये न प रि य जं स दा नु स र्वा मु मि पु नं द धा ती ति त दु वा आ हु र्जा मि वा ए त द्वां क्रियं तं य त्र म मा नी भ्या मृ ग्भ्यां स मा ने ह न्य ज ती ति य दि ह वा अ पि व

त्येननुध्यायिनेनोकेनयतियएवंचेदंतद्धेकआहुः। मूर्धमेवमर्थोयांपुरस्मात्पुरस्तादाग्येनपरिषजंतदागुम्भ्यांगुमित्युनंदथा
तीतिस्तदुवा आहुर्लोमिवाएतद्यज्ञेक्रियतेयत्रममानीभ्यामृग्योगमानेहन्यजतीतियदिहवाअपिचहृद्यत्रजायाःपतिर्गो
यत्नामाभिपुननद्यदामांमृयंपुरस्ताद्यजतिस्तदामुमर्चांगुमित्युनंदथातितायाइमालाअमूर्याअमूलाइमाअन्यतरामिया
यत्नकाममात्रोर्नियएत्तामृभयीपुनाउभयीगतःध्रियःप्रजातिकामस्यमंनिर्गोप्रेत्रेलेपिप्यमाणस्ययेदनाएपिप्यमाणस्यमं
नियेपेत्प्रेत्रेनहाम्यविसेदेयाअंनोर्येद्वाअयमानमंनंममंस्तेतिताहृद्युचिष्टओर्गापालायागर्नाहृद्युम्रस्याभिप्रतारिणस्यो
भयीयेत्तंमनिरुद्रापंतस्यहृद्यगृमंगगाहमानेहृद्युवापेन्धमहमस्वराजन्यस्येदियिकाअदेपीओभयीयेत्तंमममादय्यदस्येत्थं
रथगृमोंगाहन्तृनिचतुःषष्टिकयचिनः। नभ्रह्मास्थनेपुत्रतसागआमुः ॥ ४८ ॥ अग्निष्टोमंवेदेयागअथयंतोम्यान्यमुरो
स्तेगमायद्धीयांग्रामअच्ययंतंननानभ्रह्माजगृपीणामपदय्यदिमेवाअसुराउक्थंपुश्रितास्तानेपांनकअनपदयतीतिमोदि
मुदत्रयेदेहगुत्रयाजिनंम्रन्धेनगगिगइत्यमुयोहवाइतगगिरः। ओमिगुपोत्तिष्टन्यग्रथी। स्तिस्विदेपमर्दकृजोदीपः। पलितोय
ध्वन्तीतिभ्रह्माजोहंवृनोर्दीपः। पलितआर्ममोत्रयीदिमेवाअसुराउक्थंपुश्रितास्तान्योनकअनपदयतीति। तानमिरभ्योभू
त्याम्यत्यद्रथेद्यटमिरभ्योभूत्याम्यत्यद्रथेत्तत्माकमभ्यंमामाभवेत्तत्माकमभ्यस्यसाकमभ्यत्यतदाहुः। माकमभ्येनोमथानिद्र
पायंदमणीतानियायनान्युक्थानियान्यत्रमाकमभ्यादिति। प्रमंहिष्ठीयेनप्रणयेदित्याहुः। प्रमंहिष्ठीयेनवेदेवाअमुतामुमेयं

भ्यः प्राणुदंततत्त्वाहं यप्रमोहिष्ठीयेन नयत्प्रमाकमभ्येन ॥ ४९ ॥ तेषां असुरार्मत्रावरुणस्योक्थमश्रयंतसो ब्रवीदिंद्रः
 कथाहंप्रेमानितोऽसुराभोत्स्यावहाईत्यहंचेत्यब्रवीद्विरुणस्तस्मादद्रावरुणमत्रावरुणस्तृतीयसवनेशंसतींद्रश्च हितान्वरुण
 धततो नुदेत विदेत तोपहता असुरा प्राक्षणाच्छंसि न उक्थमश्रयंतसो ब्रवीदिंद्रः कथाहंचेमानितोसुराभोत्स्यावहाईत्यहंचे
 त्यब्रवीद्विरुहस्तिस्रस्मादद्रावाहस्त्यंब्राक्षणाच्छंसि नृतीयसवनेशंसतींद्रश्च हितान्वृहस्यतिश्चततो नुदेतांतं वततोपहता अ
 सुरा भच्छावाकस्योक्थमश्रयंतमो ब्रवीदिंद्रः कथाहंचेमानितोसुराभोत्स्यावहाईत्यहंचेत्यब्रवीद्विरुणस्तस्मादद्रावरुणवम
 च्छावाकस्तृतीयमपनेन नतींद्रश्च हितान्विरुणुध्यततो नुदेत तींद्रमिद्रेण देवताः शस्यते तींद्रं देवमिधुनंतस्माद्विरुग्निमधुनंप्रजा
 यंतं प्रजात्यं प्रजायते प्रजापशुभिर्यएवं वेदाईह तं पोत्रीयाश्च नेष्ट्रीयाश्च चत्वारः क्रतुयाजाः पळुचः साधिरा इदशिनी तद्विरा
 जियंशं दशिन्यां प्रणिष्ठापयंति प्रतिष्ठापयंति ॥ ५० ॥ इति पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इति तृतीयपंचिका समाप्ता ॥ ३ ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५० ॥ इति पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इति तृतीयपंचिका समाप्ता ॥ ३ ॥

॥ इति तृतीयपंचिका समाप्ता ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५० ॥ इति पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इति तृतीयपंचिका समाप्ता ॥ ३ ॥

॥ अथचतुर्थपंचिकाप्रारंभः ॥

॥ अथचतुर्थपंचिकाप्रारंभः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः ॐ ॥ देवान्प्रथमेनाहोद्रायवञ्चसमभरत्संदितीयेनाह्रासिचंस्तृतीयेनाह्राप्रायच्छंस्तंच
 तुर्थेहन्म्राहरत्तस्माच्चतुर्थेहन्पोळनिनंशंसतिवओवाएपयत्पोळशीतद्यच्चतुर्थेहन्पोळशिनंशंसतिवञ्चमेवनत्तरतिद्विपते
 आतृब्ज्यायवधैयोस्यनृत्यस्तस्मस्तैववओवपोळशीपशवउकथानितंपरस्तादुक्कथानांपर्यस्यशंसतितंयत्परस्तादुक्कथानां
 पर्यस्यशंसतिवञ्चणवतपोळशिनोपशून्परिगच्छतितस्मात्पशवयोवञ्चणवपोळशिनोपरिगतामनुष्यानभ्युपायतंतंतस्माद
 ओवापुरुषोवागोवाहस्तावापरिगतएवंस्वयमात्मनंतएवंवाचाभिषिद्धउपायतंतैवञ्चमेवपोळशिनंपश्यन्वञ्चणवपोळ
 शिनापरिगतांवाग्धिवओवावपोळशीतदाहुःकिंपोळशिनःपोळशित्वमितिपोळशःसोत्राणांपोळशःशस्त्राणांपोळशभिः
 क्षररादत्तंपोळशभिःप्रणतिपोळशपदानिचिदं दधातितत्पोळशिनःपोळशित्वैद्वयाअक्षरअतिरिच्येतंपोळशिनोनुष्टुभम
 भिसंपन्नस्यवाचोवायतांस्तानमित्यानुनेयायंतंअवत्यंनंसत्यंननमनृतंहिनस्तिपययंयंद ॥ १ ॥ गौरिरीतंपोळशिसामकु
 रीतंतजस्कामोद्रक्षयचैमकार्मलंजोवद्रक्षयचैमंगारिरीतंतेजस्वीब्रह्मवर्चसीभवतियप्यंचिद्वान्गौरिरीतंपोळशिसामकु
 रतेनानदंपोळशिसामकर्तव्यमित्याहुरिद्रोवंबुद्रायवअमुदयच्छत्तमस्मप्राहरसामभ्यहनंतसोभितोव्यनदंयद्यनदत्त
 ज्ञानदंसामाभर्वत्तज्ञानदस्यनानदत्त्यमआतृव्यंवाएतआतृव्यह्रासार्मयज्ञानदमआतृव्योआतृव्यह्राभवतियएलंपिद्वा
 ज्ञानदंपोळशिसामकुरुतैतद्यदिनानदंकुरीरचिदृतःपोळशीचंसव्योऽचिदृतामुहितामुस्तुवतेयदिगौरिरीतीतंचिदृतःपोळशी

नम्रव्योचिद्वतामुहितामुस्तुते ॥ २ ॥ अथातदछंदांस्वेवव्यतिपजत्वात्वाचहंतुहरयउपोपुष्टशुहीगिरंइतिगायत्रीश्चपं
 फीश्चव्यतिपजतिगायत्रोर्चपुरुषःपांक्षतःपत्रयःपुरुषमेवतत्पशुभिव्यतिपजतिपशुपुप्रतिष्ठापयतियदुगायत्रीचपंरिश्चते
 देअनुष्टुभंतिनोवाचोरूपादनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपाद्वैतियदिद्वृतनाग्येऽयंतेअस्तुहयतइत्युष्णिहश्चवृहतीश्चव्यतिपज
 त्वाष्णिहोर्पुरुषोर्गाहताःपनरःपुरुषमेवतत्पशुभिव्यतिपजतिपशुपुप्रतिष्ठापयतियदुष्णिहश्चवृहतीश्चतेअनुष्टुभंते
 नोवाचोरूपादनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपाद्वैतियाचूर्वस्माम्बन्धीराम्बकृतिनुगाणइतिद्विपदांचत्रिष्टुभंचव्यतिपजतिद्विपाद्वै
 पुरुषोर्वाचिष्टुष्टुपुरुषमेवतद्वैयंजव्यतिपजतिदीर्घप्रतिष्ठापयतितस्मात्पुरुषोर्वाच्यप्रतिष्ठितःतत्रंयापदूनांवीर्यवत्तमोयदु
 द्विपदाचयिंजलधगात्रिष्टुष्टुचतंद्वअनुष्टुभंतेनोवाचोरूपादनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपाद्वैत्येवाम्बन्धीराम्बकृतिनुगाणइतिद्विपदांचत्रिष्टुभंचव्यतिपजतिद्विपाद्वै
 तिद्विपदाश्चजगतीश्चव्यतिपजतिद्विपाद्वपुरुषोर्जागताःपनरःपुरुषमेवतत्पशुभिव्यतिपजतिपशुपुप्रतिष्ठापयतितस्मा
 त्पुरुषःपशुपुप्रतिष्ठितोर्चिंयनानपिचतिष्ठतिवनेधास्ययदुद्विपदाचपोलनाधराजगतीश्चतेद्वेऽअनुष्टुभंतेनोवाचोरूपा
 दनुष्टुभोरूपाद्व्यरूपाद्वैतित्रिरुद्रकेपुमहिगोयवाजिरं ॥ प्रोज्यस्मपुरोरथमित्यतिचंद्रसःशंसतिचंद्रमांययोरसोत्यक्ष
 मत्सेतिचंद्रगमम्यत्यक्षरचदतिचंद्रमांतिचंद्रस्वमंत्रम्योवाएचंद्रोर्भ्यःमंनिमित्तोयत्तोच्छर्नीतचदतिचंद्रसःशंस
 तिगर्दम्यएवंनचंद्रोर्भ्यःमंनिमित्तमंत्रम्यचंद्रोर्भ्यःमंनिमित्तनपोच्छनिनाराभोतियएवंवेद ॥ ३ ॥ महानाम्नीना

मुपसर्गानुपसृजत्ययंलोकःप्रथमामहानाभ्यंतरिक्षलोकोद्वितीयासौलोकस्तृतीयासर्वेभ्योवाएपलोकेभ्यःसंनिमित्तोय
 त्योळशीतद्यन्महानाभ्रीनामुपसर्गानुपसृजतिसर्वेभ्यएवंतद्व्योकेभ्यःसंनिमित्तोसर्वेभ्योलोकेभ्यःसंनिमित्तोसर्वेभ्यो
 नाराभ्रोतियएवंपेदंप्रप्रवस्त्रिष्टुभमिपेमर्चतयार्चत ॥ योव्यतीरफाणयदितिप्रज्ञाताअनुष्टुभःसंसतितद्यथेहंचहापधेन
 चरित्पापेधानंपययेयात्ताहर्कद्यलज्ञाताअनुष्टुभःसंसतिसयोव्यासोगतश्रीरिचमन्येताविहृतंपोळशिनांसंसेयेमेळ्ळंदसां
 कृच्छ्रादवपद्याइत्यथयःपाप्मानमपजियंतुःस्योद्विहृतंपोळशिनांसंसंयंब्यतिपक्तइवंचेपुरुषःपाप्मनाव्यतिपक्तमेवास्मैत
 तपाप्मानंसमलमपहृत्यपपाप्मानंदेतयएवंपेदंप्रप्रवस्त्रिष्टुभमिपेमर्चतयार्चत ॥ योव्यतीरफाणयदितिप्रज्ञाताअनुष्टुभःसंसतितद्यथेहंचहापधेन
 ततोकेचजमानंगमदत्यथाःपूर्वेपांहरियःसुतानामितियजतिसर्वेभ्योवाएपसवनेभ्यःसंनिमित्तोयत्पोळशीतद्यदपाःपूर्वे
 पांहरियःसुतानामितियजतिपीतयद्वप्रातःसवनेप्रातःसवनादेवनंतत्संनिमित्तोसर्वेभ्योवाएपसवनेभ्यःसंनिमित्तोयत्पोळशीतद्यदपाःपूर्वे
 सवनेकेचलमार्थ्यदिनादेवनंतत्सवनात्संनिमित्तोसमद्विसोमंमधुमंतमिद्रेतिमद्वैतृतीयसवनेनृतीयसवनादेवनंतत्सं
 निमित्तोसमत्रायुंजठर आवृपस्येतिवृषण्यद्वपोळशिनीरूपसर्वेभ्योवाएपसवनेभ्यःसंनिमित्तोयत्पोळशीतद्यदपाःपूर्वेपां
 हरियःसुतानामितियजतिसर्वेभ्यएवंतत्सवनेभ्यःसंनिमित्तोसर्वेभ्यःसवनेभ्यःसंनिमित्तोयत्पोळशिनाभोतियएवंवे
 देमहानाभ्रीनांपंचाक्षरानुपसर्गानुपसृजत्येकादशाक्षरेपुषादेपुसर्वेभ्योवाएपचंदोभ्यःसंनिमित्तोयत्पोळशीतद्यन्महाना

न नोऽत्रिनाराभोतियपयंबेद ॥ ४ ॥ अहंबेदेवाअग्रयंतरात्रीमसुरास्तेसमाचद्वीर्याएवासन्नप्याथतंतसोअवीदिद्रःक
 आहंचेमोनितामुरात्रात्रीमन्यवेप्याअइतिमदेवेपुनप्रत्यचिंददविभयूरात्रेस्तमसोमृत्योस्तस्माद्धाप्येतहिंनरैकयायन्मात्र
 मिदंयापक्रम्यचिभेतितमइयहिरात्रिमृत्युरिव ॥ तंवच्छंदांस्वेवान्वायस्तंयच्छंदांस्वेवान्वायस्तस्मादिंद्रश्चच्छंदांसि
 चरात्रीयहंतिननिषिच्छस्यंतनपुरोरुद्रुधाव्यानान्यादेवतेद्रश्चहोयच्छंदांसिचरात्रीयहंतितान्यपर्यायेरेवपयायमनुदंतय
 त्पर्यायैःपर्यायमनुदंततत्पर्यायाणांपर्यायत्वतान्यप्रथमंनचपर्यायेणपूर्वरात्रादनुदंतमध्यमेनमध्यरात्रादुत्तमेनापररात्रा
 दपिप्रथमोअनुम्मसीत्यनुयन्नपिप्रथमराणिलडुवाएतानिच्छंदांसीतिहस्माहंतानिहींद्ररात्रेस्तममोमृत्योचिंम्यतमत्यपारय
 स्तदपिप्रथमराणामपिप्रथमत्वं ॥ ५ ॥ पांतमापोअंधमइत्यंधस्वत्यानुष्टुभात्राप्रतिपद्यतआनुष्टुभीयरात्रिरेतद्रात्रिरू
 र्धमधम्यत्यःपीतयत्योमद्वत्यस्त्रिष्टुभांग्याभंगंत्याभिरूपंतत्तममृद्धप्रथमेनपर्यायेणस्तुवतंतमयमान्येवपदा
 निपुनराददंतयदंतयामश्वागायआर्गस्तदंतयान्तेनाददंतमध्यमेनपर्यायेणस्तुवतंतमध्यमान्येवपदानिपुनराददंतयदंतय
 मनोरथाआर्गस्तदंतयान्तेनाददतंतत्तमनपर्यायेणस्तुवतंतत्तमान्येवपदानिपुनराददंतयदंतयान्तेनासोहिरण्यमणिरध्यात्म
 मार्यास्तदंतयान्तेनाददतंतभादिततोचमुदत्तेनिरनेमभ्यःसर्वेभ्योलोकेकम्योनुदंतयपवंचेदपवमानवदहरित्याहुर्नरात्रिःपव

मानयतीकपमुभेपयमानयतीभयतः केन ते ममायद्वा जी भवत इति यदेव द्राय मद्बने गुतं मिदं य सो गुत मंघं इदं दृग्न्यो जसा सु
 समिति रनुपेति ष नं गंति ष तेन रात्रिः पयमानयतीति नो भेषवमानयती भयतस्तेन ते ममायद्वा जी भयतः पंचदश स्तोत्रमहरि
 स्यादुर्नरात्रिः पंचदश स्तोत्रोक्थमुभे पंचदश स्तोत्रे भयतः केन ते ममायद्वा जी भयत इति द्वादश स्तोत्राण्यपि अयं रात्रि तिसृ
 भिर्देषताभिः संपिना राधे तरेण स्तुयंतं तेन रात्रिः पंचदश स्तोत्राति नो भेष पंचदश स्तोत्रे भयतस्तेन ते ममायद्वा जी भयतः परि
 मितं स्तुर्पत्य परिमितं ननु गंति परिमितं वै भूतं मपरिमितं भव्यं मपरिमितं भव्यं इत्यतिगमंति स्तोत्रं मतिर्यं प्रजात्मान
 मतिर्यं प्रजात्मानोऽत्र मतिर्यं गतिर्यं देवा स्यात्याग्मानं तदेवा स्यं तेनाथं कं पंथं ॥ ६ ॥ इति प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

अत्रापतिर्यं गेमायराज्ञं दृष्टि नं ग्राय ष्टुमृयां गायित्री तस्य सर्वं देवाय रागागच्छंस्तस्याप तत्सहस्रं बह तु म न्या करो घदे
 तदा भिनमित्याचक्षंतं न अभिर्न ह्यत एतदयां क म ह र्द्यत म्मा सत्सहस्रं बह वं गं न भूयो या प्राश्य धृतं सं सद्यथा ह वा इदमनो वारथो
 पाफोऽयंतं तं एवं ह याफोऽयंतं न फु निरियोत्पतिप्यद्वा हूयी तं तस्मिन्देवानमम जानंतं मभेदमस्तु मेदमस्त्विति संजाना
 ना प्रपुंरता जिमस्यायामहं भयो न उज्जेष्य नितस्येदं भयिष्यतीति ते ग्रेवाधिगृहपते रादित्यं काष्ठाम कुर्वत तस्मादाग्नेयी प्रति
 पन्न रत्नो भिनम्याग्नि होता गृहपतिः मरा जेति तद्वै क आर्द्राग्निमन्येषित रमग्निमापि मिलेत या प्रतिपद्ये तं दिवि शुक्रं यजतं
 गृपुंर्यं नित्यं यमं पृक्पाकाष्ठामाग्नीतीति तस्य द्वाह त्वं यप नं न ग्रभूयाद्ग्निमग्निमिति र्यं प्रत्यपार्थग्निमाप तस्य तीति न श्वसथा

स्मृत्पराभादग्निहोताष्टद्वयनिःसराजैत्येतद्वयप्रतिपद्यतेतद्वृहस्पतिवतीप्रजातिमतीजांतामथीयुःसर्वागुल्यार्यमर्चमायुरंतिय
 एयंवेद ॥ ७ ॥ तामांवेदेयतानामाजिघांयतीनामभिवृष्टानामग्निमुंयप्रथमःप्रत्यपद्यतंतमभिविनावन्यागच्छतांतमब्रू
 तामपोदिद्यांयांयाउदंजेप्यायइनिगतधेत्यत्रयीचास्यंयमोहाप्यस्त्वितितथेतितस्माअप्यत्राकुरुतांतस्मादांग्रेयमाभिवने
 अस्यतंगाउपमन्यागच्छतांतामनूतामपोदिद्यांयांयाइदंजेप्यायइतिगातधेत्यत्रयीचास्यंयममेहाप्यस्त्वितितधेतितस्त्वा
 अप्यत्राकुरुतांतस्मादुपम्यमाभिवनेअस्यतैतापिंद्रमन्यागच्छतांतमब्रूतामायांयाइदंमपयवनेप्यायइतिनहंतदधुरगुरपो
 दितीतियगूनिगतधेत्यत्रयीचास्यंयममेहाप्यस्त्वितितधेतितस्माअप्यत्राकुरुतांतस्मादंद्रमागिग्नेनास्यतंतदभिवनाउदजय
 तामग्निनायाश्रुयातीयदभिवनाउदजयतामभिवनायाश्रुयातीतस्मादेतदाग्निंनमित्याचधत्तंऽश्रुतेयघारकामयतेयएयंवेद
 तदाहुरंच्छयर्त प्राप्तेयंअस्यतउपस्यंअस्यतर्पेद्रमथकस्मादेतदाभिवनमित्याचधत्तदत्यभिवर्तहितदुदजयतामभिवनाया
 श्रुयातीयदग्निनाउदजयतामग्निनायाश्रुयातीतस्मादेतदाभिवनमित्याचधत्तंऽश्रुतेयघारकामयतेयएयंवेद ॥ ८ ॥ अस्य
 ततीगंधेनाग्निगजिमघांसागांयाजमानोयोनिमदूदयत्तस्मापानविजायतेगोभिररुणंरुणाआजिमधार्घत्तस्मादुपस्याग
 तायांमरणमिर्धंरप्रभान्युरमोरूपमभ्यरथेनेंद्रआजिमधार्घत्तस्मात्मउच्चैर्धोपउपच्छिदमान्धत्रस्वरूपमैंद्रोहिगगर्दभरथेना
 ग्निनाउदजयतामग्निनायाश्रुयातीयदभिवनाउदजयतामग्निनायाश्रुयातीतस्मात्मयतजयोदुग्धदोहःमधेपामेतहिंया

एतानामनाशिषोरंतस्तस्यस्वयीयनाहरतीतस्मात्सद्विरेताथार्जीतदाहुःसप्तमोयाणिच्छंदांसिंशंसंघथवाग्रयंयथोपस्यं
 धाभिर्नगसंयदेशलोकाःमवेपुंदेशयोक्तेपुराभोतीतितत्तद्भाहृत्योण्येचक्षेमत्रयोनाऽइमेत्रिवृतोक्तोऽऽप्यामेवलोकाना
 मभिर्जित्तदाहुरुत्थंजातवेदमनिर्तिर्मायाणिप्रतिपद्येतेतत्तद्भाहृत्ययथवगत्वाकार्धमपराभुयाचाहृत्सूर्योनोदि
 तस्यात्रित्येतेनयमतिपद्यंतंयथवगत्वासाधामभिपद्येतताहृत्कर्तुदुत्थंजातवेदसमितिद्वितीयंशंसतिचित्रंदेवानामुदगा
 दनीकमितिचंद्रुर्भमगायाचित्रंदेवानामुदंतितास्मादेतच्छंमतिनमोमित्रस्ययरुणस्यचक्षुसऽइतिजागर्ततद्दारीःपदमा
 सिपमंयंतनारात्तऽआत्मनेचयजमानायच ॥ ९ ॥ तदाहुःसूर्योनातिशस्योवृहतीनातिशस्योयत्तूर्यमतिशंसैद्रक्ष्य
 षंसमतिरपद्यंतयद्वृहतीमतिसंगेत्वाणानतिपद्येतेतीद्रकुनुनऽआभरंत्यंद्रप्रगाधंशंसतिशिवाणोअस्मिन्पुरुहूतयामनिजी
 राग्योतिरसोमहीत्यगायाग्योतिलेनसूर्यनातिशंगतियदुवाहृतःप्रगार्धलेनचृहतीनातिशंसत्यभित्वाशूनोनुमऽइति
 तापंतरीयोनिशंगतिरापंतरेण्यगंभिर्नाभ्यनायःस्तुयंततद्यद्रापंतरीयोनिशंसतिरथंतरस्येवसयोनित्वायेधानमस्यज
 गतःस्पृहन्मिस्त्यमोरास्वहेतेनसूर्यनातिशंगतियदुवाहृतःप्रगार्धलेनचृहतीनातिशंसमतिचक्षुःसूरचक्षुसऽइतिमित्राव
 रुन्नेयगाधंगंमत्सहंमित्रोरात्रिवेरुणऽअभेवाऽएवोहोरात्रेऽआरभंत्योतिरात्रमुपैतित्यन्मग्रायरुणंप्रगाधंशंसत्यहोरा
 त्रदोरंरंनत्रत्यतिष्ठारयतिगूरुषधमऽइतिनेनसूर्यनातिशंगमतिदुवाहृतःप्रगार्धमेनचृहतीनातिशंसमतिमहीषाःशुथिची

चनेत्नेहिद्याचापृथिव्योऽभुवेतिद्याचापृथिव्योऽग्रंमतिद्याचापृथिव्योऽग्रंमतिषेऽइयमेवेहप्रतिष्ठासाग्रमुत्रतद्यह्याचापृ
थिव्योऽग्रंमतिप्रतिष्ठयोरेवंनेतंमतिप्रतिष्ठापयतिद्वयोदेवीपर्मणार्यःशुचिरितिनर्यनातिचंगतिर्यदुगायत्रीचजगतीच
नेतुंचूहृत्यंतिनचूहृतीनातिनांमतिर्यिश्चस्यदेवीमृचयस्यजन्मनोनयारोपातिनमभदितिद्विपदांगंसतिचिंतयमुग्धमिति
हम्मयाऽपतदाचक्षतेयदेतदाभिनंनिर्कृतिर्हस्मपाजिन्युपास्तैर्यदवहोतापरिपास्त्यथादान्प्रतिभोक्ष्यामीतिततोयाए
ताचूहृत्यतिर्द्विपदामयश्यप्रयागेपातिनमभदितितयानिर्कृत्याःपाजिन्याऽअपराचःपाज्ञानपास्तपदेतांद्विपदांगंहोता
नांमतिनिर्कृत्याऽएयतत्पानिन्याऽअपराचःपाज्ञानपास्त्यतिस्वस्त्येगहोतोन्मुच्यतेमर्घागुःसर्वानुत्वार्यसयमायुरेतियऽ
एवंयेष्टमृचयस्यजन्मनऽइत्यसौयाग्रमचंयतीयतेनर्यनातिचंगसतिर्यदुद्विपदागुरुगच्छंदसंसासर्वोणिच्छंदांस्यम्यासति
नचूहृतीनातिनांमति ॥ १० ॥ ब्राह्मणस्त्वयागरिदधातिप्रह्वयंयूहस्वतिर्ब्रह्मण्येवंनतंदततःप्रतिष्ठापयंत्येवापित्रेचि
भ्यंदंयायपृष्णांत्यंतयागरिदध्यात्स्वजाकामःपशुकामोबृहस्पतेर्मुप्रजावीरयंतइतिप्रजयार्यमुप्रजावीरयान्ययंस्यामपतयो
रगीणामितिप्रजायान्पशुमाप्रिमान्नीरयान्भर्तियैर्व्यंविद्वानेतयापरिदधातिबृहस्पतेःप्रतियदयोअर्होदित्येतयापरि
दध्यांचंजस्काभोजाग्रचंमकामोतीचयान्यान्ब्रह्मवर्चसमर्हतिद्युमदितिद्युमदियंब्रह्मवर्चसंविभानीतिवीर्यंब्रह्मवर्चसं
आतियदीदयच्छुवसकृतमजातंतिदीदायेवंब्रह्मवर्चमैतदस्मादुद्रचिणधेद्विचित्रमितिचित्रमिवंब्रह्मवर्चसंमल्लवर्च

हृत्तानामन्तीभयति यत्रैवं विद्वानेतय वपरिदभ्याद्वा ह्यणस्पत्यातिनसूयं नातिशंसति यदु
 पाभिरुत्तमगृह्णन्ति मा मर्थाणिच्छंदांस्यभ्यासोत्तिनवृहतीनातिशंसति गायत्र्या च त्रिष्टुभा च यद्भुक्तुर्याद्ब्रह्मवैगायत्री यीयं त्रि
 मभिष्टि। एतदीयं गंधानि ब्रह्म येषां ब्रह्म यन्मयीयं वान्भयति यत्रैवं विद्वान्गायत्र्या च त्रिष्टुभा च यद्भुक्तुर्यात्स्वध्विना वा यु
 पस्याः। तुदक्षोभापियतमभ्विनेति गायत्र्या च विराजा च यद्भुक्तुर्याद्ब्रह्मवैगायत्र्या च त्रिष्टुभा च यद्भुक्तुर्यात्स्वध्विना वा यु
 दक्षोभापियतमभयति ब्रह्माष्टमद्रमस्ति यत्रैवं विद्वान्गायत्र्या च विराजा च यद्भुक्तुर्याद्ब्रह्मवैगायत्र्या च त्रिष्टुभा च यद्भुक्तुर्यात्स्वध्विना वा यु
 षयपद्भुक्तुर्यात्स्वध्विनेति गायत्र्या च विराजा च यद्भुक्तुर्याद्ब्रह्मवैगायत्र्या च त्रिष्टुभा च यद्भुक्तुर्यात्स्वध्विना वा यु
 रमारभंत एते नत्नो मांश्चच्छंदांभिर्चिंतनमवादि यता अनारुद्धवैतच्छंदां नारुद्धामादेयतायेदं तस्मिन्नहनि नारभंतैत दारं
 भर्णीयस्यारं भर्णीयन्यं च नु विद्वान्मोमां भयति तच्च नु विद्वान्यं च नु विद्वान्तिर्या अर्धमात्मा अर्धमात्मा शएव तत्संवत्सर
 मागर्भंत इकप्यो भयति पद्भुक्तुर्यात्स्वध्विनेति गायत्र्या च विराजा च यद्भुक्तुर्याद्ब्रह्मवैगायत्र्या च त्रिष्टुभा च यद्भुक्तुर्यात्स्वध्विना वा यु
 तैर्मयत्तममारभंतैतस्य गृष्टिश्च त्रीणि च न तानि त्सोत्रियोत्तावति संवत्सरस्याहान्यहः। गृष्टवत्संवत्सरमारभंतैति त्रिष्टोम एत
 ददः स्यादित्याहं गृष्टिश्च त्रीणि च न तानि त्सोत्रियोत्तावति संवत्सरस्याहान्यहः। गृष्टवत्संवत्सरमारभंतैति त्रिष्टोम एत
 यः पश्यमानाः स्नुधनु विद्वान्नीतराणि त्सोत्राणि तदुपष्टिश्च त्रीणि च न तानि त्सोत्रियोत्तावति संवत्सरस्याहान्यहः। गृष्टवत्संवत्सरमारभंतैति त्रिष्टोम एत

यन्मरमागभनेत्रकच्यएचस्यापशुममृदोयेनः पशुममृदंमद्रमयानिगुविमानिमोत्रागिप्रत्यक्षाग्रानदहचउ
तुक्प्यएचग्यान् ॥ १० ॥ बृहद्रथेतेगमासनीभग्रनणनेयजाम्यनाभीमंपारिण्यायदृहद्रथेतेत्रिरएतदहःपद्यान्यामोरानत्रिंशं
पादोययुष्टथेतेनिगगतदहःपादाभ्यामेग्रनरिग्रयंत्रिगेभ्यायंतिपञ्चांगबृहद्रथेतेत्रिरएतदहःपद्यान्यामोरानत्रिंशं
नेभ्यागुयतेनइभेनममग्रमृग्यइभेममयमृजेनुयंधग्रच्छिन्नानांगधनोत्तीगमृच्छतीतुंनेग्रमेतेगत्रिजमीगतीरमृ
च्छतःतुयेन्यइभेममयमृजेनुलद्यदिरधंतरमग्रमृजेनुबृहत्तयोभेअनमृष्टेअगयदियुष्टनगृजेनुगृगंतेरेणोभेअननमृ
ष्टेयष्टेगधंतरंतद्वरूपयदृहत्तद्वगजेयद्वयंतंतच्छाकरयदृहत्तद्वगतेमिमंतेइभेअनमृष्टेअगंयिगएवंविद्वंगणलदहः
पर्यैत्यास्यायेनेहःनःमंशुममंमात्याधंमामनआश्यामोमोअच्छंमिचोरागमोदेयतोन्मगएरनयमानोः
पयैत्यास्यायेनेहःनःमंशुममंमात्याधंमामनआश्यामोमोअच्छंमिचोरागमोदेयतोन्मगएरनयमानोः
मोमपीथंभक्षयंतःमंयन्मगमभिपुण्यंत आगंतयेयाअतच्छयंमंयत्नरमुपयंतिगुर्नेनेभागमभिनिद्रधनेंमंरगुरुभोगःशृणा
त्यथयणनेपरस्नांकर्मभिगास्याऽयन्नादुपतिमयम्यमिमंरत्नरस्वपारमधृते ॥ ११ ॥ यदंशुविमंनमहात्रनचूहदियोनिर्क
नात्रहोनांतःमिंचतिनदहोमहात्रतीयेनाद्वाप्रजनयतिमंयत्नरेमंयत्नरेवेरतःमिच्छंजायंतंनमहात्रमानंचूहदियोनिर्क
वत्यंभयंत्यपहयाणंतंपरस्नांकर्मभिरास्याऽयन्नादुपतियएवंविद्वानेतदहःरूपतिमिमंरत्नरस्वपारमधृतेयएवंयेदयो

तानेतयापरिदधातितस्मादेवंविद्वानेतयंवपरिदध्याद्वाह्मणस्यत्यतिसमूयंनानातिगंमर्तियदु
 छंदांस्यभ्यासतिनबृहतीनातिशंसतिगायत्र्याचत्रिष्टुभाचयपदुकुर्योद्ब्रह्मवेगायत्रीभीयंत्रि
 ष्वर्चमीवब्रह्मयशसीयीर्यवान्भवतियत्रयंविद्वान्गायत्र्याचत्रिष्टुभाचयपदुकुर्योत्तोल्यश्चिन्तावायु
 प्रेगायत्र्याचविराजाचयपदुकुर्योद्ब्रह्मवेगायत्र्यग्रंविराईत्रक्षणयतदग्नाधंमंदधातित्रक्षव
 ऋसत्तियत्रयंविद्वान्गायत्र्याचविराजाचयपदुकुर्योत्तितस्मादेवंविद्वान्गायत्र्याचैवविराजा
 धुरुभापियतमश्विनेत्येताभ्यां ॥ १ ॥ चतुर्विद्यमेतदहंरूपयंत्यारंभणीर्यमेतेनयमंग्रत्न
 त्रेतिनमवादेवताअनारब्धवैतच्छंदोऽनारब्धामादेवतायेदेतस्मिन्नहनिनारभेततदारं
 सिंस्तीमोभवतितच्चतुर्विद्यस्यचतुर्विद्यत्वंचतुर्विद्यतित्योअर्पमासाअर्पमामगपयतमंयत्सर
 गोवाउक्थानिपशूनामवरुद्धैतस्यपंचदशस्तोत्राणिभयेंतिपंचदशगराणिममासोमामगपन
 दध्वत्रीणिचक्षतानिस्तोत्रियोक्तावैतिसंवत्सरस्याहान्यहःगपयतमंग्रत्नमारभेतैसिष्टोमपूत
 संचवत्सरोनचाणतदन्योमिष्टोमोदहर्दोधारनयिव्याचेतिमययसिष्टोमःस्यादंष्टाचत्वारिंशत्स
 रीतराणिसोत्राणिचतुपदिध्वयत्रीणिचक्षतानिस्तोत्रियोक्तावैतिगोवत्सरस्याहान्यहःगपयतमं

मममगवत्तन्मन्त्रमगमाद्रुंतिमामनःसंवत्सरं प्रति निष्ठतोयंति नृतीयं पृच्छमुपर्यलक्ष्याद्याहानिभर्गनिनातिद्वेयानया
 न्यानिनयान्यानिस्वरं प्रमाणानयम्यगालोकोक्तः प्राणांश्च यत्तत्त्वगांश्चक्षोः कानामुंतिप्राणेषु रं यत्तत्त्वगांश्चक्षुः रं रुद्रनिनिष्ठं
 तोयंति चक्षुः पृच्छमुपर्योनेच नृविजनिगहानिभयंति च नृविजति यो अर्थमामो अर्थमामनार रतन्मं गगरमामुंति रं यमामनः
 संवत्सरं प्रति निष्ठतोयंति पंचमं पृच्छमुपर्योनेचिजदहानिभयंति जिजदहानिभयंति जिजदहानिभयंति जिजदहानिभयंति जिजदहानिभयंति
 भिमं पादयंतोयंति यन्नाष्टकामाः गन्धुं यम्यमायतं न च द्विगजं मामिमास्य भिमं पादयंतोयंति यत्तत्त्वगांश्चक्षुः रं रुद्रनिनिष्ठं
 नार्यं त्यर्म्मचक्षोः कायामुर्म्मचो भाव्या ॥ १६ ॥ गयामयनेनयंति गां योया आदित्या आदित्यानामेयत्तदयनेन रंति गां यो
 येन तत्र मामतेन फान्धुं गाणि मिथामत्येन्नामां दशमं मागिगताः शृंगण्य जायंतं ता नमुदयत्यर्म्म कामायां दीक्षामहारात्मनमु
 चिष्टां मेति ताया इदं तिष्ठं स्नाण्ताः शृंगिण्यां उध्याः यमागयिष्यामः गंयत्गरमित्यामर्गनागाम अक्षयां गंगानां गंगं तना
 एतां नूपग इ जेत्यमुन्वैत्तस्मादुताः सयो नून्मास्योत्तरमुचिर्हत्तू जं द्यमुन्यन्मर्गयं स्यं गानः प्रेभाजी मयं स्यचारुनांगनाः
 मयं स्यं प्रेभाजी मयं स्यचारुतांगच्छतियस्वं वेदादित्याश्च हवा अंगिरसश्च स्वर्गलोकेऽम्भपंतं ययं पूरं पृथ्यामो ययमिति तेहादि
 त्याः पूरं स्वर्गलोके जग्मुः पञ्चैवांगिरसः पृथ्वां वाचं पृथुया गाम्रायणी योतिरात्र धनुर्विन उचप्यः गर्गे भिरुगाः पृच्छा आस्यं
 स्यन्यान्यहानि तदादित्यानामयने प्रायणी योतिरात्र धनुर्विन उचप्यः गर्गे पृथ्याः पृच्छा प्रास्यं स्यन्यान्यहानि तदंगिरमाम

मानं इमानं नन्दो कान्दम्यगमामभिरगृण्यमान्मन्त्रांश्चरमाकनैतदन्तरमास्तु ३ ॥
याः सप्तदजानां प्रच्छयादचिभ्युः समार्यं स्मोभा अचिगृह्णाच्छं समहनप्रक्षिप्येगप्रितितान्मर्गैः स्मोभं गम्यात्तया निम्न
त्रैः पृष्ठैः पमस्मोसद्यदभित्तिगम्यं स्मोभोचमाद्वयति विभ्रजितमरं पृष्ठः पमत्तान्मसदनानुभयतः तद्वृत्तिः नृन्या प्रप्रच्छया
नम्यं रं देया प्रादित्यम्यग्रगांशो काद रातादत्रिभयुस्मं पंचभीगमिभिरुदरेयन् ॥ त्रमयो रं दित्वा हीत्यानि महादिगा ही
त्यं पृष्ठं भवति चिकुणं धास्यमामभार्ममप्रिष्टोममामोभं पृष्ठद्वयं तेष्वमानयोभं यत्नमन्त्रादित्यं गं नभीगमिभिरुदरेयन् ॥ त्रमयो रं दित्वा हीत्या
त्यं पृष्ठं भवति चिकुणं धास्यमामभार्ममप्रिष्टोममामोभं पृष्ठद्वयं तेष्वमानयोभं यत्नमन्त्रादित्यं गं नभीगमिभिरुदरेयन् ॥ त्रमयो रं दित्वा हीत्या
अनयमातायोऽदित आदित्ये प्रातर्गुयाकमनुवृत्तमं रं देयं तद्वहदिंया हीत्यं भवति नार्थेगुमन्यं गं नैतमानीयम्योपां
म्यमान्मभं रं न्गृयेदं यत्नं नदं रं कयिप्रतिगामिभेनीरनुमृयात्तयश्चाद्योतद्वहरे कयिं गमिभिरुदरेयन् ॥ त्रमयो रं दित्वा हीत्या
मये निचिदं दधानितायनीरुसगः शंमनिगतानु रं गुणः नतरीयः नतं द्वियं प्रापुष्यं नतं नदीयं दं द्वियं दधाति ॥ १९ ॥
दृगे हणं गेह निव्यगो रं क्त्रो को दृगे हणीव्यगं मेयता शोको हति यत्नं यं दयं दं रद्वहरे ॥ अर्मा रं दृगे होयो गं नतं नदी
श्चिद्वग अत्रगच्छ निमयद्गे हणं गेह ल्यं तं मेयत द्रो हति हं मयत्वा रोहति हं गः शुचिरदित्यं रं हं गः शुचिरद्वगुं नतं रिसमदिन्ये
पर्वयमुं नतं रिसमद्वोतां यं दित्वा पदित्यं पर्वहोतां यं दित्वा पदित्यं रं हं गः शुचिरदित्यं रं हं गः शुचिरद्वगुं नतं रिसमदिन्ये

' इत्यत्रावमानाभागेमाये ।

मानं नान्यद्वेकान्नन्यरमाभिर्गृण्यन्त्यस्वरमात्रां ग्वरसामत्वं तद्यत्स्वरमात्र उपर्येत्येवं न तद्वेकज्याभजं तितया च द
याः सप्तदशानां प्रज्जयादधिभुः समा इयं यन्मोमा अधिगृह्णाददेवं महानप्रज्जियेरधितितान्त्सर्वैः स्तोमैरव्यस्तात्पयोपेन्द्रम
धुः पृष्ठः परस्मोसद्यदभिजिम्भ्यन्मोमोयन्नाप्रयतिविभ्रजित्मर्गपृष्ठः परस्मोत्तत्सप्तदशानुभयतः पर्युपंतिघृत्या अप्रव्यलयाय
त्रम्यं दं देवा प्रादित्यग्येभ्यर्गोक्षोकादयपातादधिभुः पंचभीररिभिरुत्तं यन् ॥ रसमयोर्गदिया कीर्त्या निमहादिया की
त्यं पृष्ठं भयनिविकर्णं ब्रह्मसामभार्गममिष्टोममामोभेचृह्रधंधंतरेपयमानयोर्भयतस्तदादित्यं पंचभीररिभिरुत्तं यन्तिघृत्या
अनरपानायोऽतिन प्रादित्यं प्रातर्गनुयारुमनुभूयोत्सर्गं द्यतदहरेकविंशमेकपंचाशतं द्विपंचाशतं त्रिपंचाशतं चान्नानास्त्रा
म्यमागं भेन्मूर्ये द्यन्ते द्यन्तदहरेकविंशतिनामिधं नीरनुभूयात्सत्यद्याद्येतदहरेकविंशमेकपंचाशतं द्विपंचाशतं त्रिपंचाशतं चान्नानास्त्रा
मध्यं निविष्टं धानिनायनी गृत्तगः नमति न तस्युर्गं पुरुषः गतवीर्यः गते द्रियं आयुष्येवं न तद्वीर्यं इन्द्रिये दधाति ॥ १९ ॥
दृगे हगंगे हनिम्यर्गोर्विन्दो को दृगे हणीम्यर्गमेयततो हतिहंम्यत्वारो हतिहंमः शुचिपदित्येवं हंमः शुचिपद्विमुं तरिक्षसदित्ये
अत्राप्रगच्छनिम्यर्गोर्विन्दो को दृगे हणीम्यर्गमेयततो हतिहंम्यत्वारो हतिहंमः शुचिपदित्येवं हंमः शुचिपद्विमुं तरिक्षसदित्ये

धारूपमंवेतदुपनिर्तुयंतमपुरस्तादीवायाः प्राजापत्यं पशुमालभत तस्य सप्तदशसामिधेनीरनुभूयात्सप्तदशोऽयं प्रजापतिः
 प्रजापतेर्गर्ह्येतम्याप्रियो जामदग्न्यो भवंति तदा दुर्गदन्त्ये पुपशु पुयध ऋष्याप्रियो भवत्यथ कस्माद रिमन्त्सर्वेषां जामदग्न्य
 त्वेर्निमये रूपाय जामदग्न्यः स्वयं ममृद्धाः सर्वरूपपपशुः सर्वसमृद्धस्तथ जामदग्न्यो भवंति सर्वरूपतायं सर्वसमृद्धौ तस्य वा
 यस्यः पशुपुगेन्द्राणां भवति तदा हुयदन्त्यं दयत्य उत पशुर्भवत्यथ कस्माद्वायव्यः पशुपुरोव्याघ्रः क्रियत इति प्रजापतिं यज्ञो
 यज्ञम्यायातयामताया इति धृयो घादुयाय व्यस्तेन प्रजापतेर्न ति वा गुह्यं प्रजापतिस्तदु फमृगिणा पवमानः प्रजापतिरिति
 मयमुचंगमग्न्युप्याप्तीन्य जगेन्मयं दीक्षीरन्तमयं मुनुर्गुप्तं सतमभ्युदयस्य तूयं वसंत इपमेयतदूर्जमभ्युदयस्यति ॥ ३६ ॥
 छंदामिवा भन्दो न्यस्यायतनमभ्यध्यायंगायत्री त्रिष्टुभश्च जगत्संघायतनमभ्यध्यायं त्रिष्टुग्यायं च जगत्संघजगती गा
 यत्र्यं च त्रिष्टुभश्च ततोऽयापंतं प्रजापतिं धूच्छंदं रसं द्वादनाहमपदयं स माहरेते नायजते न तस्योङ्कामां रछंदां स्वगमयं स
 योऽङ्कामान् गच्छति यगं ये देच्छंदां मिब्यूहत्वं यातयामतायं छंदोऽस्येव ब्यूहति तद्यथा दोर्भ्यो न न्दुभिर्धो न्दं रन्यं रश्नां तत्तरं
 श्रानं न रग्गयिमां कं यीत्यं यं यतच्छंदो भिरन्यं रन्यं रश्नां तत्तरं रश्नां तत्तरं रूपविमो कं स्वर्गं लोके यं तियच्छंदां सिष्यूहतीर्मां च लो
 कं मम ह्मां तां व्यंतानां यं नममतपत्ते पंचजनानसमजानत तां देवाः समनयं स्तां संयंता वेतं देवविवाहं व्ययं हेतारं यं तरेणे
 यममूं जिन्नरतिं वृहतामाधिमानोऽपसं नं यममूं जिन्नरतिं स्यंते नासाविर्माधुमे नं ये यममूं जिन्नरतिं वृहतासाविर्माधुययजने मे

कोभ्युदितोयद्राथंतरंयद्वायत्रयंत्कारिष्यदेतानिर्वप्रथमस्याहोरूपान्णुपप्रयंतोअथरमितिप्रथमस्याह् आन्यंभयतिमिति
 प्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपपायवायादिदर्शतेतिप्रउगमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमात्वारसंययोतयइदंनमोसुतमंपद्र
 तिमरुत्यतीयस्यप्रतिपदनुचरीरधवचपिचवचप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमिंद्रनेदीयणदिदीतींद्रनिद्वयःप्रगार्धःप्रथमेपदे
 देयतानिरुच्यंतंप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमिंतुमल्लणस्यतिरितिआल्लणसत्यःप्रतिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमिनिर्नेतात्य
 मोमक्रनुभिःपिन्यंत्यपइतिधाव्याःप्रथमेपुपंदेपुदेवतानिरुच्यंतंप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपप्रयंद्राययृहतइतिमरुत्यती
 यःप्रगार्धःमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमायात्विद्रोयमउपनइतिगूरुमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमभित्वादारनोदु
 मोभित्वापूर्यपीतयइतिरथंतरंपृष्ठंभवतिराथंतरेहनिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपयद्वायानगुरुतमंपुरागादितिधाव्यायृत्र
 हद्रोनानामान्यप्राइत्येतिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपपिवासुतस्यरसिनइतिसामप्रगाथःपिषयान्प्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूप
 त्यमूषाजिनंदेवचूतमितितार्ष्यपुरस्तात्सूक्तस्यशंसतिस्वस्त्ययनैयताक्ष्यैःस्यस्तितार्यस्वस्त्ययनमेयतलुःरुतंस्वस्तिमंय
 त्मरस्त्यपागमभ्रुतंयपर्ववेद ॥ २९ ॥ आनईद्रोदूरादानआमादितिसूर्यमेतिप्रथमेहनिप्रथमस्याहोरूपमंपातीभयतो
 निष्केवल्यमरुत्यतीययोनिंविद्वानंयामदेवोचाइमोहोकोनपदयचान्संपातीःममपतंत्यत्तंपातैःममपतंत्यत्तंपातानांमंपा
 ततयंत्यत्तंपातीप्रथमेहनिशंसतिस्वर्गस्यओक्तस्यसमर्थंसंपत्त्यंसंगत्यंतमपितुर्वृणीमईदृशानोदेवमयितरितिवैश्वदेव

दमंगमोत्तियण्वंचंदयद्वेनेतिनंप्रतियतिस्वतताद्वितीयस्याहो रूपं यदूर्ध्वं यद्यलतिर्यद्यदंतयं यद्यदूर्ध्वं यद्यन्यधद्वयन्यधन्यमध्यमेप
 देंदेयनानिकृच्यंतयंदंतरीरधमस्युदितं यद्वाहंतं यं प्रष्टुभं यत्तुर्वेदतानिर्गद्वितीयस्याहो रूपाण्यग्निद्रूतं वृणीमहइति द्वितीय
 म्याह्वाभ्राग्यं भग्निकुर्वेद्विनीयेहनिद्वितीयस्याहो रूपं वायो ये तेमहस्त्रिणइति प्रउर्गमुतः सोमक्रतागृधेति वृधन्यद्वितीयेह
 निद्वितीयस्याहो रूपं विश्वानरस्य स्वस्थितिर्मिद्रइत्योमपापकइति मरुत्यतीयस्य प्रतिपदनुचरं वृधन्यद्यांतयं यद्यद्वितीयेहनि
 द्वितीयस्याहो रूपं मिद्रनेदीयएदिर्गत्यप्युनः प्रगार्थइति छत्रक्षपणस्पतइति ब्राह्मणस्पत्यं ऊर्ध्वं यानिद्रतां येहनिद्वितीयस्या
 हो रूपं मद्रिर्नेनाल्यं नोमकं नुभिः पिन्यंत्यपइति धाव्या अश्रुतावृहदिंद्रायगाचतेति मरुत्वतीयः प्रगाधेयिनग्योतिरजनय
 द्रुनाएयइति रुधन्यानिद्रनीयेहनिद्वितीयस्याहो रूपं मिद्रमोमं मोमपतेपिंचेममिति सूचंमजोपा रुद्रस्तृपदायृपस्वेति वृप
 ण्यद्विनीयेहनिद्वितीयस्याहो रूपं रगामिद्रिहगामं हृत्वं ह्येहिचेरयइति गृह्णतृष्टं भयतिचाहेतंहनिद्वितीयेहनिद्वितीयस्याहो
 रूपं यद्वागानं निधाव्याप्युनं भयं शृणवच्चनइति मामप्रगाथोयेद्येदमद्ययदुचह्यआमोदितिचाहेतंहनिद्वितीयेहनिद्विती
 यस्याहो रूपं ल्यमूयुयाजिनंदं यन्नमिति ताव्योप्युतः ॥ ३१ ॥ यातउत्तिरयमायापरमेतिसूचं जहि वृष्ययानि कृणुहीप
 गचइति वृष्यद्विनीयेहनिद्वितीयस्याहो रूपं विभोदेवस्यनेतुस्तत्मयितुर्वेण्यमाविश्वेदं वंसत्पतिमिति यश्वदेवस्यमतिप
 दनुचर्गयाहेतंहनिद्विनीयेहनिद्वितीयस्याहो रूपं मुदुप्यदेवः ययिताहिरण्ययेतिमावित्रमूर्ध्वं यद्वितीयेहनिद्वितीयस्याहो

रूपंतिदिद्यावापृथिवीचिभ्यमंभुयेतिद्यावापृथिवीयंतुजन्मनीधिपणेअंतरीयतइत्यंतर्वाद्धितीयेहनिद्धितीयस्याहोरूपतक्ष
प्रचंतुपृतंविमनापमाइत्याभेयतक्षन्हरीइंद्रबाहावृषण्यसूइतिवृषण्यद्वितीयेहनिद्धितीयस्याहोरूपयज्ञस्यवोरध्यंविशपतिं
यिनामिनियंभ्यदेयधृपाकेनुर्यंततोद्यामनायतेतिवृषण्यद्वितीयेहनिद्धितीयस्याहोरूपंतदुशार्यातमंगिरमोयैस्वर्गायजो
कायगत्रमामर्ततेहस्मद्वितीयंद्वितीयंमबाह्रगत्यमुद्यंतितान्याएतच्छार्यातोमानवोद्धितीयेहनिसूक्तमंशसयंसतोयैतेम
यज्ञमजानन्प्रस्यगंगोक्तंछांदोगतदृषंद्धितीयेहनिशंसतिथज्ञस्यप्रज्ञात्यैस्वर्गस्यलोकस्यानुख्यात्यैपृक्षस्यधृष्णोअरुपस्यनूत
ह्रत्त्याग्निमारुतस्यप्रतिपद्वृषण्यद्विनीयेहनिद्धितीयस्याहोरूपधृष्णेन्द्रार्थायमुमखाययेधसइतिमारुतधृषण्यद्वितीयेहनिद्धि
तीयस्याहोरूपंजातयंदमंमुनयामभोममितिजातयेदस्याच्युतायज्ञेनवर्धतजातयेदसमितिजातयेदस्यवृधन्यद्वितीयेहनि
द्धितीयस्याहोरूपमहोरूपं ॥ ३२ ॥ पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इतिचतुर्थपंचिकासमाप्ता ॥ ४ ॥

इतिचतुर्थपंचिकासमाप्ता ॥

॥ अथपंचमपंचिकाग्रांरमः ॥

किः नुदायो रथं पर्यामनरीरमदि तिमस्त्वतीयः प्रगाधः पयस्तवोऽस्तृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं त्र्ययं मामनुपोदेवतांतेति पृ
 ष्ठीत्रियन्तृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं यद्वा चंद्रतेन तं यदि द्रयावतस्त्वमितिवं रूपं पृष्ठं भवति राधंतरे हानि नृतीये हानि नृतीय
 स्याहो रूपं यद्वा चानेति चाप्यास्तृतीऽभित्वाद्गूलो नुम इति रथं तरस्वयो निमनु निवर्तयति राधंतरं ह्येतदहराय तनं नैद्रि
 धानुगरणमिति मामप्रगाधस्त्रिंशोऽस्तृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं त्यमपुवाजिनं देवजूलमिति ताश्चोप्युतः ॥ १॥ योजातए
 यमप्रथमो मनस्यनिति वृकं ममानो दकं नृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं तदुसजनीयमेतद्वा चंद्रस्यो द्वियं यत्सजनीयमेतस्मिन् यश
 स्वमानं चंद्रमिद्वियमाधिगतिं तद्धाप्याहुदृच्छं दोगोऽस्तृतीयं हानि नृचा चंद्रस्यो द्वियं च संतीति तदुगात्समदमेतनं यैगृत्समदं चंद्र
 म्यप्रियं धामोपागच्छत्स्परमं लोकमजयं दुपेद्रस्य प्रियं धाम गच्छति जयति परमं लोकं य एवं वेद तत्सच्चितुर्पृषीमहं दद्यानो देव
 मधितरि निर्दिश्व देवस्य प्रतिपदनुचरो राधंतरं हानि नृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं तदेव स्य सच्चितुर्वायं महदिति साधि त्रमंतो यम
 हतं तस्तृतीयमहं तस्तृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं धृतेन पायापृथिवी अभिपृते इति पायापृथिवी र्यधृतं त्रियापृत्तपृथापृतापृथे
 ति पुनरापृत्तं पुनर्नृत्तं नृतीयं हानि नृतीयस्याहो रूपं धृतेन पायापृथिवी अनभीशु रुक्म्य इत्यार्भे रयस्त्रिचक्र इति त्रियं तृतीयं ह
 नि नृतीयस्याहो रूपं परागतो यं दिधि पंत आप्यमिति वंश्च देवं तं वेपरावतं तं तस्तृतीयमहं तस्तृतीयस्याहो रूपं तदु
 मायमेतेन रगयः तातोऽग्निश्चेपां देवानां प्रियं धामोपागच्छत्स्परमं लोकमजयं दुपविभेषां देवानां प्रियं धाम गच्छति जयति प

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःॐ ॥ चिन्वेदेवादेवतास्तृतीयमहर्चहंतिमसदशलोमोचरूपंमार्मजगतीछंदोयथादेवतमेने
 नयथास्तोमंयथामार्मयथाछंदसंराश्रोतियएवंवेदयद्वसमानोदर्कतत्तृतीयस्याहोरूपयदभ्यघदंतंचलुनरातृसंयलुन
 निनृतंतयद्रतवद्यत्पयस्तवद्यत्रिवद्यदंतरूपयदुत्तमेपदेवतानिरुच्यतेयदंशलोकोभ्युदितोयद्वरूपंयज्ञागतंयत्कृतंमता
 निवेतृतीयस्याहोरूपार्णियुस्याहिदेयहृतमाऽअर्धोऽअग्नेरथीरिवेतिनृतीयस्याह् आर्ज्यंभयतिदेवापतृतीयनाद्रास्यगंगो
 कमायंस्तानसुरारक्षंस्वन्यचारयंतंतेचिरूपाभयतंतिभवंतआर्यंलैयद्विरूपाभयतंयिरूपाभयतंतिभवंतआ
 यंस्तद्वरूपंसामाभवत्तद्वरूपस्वयंरूपत्वंयिरूपःपाप्मनाभूत्वापामानमपहतंयपवंदेतान्हस्मान्येवागच्छंतिममंचयुग्यंते
 तानभ्याभूत्वापद्भिरपाम्नतंतयदभ्याभूत्वापद्भिरपाम्नतंतदभ्यानामभ्यत्वमभ्रुतेयद्यत्कामयतेयपयंयदेतस्मादभ्यःपगूनांन
 विष्ठस्तस्माद्वभ्यःप्रत्यङ्मपदाहिनस्त्यपपाप्मानंहंतंयपवंदेतस्मादेतदभ्ययदाग्ंभवतितृतीयेहनिनृतीयस्याहोरूपंयाय
 धायाहिर्गीतयंयायोयाहिशिवादिवंद्रश्चयायबेपांसुतानामामित्रेवरुणेवर्यमभिनानंधगच्छतमायाह्यद्रिभिःसुतमर्जुनि
 र्भ्यभिर्देवेभिरुतनःप्रियाप्रियास्वित्यांप्णिहंप्रउर्गंसमानोदर्कतृतीयेहनिनृतीयस्याहोरूपंतंतिमिद्राधमेमहेत्रयंद्रस्यतोमा
 इतिमरुत्यृतीयस्यप्रतिपदनुचरंनिनृतवत्रिचतृतीयेहनिनृतीयस्याहोरूपंमिद्रगेदीयपरिदीत्यप्युतःप्रगाधःप्रनूनंद्राक्षणा
 स्स्वतिरितिब्राह्मणसत्यानिनृतचांस्तृतीयेहनिनृतीयस्याहोरूपमिद्रिनेतार्हंसोमऋगुभिःपिन्यंत्यपइतिपाय्याअप्युतान

[illegible]

तात्रगायत्र्योगायत्र्योयोगतस्यज्यहस्यमध्यंदिनचहन्तिर्तद्गतच्छंदोचहतिस्मिन्निबिद्धोयतंतस्माद्गायत्रीपुनिबिंदंधाति
 विभोदंरस्यनेनृमन्यबिनुवंगेष्यमागिभ्यदेवंमत्पतिमितिर्वैभ्यदेवस्यप्रतिपदनुचरंयाहतेहनिचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपं
 मादेवांयानुमयितासुगदइतिमात्रित्रमनिचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपंयद्यावायज्ञैःपृथिवीनमोभिरितिद्यावापृथिवीयमे
 तिचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपंप्ररुधुभ्योदृतमिगयाचमिष्यइत्यार्भवीतिचयाचमिष्यइतिचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरू
 पमशुकृतुंदयीमनीदनिचैभ्यदेवंप्रतिचशुकयज्ञेचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपंताउपिच्छंदमःसंतिद्विपदाःसंतिचतुष्पदास्ते
 नचतुर्थस्याहोरूपंयश्चानरस्यमुमतास्यामंत्थामिमास्तस्यप्रतिपदितो जातइतिजातयंचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपंकइष्य
 त्तानरःगनीक्याइतिमारुतैनकिदंषाजनूपिंयेदतिजातयंचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपंताउपिच्छंदमःसंतिद्विपदाःसंतिच
 तुष्पदाम्बिनचतुर्थस्याहोरूपंजातयेदमंमुनयाममोममितिजातयंदस्याच्युताग्निनरोदीधितिभिररण्योरितिजातयंदस्यंह
 म्नच्युनीजनयेनेतिजानयेचतुर्थंहनिचतुर्थस्याहोरूपंताउपिच्छंदमःसंतिधिरात्रःसंतित्रिष्टुभस्तेनचतुर्थस्याहोरूपमहोरू
 पं ॥ ७ ॥ इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥

गीर्षदेयतापंचममहयंहर्तिचित्रणवःस्तोमःशाकुरंमार्मपंकिरुछंदोपथादेवतमेनेनयथास्तोमंयथागमयथाछंदसंराभो
 तियगणंचेदयद्वंनितनंप्रतियतिस्थर्ततत्पंचमस्याहोरूपंयज्ञेवद्वितीयमहमेदेतपुनर्यत्पंचमयदूध्वयद्यत्प्रतिवद्यदंतयद्य

[illegible]

भिर्महानात्मानंनिरमिमीततस्मान्महानास्योऽथोद्गमेर्वज्रो कामहानास्यऽद्गमेमहांतंइमान्यज्रो कान्त्रजापतिःगृध्रुर्दंमव
 मनातोद्यदिदंकिंचयदिमैरातो कान्यजापतिःगृध्रुर्दंमवमनजोद्यदिदंकिंचतच्छत्र्यांभर्त्सच्छत्रीणांगजरीत्यंताऽऽरूच्योः
 मीद्वोभ्यगृजतयदूर्चाःमीद्वोभ्यगृजततत्सिमाअभर्वत्सिमानांमिमात्स्यादोरित्यागिपूवतउपनोद्गरिभिःगुनंनिद्रं
 विश्वाअधीयृथदित्यनुरूपोपृषण्णान्गृध्रिमान्महानृषन्त्यान्पंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषद्वयायानेतिघाव्याच्युताऽभित्वा
 जूरनोनुमइतिगंधंतरस्ययोनिसनुनियतेयतिराथंतरंद्येतदहरायतनंनमोपुत्यायापतश्चनेतिमामप्रगाथोऽध्यामयान्पशु
 ऋषंपंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषत्यमूवाजिनंदेयजुतमितितारथ्योऽप्युक्तः ॥ ७ ॥ प्रदंयान्गृजतूर्यंप्यापिंधंतिमूर्तंपांशंपंच
 पदंपंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषमिद्रोस्मदायथापृथइतिमूर्तमद्वत्पांशंपंचपदंपंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषमद्यामदाभस्त्यदि
 भ्यजन्त्याइतिमूर्तमद्वत्प्रभुभंतनप्रतिष्ठितपदेनस्यनंदाधारायतनोदंयतेननप्रच्ययतेतसिंद्रंयाजयाममीतिपर्यामःमयूरा
 पृषभोभुव्रदितिपशुरूपंपंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषताऽग्रावज्योगायत्र्योर्वापतस्यत्र्यहस्यमध्यंदिनंरहंतितद्वत्तच्छंदोयद्
 तियम्मिद्विज्जीयंततम्माहायत्रीपुनियिदंदधातितमयिनुर्गृणीमहंऽद्यानोदंयमयितरितिर्बिभ्रदेप्रस्यप्रतिपदनुचराराथे
 तंरहनिपंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषपुप्यदेवःसवितादमूनाइतिमायिर्भ्रमादागुपंगुयतिभूरिचाममितिचामंपशुरूपंपंचमे
 हनिपंचमस्याहोर्नृषमहीचावापृथिवीइहगंधेष्ठइतिचावापृथिवीर्यहवज्जोक्षेतिपशुरूपंपंचमेहनिपंचमस्याहोर्नृषमृमुचिं

प्रस्योयकम्मात्मसपदीः पञ्चहन्तुस्यतद्वृत्तिपट्टिरवपदेः षष्ठमहरामुच्यते पञ्चिद्येवतदहयत्मसमर्तदयनसमनपदनाम्भार
 म्यगमनिचाचमेरतरपुनरुपयतिमेतत्त्यमेतत्स्वहैरव्यवच्छिन्नैर्यतियपञ्चविद्वांमोयति ॥ १० ॥ देवासुरावाण्डुलोके
 तुममयननेरेदेयाः पञ्चनयाह्मव्योक्तोक्तम्योमुरान्ग्राणुदत्ततेयांयान्यतर्हस्तीनानिचसून्यासैस्तान्यादायममुद्राप्प्यंततप
 नेनरचुंदमानुहायोनेहम्मीनानियगून्याददत्ततद्यदेतत्तरदंपुनः परैसएवांकुचआसंजनायाद्विगतोयमुदत्तेनिरमेभ्यःम
 नैम्योक्तोक्तम्योनोदनेयएवरेद ॥ ११ ॥ पांचदयताष्टमहयहवित्रयस्त्रिचसोमोरैयतंमामातिचुंदारिछंदोयपादेयतमे
 नेनयथाम्नोमंयथाममयथाछंदमंराभ्रोतियएवंचंदयद्वममानोदकंतरष्टस्याहोरूपयद्वोयनृतीयमहस्तांदतरपुनयतपष्टय
 दश्चरघदंनरेछपुनरातूनंयगुननिनृत्तयद्रतचछलयस्त्रयपात्रिचघदंतरूपयपुत्तमंपदंदेवतानिरुच्यतेयदसालोकोम्यु
 दिनीयलपाकृच्छंदंयत्मतपदयद्वारामंमंयप्राधानंदिष्टयद्रचतंयदतिचुंदारयलकृतंयतृतीयस्याहोरूपमेतानियैयष्टस्याहो
 रूपाण्ययंजायनमनुषोथगीमणीनिगष्टस्याह्मआग्यंभयतिपाकृच्छेपमतिचुंदारः सप्तपदपष्टेहनिपष्टस्याहोरूपस्तीपांयद्विरु
 यनोयाद्विगीनय आयांयोनियुन्यान्यवदयमंमुपुमायातमद्रिभिर्गुवांस्तोमंभिदेयंतोऽग्रभिनोचर्महंरंघृपांनिद्रास्तुश्री
 यद्वोक्तोक्तो अग्नेष्टुष्टिचमीच्छित्तोचंदेवामोदिव्येकादनस्येयमददाद्रभनमृणच्युतमितिप्रगुगंपाकृच्छेपमतिचुंदारः सप्तप

१. अर्वाण्डोय । अतिमात्रपाठः । अर्वाण्डोयवृत्त्यस्तेनकथयिच्छंदंरुतैवद्वयितदयः ।

दपष्ठहानिपष्ठस्याहोरूपंमपृव्यामहानामितिमरुत्वतीयस्यप्रतिपदंतोयमहदंतःपष्ठमहःपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंत्रयइंद्रस्य
 नोमाइंद्रनेदीयपदिहिग्रनूनंब्रह्मणस्पतिरग्निंतात्वंमोमक्रतुभिःपिब्यंत्यपोनकिःसुदासोरधमिति तृतीयेनाह्नासमानआ
 तानःपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंयंत्यंधमिंद्रमेधमातयइतिपूर्कंपारुच्छेपमतिच्छंदाःसप्तपदंपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंसयोयुषावृ
 ष्यंभिःसमोकाइतिगूर्कंसमानोदकंपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंमिंद्रमरुत्वइहपाहि सोममितिसूक्तंतेभिःसार्कंपिबतुवृत्रखादइ
 त्यंतोयखादोतःपष्ठमहःपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंतदुग्रष्टुभंतनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनानंदंयतेननम्रच्यवतंयंहयेन
 धाइदमितिपर्यामःस्यमरुत्वताजितमित्यंतोर्पजितमंतःपष्ठमहःपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंताउगायत्र्योगायत्र्योवाएतस्यत्र्य
 दस्यमध्यंदिनंपहंति तद्वतच्छंदोयहति यस्मिन्निविद्धीयतेतस्मादायत्रीपुनिविदं दधातिरेवतीर्नःसधमांदेरावौइंद्रयतःस्तोते
 विरपतंपृष्ठंभयतिवाहतेहनिपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंयद्वात्मानेतिधाव्याच्युतात्वामिद्धिहयामहइतिगृहतोयोनिमनुनिवर्त
 यतिंयार्हतंछेतदहरायतनंनेंद्रमिंदेवतातयइतिमामग्रगाथोनिनृत्तवान्पष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंत्यमूयवाजिनंदेवजूतमिति
 वास्योच्युतः ॥ १२ ॥ पंद्रपाद्युपनःपरावतइतिसूक्तंपारुच्छेपमतिच्छंदाःसप्तपदंपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंप्राधान्यस्यमह
 तोमहानीतिगूर्कंसमानोदकंपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपंमधूरेकोरयिपतेरयीणामितिसूक्तंस्थमातिष्ठतुषिन्नुग्याभीममित्यंतोवि
 ष्यतमंतःपष्ठमहःपष्ठेहनिपष्ठस्याहोरूपैनदुग्रष्टुभंतनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदाधारायतनानंदंयतेननम्रच्यवतंयंहयेन

गुप्तमिति पर्याप्तः समानोदकैः पष्ठे ह निपष्ठस्याहो रूप्यता उगायत्र्यो गा यत्र्यो चापतस्य त्र्यहस्य मर्धं दिनं च हंति तद्वत् च्छंदो
 यद्वत्ति यस्मिन्निष्ठीयते तन्माहायत्री पुनि विदं दधात्यभित्यं देवं मवितारमो ण्योरिति विंशदेवस्य प्रतिपदति च्छंदाः पष्ठे ह नि
 पष्ठस्याहो रूप्यतमपि नु गे ण्यं दोषो आगादित्यनुचरो तो र्थगतमंतः पष्ठमहः पष्ठे ह निपष्ठस्याहो रूप्यमुदुप्यदेवः सविता मवायं
 तिमायि च्छंदाः यत्तमंतर्पायद्विरम्यादित्यंतो र्थय्यितमंतः पष्ठमहः पष्ठे ह निपष्ठस्याहो रूप्यकतरापूर्वा कतरा परायोरिति चाया
 यद्विधीयं समानोदकैः पष्ठे ह निपष्ठस्याहो रूप्यिमुश्रेष्ठः किययिष्ठो न आजगं नुपनो याजा अच्यरस्मृमुखा इत्याभे र्यनारागं संत्रि
 येत् पष्ठे ह निपष्ठस्याहो रूप्यमिदमित्थारोद्रं गूर्तवचाये येन दक्षिणयाममरका इति ये श्वदेवं ॥ १३ ॥ नाभा ने दिष्ठे गं नतिना
 भानं दिष्ठं यमानं यमात्र च यं यमन्तं धातरो निभजन् नमो यत्री देत्य किं महा ममां कृत्ये तं मे य निष्ठार्य मययदितारमित्यबुधैस्त
 स्मात्तराप्यंतर्हि पितृगं नुयानिष्ठायां ययदिते त्वेया च धतं मपितरं मे त्याग्रवीत्याहवायमह्यं तताभाधुरिति तं पिताग्रवीन्मापुत्र
 कतदाह्यो अंगिरमो या इमं म्यर्गा यन्त्रो कायमत्रमामंतं तं पष्ठं पष्ठमेवाह्वरागत्यमुह्यंति ताने ते सूके पष्ठे ह निभं गं यते पां यतमह्यं
 मत्रपरिचं र्जनं च म्ययतो दाग्यं नीति तधे तितानुर्पत्यति गृष्णीतमानं यं गुमे च मइति तमबुवन्किं कामो च दमीतीदमेव यः पष्ठ
 महः अत्रागयानीत्यग्रवीदययद्वपुतमहं मत्रपरिचं र्जनं मे स्ययं तोदं च तितये तिताने ते सूके पष्ठे ह न्यं गं मयत्ततो र्थे ते प्रयज्ञ

१ ' नात्राभाधुः ' इति भाष्ये ह दश्यते तथापि नृनगद्वन्नेव तानवाचित्वात्तताभाधुरिति बहिरुपाठः सुगचः ।

याहिद्युष्मिन्प्रवोयेनेपुदेवयंतो अर्चन्प्रक्षोदसाधायसासधपेतिप्रउगंमेतिचमेतिचससमेहनिससमस्याहोरूपतदुत्रेष्टुभं
 त्रिष्टुप्प्रातःसवनऽएपञ्यहआत्वारथंयथोतयइंदवसोसुतमंधंद्रनेदीयएदिहिंप्रतुब्रह्मणस्पतिरग्निनेतात्यंमोमक्रतुभिः
 पिन्यंत्यर्पःप्रयइंद्रायवृहतइतिप्रथमेनाहाममानआतार्नःससमेहनिससमस्याहोरूपंकयाशुभासययसःमनोळाइतिसूक्तं
 नजायमानोनशतंनजातइतिजातर्वससमेहनिससमस्याहोरूपंतदुक्कयाशुभीयमेतद्वसंज्ञानंसंतनिसूक्तंयत्कयाशुभीयमे
 तेनहवाइंद्रोगरत्योमरुतस्तेसमजानंततद्यत्कयाशुभीयंशंसर्तिमंज्ञात्याएवतद्वायुर्व्यतद्योस्यप्रियःस्यार्त्कुयोदेयास्यकया
 शुभीर्यतदुत्रेष्टुभंतैनप्रतिष्ठितपदेनसवनंदापारायतनादैयेतेननप्रच्यवतंत्यंमुपंपमहयास्वर्चिदमितिसूक्तंमत्यंनयाजंहव
 नस्यर्दरयमितिरथयत्ससमेहनिससमस्याहोरूपंतदुजागतंजगत्योवाएतस्यश्र्यद्वस्यमध्यंदिनयहंतितद्वतच्छंदोयहतिय
 स्मिन्निबिद्धीयतंतस्माज्जगतीपुनिषिदं दधातिमिथुनानिसूक्तानिउस्यंतंत्रेष्टुभानिचजागतानिर्षमिथुनंयंपन्नयःपन्नयश्छं
 दोमाःपशूनामवरुर्ज्यामिद्धिहवामेहेत्यंष्टोहिचेरयइतिवृहत्पृष्ठंभवतिससमेहनियदेयपष्ठस्याहूस्तद्यद्वैरयंतरंतद्रूपय
 द्द्वहृत्सद्वैराजयद्रथंतरंतच्छाकरयद्द्वहृत्सद्वैवतंतद्यद्द्वहृत्पृष्ठंभवतिवृहतेवतद्वहृत्प्रगुप्तश्रुर्वत्यस्तोमकृतत्रायद्रथंतरंतस्यात्कूं
 तत्रंस्यात्तस्माद्द्वहृदेयकर्तव्यंयद्वापानेतिषाव्याच्युताऽभित्याशूरनोनुमइतिरथंतरंतस्योनिमनुनियतयतिराथंतरंतरोतद
 द्द्वरायतनेनर्नपियागुतस्वरसितनइतितामप्रप्राधःक्षिण्णान्नसमेहनिससमस्याहोरूपंत्वमृष्ट्याग्निर्देयज्जगतिगिताश्वोऽप्य

तः ॥ १६ ॥ इन्द्रस्यनुवीर्योणिप्रबोचमिति सूर्पेति गसमेह निगसमस्याहो रूपं तदुब्रष्टुभं तेन प्रतिष्ठितपदेन गयनं दाधारा
 यतनदित्रे तेन न प्रच्यवतं ऽभित्वं मेरं पुण्ड्रतमृग्मियमिति सूर्पेयद्वा प्रेति तदभीति मसमेह निगसमस्याहो रूपं तदुजागतं ज
 गत्सोबोपतस्य अहस्यमभ्यं दिनं वहंति तद्धतच्छंदो य हतियस्मिन्निधि दीयंतं तस्माज्जगतीषु निविदं दधति मियुनानि गूरा
 निगस्यंतं ब्रष्टुभानि च जागता निचमिथुनं यपभयः पद्मयश्छंदोमाः पद्मनामय रुद्धं तत्तत्तत्तु वृणीमहे ऽघानो देव्यगयितरिति
 देभ्यं देवस्य प्रतिपदनुचरं रायंतरे ह निगसमेह निगसमस्याहो रूपं मभित्वा देवमयितरिति मायि च यद्वा च्यं तितद्भीति मस
 मेह निगसमस्याहो रूपं प्रंतां यज्ञस्य नमुवंति पायापृथिवी ये त्रिति गसमेह निगसमस्याहो रूपं मयं देवा यजन्मन इत्याभेयं ज्ञात
 यत्समेह निगसमस्याहो रूपं माया हि यन गमहंति द्विपदाः नमति द्विपदाः पद्मयश्छंदोमाः पद्मनाम
 यरुद्धं तत्तत्तद्विपदाः नमति यज्ञमानं यन द्विप्रतिष्ठं पनुण्यात्मुपधुपु प्रतिष्ठापर्यंत्यं भिरं प्रेदुयोगिर इति यं देव्यं मिति मसमेह
 निगसमस्याहो रूपं तान्युगायत्राणि गापयत्र तृतीयमयन एग्न्यहोर्देभ्यः श्वानरो अजीजनदित्याप्रिमास्तस्य प्रतिपज्ञातयत्स
 मेह निगसमस्याहो रूपं यद्दृष्टिब्रष्टुभमिपमिति मारुतं प्रिति ससमेह निगसमस्याहो रूपं ज्ञातयेदमे मुनयामसोममिति ज्ञातये
 दस्याच्युतादृतं ब्रोधिभ्येदममिति ज्ञातयेदस्यमनि रुद्धं ससमेह निगसमस्याहो रूपं तान्युगायत्राणि गापयत्र तृतीयस्य नपप
 अयहः ॥ १७ ॥ यदनेति नमंति यत्स्य तत्तद्दृष्टमस्याहो रूपं यदोचद्वितीयमहस्ता देवतपुनर्यदष्टमं यद्दृष्टं यच्चलति यच्चदं

[illegible]

[illegible]

[illegible][illegible]

क्षयं तारजमः पृथिव्यामिष्वयारब्धिनागतं नोपमोमइद्रुग्यं सुन्दं आनुप्रब्रह्माणो अंगिरमो नक्षत्रं तं गरम्यतीदैत्रयं तोह्वं
तं आनोदियोचुहृतः पर्यतादासरस्वत्यभि नोनेपियस्य इति प्रउगं शुचिवत्सत्यथोति यद्गतवदोक्तयत्रयमेहनियमस्याहो
रूपतदुत्रैष्टुभं त्रिष्टुप्रातः भवनपपश्य हस्तं तमिद्राधनेमहं त्रयं इन्द्रस्य सोमा इन्द्रनेदीयपदि हि प्रनूनं ब्रह्मणस्पतिरग्निर्नेतात्वं
मोमप्रनुभिः पिन्यं त्ययेन किः सुदामोरयमिति तृतीयेनाह्वाममान आतानौ नयमेहनियमस्याहोरूपमिद्रः स्याहारियतु य
स्यमोमइति सूक्तं तोयं स्याहाकारो तोनयममहर्नयमेहनियमस्याहोरूपगायतमामनभन्यं यथायोरिति सूक्तं मर्चां मतदाह
धानं स्वर्धेदित्यं तोयं स्वरं तोनयममहर्नयमेहनियमस्याहोरूपं तिष्ठाहरीरथ आयुगयमानं ति सूक्तं मर्तौ विस्थितं मंतो नयमम
हर्नयमेहनियमस्याहोरूपमिमा उरथापुक्तमस्य कारोरिति सूक्तं पियोरथेष्ठामित्यं तोयं स्थितं मंतो नयममहर्नयमेहनिय
मस्याहोरूपं तदुत्रैष्टुभं तेन मतिष्ठितपदेन मयनं दाधारायतनादेवं तेन मप्रच्ययं तं प्रमदिनेपि नुमदचं ता यच इति सूक्तं ममानो
दकं नयमेहनियमस्याहोरूपं तदुजागतं जगत्योया एतस्य इयहस्य मध्यं दिनं यहं तितद्वत्तच्छंदो यहति यस्मिन्निचिदीयं तंत
स्माज्जगती पुनिचिदं दधाति मिथुनानि सूक्ष्मनिग्रस्यं तं त्रष्टुमानि च जागता निचमिथुनं यपनयः पञ्चयश्छंदोमाः पञ्चानामय
द्वैपंचमूकानि ग्रस्यं तं पंचपदापंचिकः पांक्षो यज्ञः पांक्षाः पञ्चयश्छंदोमाः पञ्चानामय रुद्धं स्यामिच्छिह्वामहं त्यं ह्येहि चे
रय इति चृह्लृष्टं भवति नयमेहनियद्वावानेति धाव्याच्युताऽभित्याग्रनोनुमइति रयं तरस्थयो निमनु नियतं यतिरायं तरं द्वे

[illegible]

द्विपदाः नंसति द्विपादं पुरुषं नुप्यादाः पशुवः पशुवदंछंदोमाः पशूनामवरुन्धेत छद्विपदाः नंसति यजमानमेव तद्विप्रतिष्ठं
चतुष्पात्तमुपश्रुतुमिति द्वापयति यैत्रिंशति त्रयस्पर इति यैत्र्यं च देवैत्रिचक्षवं मेहनिनयमस्याहो रूपं तान्युगायत्राणि गायत्रमृती
यमयन एपश्यहो विभ्यानरोन क्रतव इत्याभिमारुतस्य प्रतिपदा मया तु परायत इत्यंतोर्वपरायतं तो नयममहर्नवं मेहनिनयम
स्याहो रूपं मरुतो यस्य हि क्षय इति मारुतं क्षेति च दंत रूपं धेती यवा अंतं गत्या नयं मेहनिनयमस्याहो रूपं जातयेदं तं गुनयाम
मोममिति जातयेदस्याच्युतो प्राग्रयेवाचमीरयेति जातयेदस्यं ममानोदं केनयं मेहनिनयमस्याहो रूपं मनः परंपदति द्विपः म
नः परंपदति द्विप इति शंसति यहुवा एतस्मिन्नवरान्त्रिंशं किंच किंच वारणं क्रियते गां त्याप्यंतं तद्यस्मनः परंपदति द्विपः सनः परंपदति
द्विप इति नमति सर्वस्मादं यनांस्तदं नसः प्रमुंचति तान्युगायत्राणि गायत्रमृती यमयन एपश्यहः ॥ २१ ॥ गृष्टं पृष्टं हमुपयं
तियथायं मुत्तमं यं गृष्टः पृष्टं हस्तं यथांतरं मुत्तस्य जिह्वा तादुदंता एव छंदोमा अयं नयवाचं व्याकरोति येन स्यादुपास्यादुच
यि जानाति तद्गममहर्नयं यानासिकं पद्यं गृष्टः पृष्टं हस्तं यथांतरं नासिकयोरेवं छंदोमा अयं नयवगंधान्यि जानाति तद्गम
महर्नयं यागा अस्यं यं गृष्टः पृष्टं हस्तं यथांतरं भगः कृष्णं मेवं छंदोमा अयं नयवकनीनिकं येन परयति तद्गममहर्नयं यं यं कृष्णं एव
गृष्टः पृष्टं हस्तं यथांतरं कर्णस्यं यं छंदोमा अयं नयव शृणोति तद्गममहर्नयं यं यं श्रुतिं यदगममह
रागं चंति तत्त्माद्गममहर्नयवस्यं भवति माध्रियो यत्रादि च्मंतिदुरवचदं हि श्रेयसं लेततः मर्यति ते मा जयंते ते पक्षीनालांसं

काङ्गमयति ते देनं प्रकाङ्गं तं प्रकाङ्गं गमयति गच्छति प्रकाङ्गं य एवेत्येदं ब्राह्मणमनूषान् यत्रो न च्छेदिति हस्माहारण्योपर
त्यदभै संयानुक्रव्यं दक्षिणतो ब्रह्माणमुपवेदय चनुहोतृ न्व्याचधीति देवानां या एतद्यज्ञियं गुह्यं नाम यच्चनुहोतारं स्मद्यच्चनुहो
तृ न्व्याचधीति देवानां मे प्रतद्यज्ञिर्यगुह्यं नाम प्रकाङ्गं गमयति ते देनं प्रकाङ्गं तं प्रकाङ्गं गमयति गच्छति प्रकाङ्गं य एवेत्यद
॥

॥ २३ ॥ अथौदुंचरीगमन्यारभंतइपमूर्जमन्यारभंतइतद्व्याइपमूर्जंष्यभजंतततवदुंचरःगम
भवेत्तस्मात्तमत्रिःमंयामरस्यपच्येततद्यदौदुंचरीगमन्यारभंतइपमेवतदूर्जमन्नाद्यंममन्यारभंतंयाचयच्छंतिथागैयज्ञोय
ज्ञमेवतद्यच्छंत्यहनिंयच्छंत्यहवंस्वर्गोलोकःस्वर्गमेवताडोकंनियच्छंतिनदियाथाचंथिगृजेरन्यपिगृजेरन्नहन्ना
नृव्यापपरिनिष्पुननरांयाचंथिसृजेरन्यन्नकंयाचंथिसृजेरआत्रीआनृव्यापपरिनिष्पुःममयापिपित्तःगूर्यःस्यादयाचं
थिसृजेरंस्ताद्यंतमेवतद्विपंतलोकंपरिनिषेत्यधोरसस्यस्तमितपर्ययाचंथिसृजेरंस्तमोभाजमेवतद्विपंतंआनृप्यंषुर्वित्याहव
नीयंपरीत्ययाचंथिसृजेरन्यन्नोयाआवहनीर्यःस्वर्गोलोकआहवनीयोयज्ञेनयतस्वर्गोलोकेनस्वर्गलोकेयंतियदिहोनाम
कर्मयदृत्यरीरिचाम ॥ प्रजापतितत्पतरमर्थ्यत्विवाचंथिमूर्जंतंप्रजापतिंयंप्रजाअनुप्रजायंतंप्रजापतिरुनातिरिक्तयोः
प्रतिष्ठर्ननानूनंनातिरिक्तंहिनस्तिप्रजापतिमेवोनातिरिक्तान्यभ्यत्यजंतियएवंथिद्वामपतेनयाचंथिमूर्जंतंततम्मादेयंथिद्वाम

1. *Journal of the American Medical Association*, 2000; 284: 2689-2695.

इद्धराहवनीयमित्यपराह्म आहवयदेवाह्मासाधुक्रोतितदेयतआदुचृत्यतदभयेनिपत्तउद्धराहवनीयमितिप्रातराहव
देयराज्यानाधुक्रोतितदेयतआदुचृत्यतदभयेनिपत्तयज्ञोवाआहवनीर्यःस्वर्गोऽग्रेकआहवनीर्योयज्ञंएयतस्वर्गोऽग्रेकस्व
र्गलोकांनिपत्सेयएयदेयोवाअग्निहोत्रंयैश्वदेव्योळसकलंपशुप्रतिष्ठितंयैश्वदेवेनाग्निहोत्रेणपोळनकडेनपशुप्रति
ष्ठितेनराभोतिरींद्रगयिमद्वाय्यमुपायसृष्टंमाश्विनंदुहमानंसीम्यंदुर्गयारुणमधिथितंपीप्पासमुदयंतमारुतंयिव्यंदमा
नैश्वदेयंचिंदुमन्मंत्रंगरोगृहीतंयायापृथिवीयमुद्रासितंसावित्रंयक्रांतंयैष्णवंह्रियमाणंआहस्यत्यमुपसन्नमग्नेःपूर्वाहुतिः
प्रजापतेरुत्तरंद्रद्रुतमेतद्वाअग्निहोत्रंयैश्वदेव्योळनकलंपशुप्रतिष्ठितंयैश्वदेवेनाग्निहोत्रेणपोळनकडेनपशुप्रतिष्ठितेन
राभोतियएयंदेद ॥ २६ ॥ यस्याग्निहोत्रमुपायसृष्टादुहमानोपविचैत्कातत्रप्रायश्चित्तिरितितामभिमंत्रयेतयस्माद्भीषा
निरीदंसिततो नो अभयंकृधि ॥ पद्मन्नःसर्वान्गोपार्थनमोरुद्रायमीमुपइतितामुत्थापयेदुदस्यादेव्यादितिरायुर्यज्ञपताय
घात् ॥ इंद्रायकृण्वतीभार्गमित्रायवरुणायचैत्यथास्वाउदपात्रमूधसिचमुलेचोपगृहीयादर्थेनांब्राह्मणायदद्यात्सातत्र
प्रायश्चित्तिर्यस्याग्निहोत्रमुपायसृष्टादुहमानावादेतंकातत्रप्रायश्चित्तिरित्यचनायांहवापर्णयजमानस्यप्रतिल्यायवाइय

स्यवापुतस्यामिहोत्रस्यसप्तचक्रतानिर्विगतिश्चसंवत्सरेसायमाहुतयःसप्तचोपयक्षतानिर्विगतिश्चसंवत्सरेप्रातराहुतयं
 स्तावत्योगैर्येणुष्मत्पद्मदृष्टकाःसंवत्सरेणाहास्यामिनाचित्येनेष्टंभवतियएवंविद्वानग्निहोत्रंनुहोति ॥ २८ ॥ वृषश्चुष्मोद्व्या
 तावत्तत्रवाचजातूक्तृज्यौपतास्मोयाइदंदेवेभ्योऽयद्वत्तदग्निहोत्रमुभयेधुरद्वयताऽन्येधुर्यावत्तदेतद्विह्वयतइत्येतदुह्वयोवा
 चकुमारीगंधर्चगृहीतावचास्मोयाइदंपितृभ्योऽयद्वत्तदग्निहोत्रमुभयेधुरद्वयतान्येधुर्यावत्तदेतद्विह्वयतइत्येतद्व्याअग्निहोत्र
 मन्येधुर्द्वयंतयदस्तमितेसायंजुहोत्यनुदितेप्रातरथैतदग्निहोत्रमुभयेधुर्द्वयंतयदस्तमितेसायंजुहोत्यनुदितेप्रातस्तस्मादुदिते
 होतव्यंचनुर्विदोद्वयंसंवत्सरेऽनुदितहोमीगायत्रीलोकमामोतिद्वादशगदितहोमीसयदाद्रीसंवत्सरायनुदितेजुहोतस्यथादा
 स्यंकोहुतोभयत्यथयवदितेजुहोतिसंवत्सरेषीवसंवत्सरमामोतियएयंविद्वानुदितेजुहोतितस्मादुदितेहोतव्यमेपह्याअहो
 रात्रयोस्तेजसिजुहोतियोस्तमितेसायंजुहोत्यनुदितेप्रातरग्निर्नावतेजसारात्रिस्तेजस्यत्यादित्येनेतेजसाहस्तेजस्यदहोरात्र
 योर्होस्यतंजलिहुतंभवतियएयंविद्वानुदितेजुहोतितस्मादुदितेहोतव्यं ॥ २९ ॥ एतेहर्षमंयत्सरस्यचक्रेयदहोरात्रंता
 म्यामंयत्तसंवत्सरेमेतिसयोनुदितेजुहोतियंधकतश्चक्रेणयायात्ताहर्कदययउदितेजुहोतियथोभयतश्चक्रेणयान्निक्षमम
 ध्यानंसमश्नुयीतताहर्कतदेवाभियज्ञगाथागीयते ॥ बृहद्रथंतराम्यामिदमेतियुक्तंयद्भूतंभविष्यचापिसर्वं ॥ ताम्या
 मियादप्रीनाथायधीरंतिदेवान्यञ्जुह्यान्नक्रमन्यदितिरायंतरीचैराभ्यहवोर्हंतमग्निंवरयंतरमादित्योबृहदेतद्व्यापनं

देयतेमासस्यपिष्टपंस्वर्गं लोकं गमयतोऽय एवं विद्वानुदिते जुहोति तस्मादुदिते होतव्यं तदेवाभियज्ञगाथागीयते ॥ यथाहवा
 र्मयूरिणैकेनयायादकृत्वान्यदुपयोजनाय ॥ एवंयति तेवह योजनार्मः पुरोदयाजुहति येग्निहोत्रमिति तांवा एतां देवतां प्र
 यतीर्मयमिदमनुमीतियदिदं किंचित्स्यहीदं देवतार्या अनुचरं सर्वयदिदं किंचित्संपानुचरयतीदेवताविंदते हवा अनुचरं भव्य
 त्यस्यानुचरोऽय एवं देवमा एप एकातिथिः स एप जुह्वत्युत्तमं तददो गाथा भवत्यनेन समेन सा सोमि च स्तां देन स्वतो वाप
 हरा देनः ॥ एकातिथि मपसायं रुणद्धि विमानि सेनो अपमो जहारैत्येव हव्यं स एकातिथिः स एप जुह्वत्युत्तमं तददो गाथा भवत्यनेन स्वतो वाप
 मपरुणार्द्धि योलमग्निहोत्रा यमग्नाग्निहोत्रं जुहोति तमं पादे यता परुद्धा परुण्यस्माच्च लोकादमुष्माच्चोभाभ्यां योलमग्निहो
 द्राय सप्ताग्निहोत्रं जुहोति तस्माद्योलमग्निहोत्रा यस्वाजुहुयां तस्मादाहुर्नमायमतिथिरपरुण्य ईत्येतद्धस्मै तद्विद्वान्गरी
 ज्ञानधुतेयं ऽग्निते होमिनं मंकादगार्धमानुतंतव्यमुवाच प्रजायामेनं विज्ञातास्मौ यदि विद्वान्या जुहोत्यविद्वान्येति तस्यो
 ईकादगार्धं राष्ट्रमिव प्रजाय भूर्यराष्ट्रमिव हवा अस्य प्रजाभवति य एवं विद्वानुदिते जुहोति तस्मादुदिते होतव्यं ॥ ३० ॥ उ
 पभुरगलुया आदित्य आहवनीये नररमीन्संदधाति स यो नुदिते जुहोति यथा कुमारा यवा यत्सा यया जाता यस्तनं प्रति दध्या
 साह फेदधय उदिते जुहोति यथा कुमारा यवा यत्सा यया जाता यस्तनं प्रति दध्या साह फेदध्या सौ प्रतिधीयमानं युभयोर्लोकयो
 रस्मात्पमन्प्रमिषिष्येते ऽस्मात्साहो फेदध्या सौ प्रतिधीयमानं युभयोर्लोकयो रस्मात्पमन्प्रमिषिष्येते अहोति यथा परुता यया हस्तिनेषां पयने देवसा

[illegible]

कृतेपुत्रयमानेप्योहचोऽध्यानांस्त्राणसदास्त्राण्यातपावपट्टाराद्वाचयमाणस्यातद्यथाभयतःपातुरुभोयधुम्भयतश्च
 क्रोचारथोयतमानोनरिष्यत्येवमेवसयज्ञोनरिष्यति यज्ञस्यारिष्टिमनुयजयानोनरिष्यति ॥ ३३ ॥ तदाहुर्यग्रहान्मेग्रहो
 आचारीन्मआहुतीर्मिहोपीदित्वध्ययैवेदक्षिणानीयंतउदगासीन्मइत्युक्तात्रेऽन्ववोचन्मेग्रंभीन्मेयाहीन्मइतिहोत्रेकिंस्वि
 देयचकुंरग्रहणेदक्षिणानीयंतंकृत्वाहोस्विदेयहरतादति यज्ञस्यहोभिर्गयग्रहार्णयज्ञार्येयतज्जेपजंकृत्याहरत्यथोयञ्चयिष्टे
 नीयग्रहणाछंदमांरमेतादिवैज्यं करोति यद्ब्रह्मांतस्माद्ब्रह्मार्थभागयथापपइतरेणामृत्विजामप्रआसंयद्ब्रह्मार्थमेवमद्वगणा
 मोधंमिंतरेणामृत्विजांतस्माद्यदियज्ञऋऊआर्तिः स्याद्यदियजुष्टोयदिसामतोयद्यविशातासर्पव्यापद्वात्रक्ष्णपयनियेदय
 तंतत्स्माद्यदियज्ञऋऊआर्तिर्भयतिभूरितिग्रह्मागार्हपत्येजुहुर्याद्यदियजुष्टोभुवश्त्वामीध्रीयैऽन्वाहार्यपचनेचाहयिर्यज्ञेऽय
 दिग्नामतःस्वरित्याहयनीयद्यद्यविशातामर्चन्यापद्वाभूभुवःस्वरितिसर्पोअनुद्धृत्वाहयनीयपपजुहुर्पात्सप्रस्तोतोपाकृते
 स्तोत्रगार्हग्रहान्तोष्यामःप्रनास्तारितिसभूरितिग्रह्माप्रातःसचनेभूयोदिद्रयंतःस्तुच्यमितिभुवइतिमाध्यंदिनेसचनेभूयो
 दिद्रयंतःस्तुच्यमितिस्वरितिनृतीयसचनेभूयोदिद्रयंतःस्तुच्यमितिभूभुवःस्वरित्युक्थंयातिरात्रेयाग्र्यादिद्रयंतःस्तुच्य
 मितिमयदाहेंद्रयंतःस्तुच्यमित्येदोनीयज्ञइंदोयज्ञस्यदेयतायेद्रमेवतदुग्नीधंक्रोतीद्रान्मागादिद्रयंतःस्तुच्यमित्येदेनास्त
 दाहवदाह ॥ ३४ ॥ इतिपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ इतिपंचमपंचिकासमाप्ता ॥ ५ ॥

॥ अथपटुपंचिकाप्रारंभः ॥

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ हरिःॐ ॥ देवाहवैसंचरौसत्रनिर्पेदुस्तेहपाप्मानंनापजग्निरैतान्होवाचायुदःकाद्रेययःसर्प
 ऋषिमंत्रकृदेकावैयोहोत्राकृतातांवाहंकरवाण्यथपाप्मानमपहनिप्यध्वइतिहतेत्यूचुस्तेपांहस्मसमध्यंदिनेभ्रम्यंदिन
 पयोपोदासर्पद्वाव्योभिष्टीतितस्मान्मध्यंदिनेमध्यंदिनएवग्राव्योभिष्टुवंतितदनुकृतिमहस्मयनोपोदासर्पस्तद्धाप्येत
 ह्युदोदासर्पणीनामप्रपदस्तितान्हराजामदयांचकारतेहोचुराशीविषोयनोराजानमेक्षतेहंतास्योप्यीपेणास्यावपिन
 ह्यामेतितथेतितस्यहोप्यीपेणास्यावपिनहुस्तस्मादुप्यीपमेवपर्यस्यग्राव्योभिष्टुवंतितदनुकृतितान्हराजामदयामेवच
 कारतेहोचुःस्वनयनोमंत्रेणग्राव्योभिष्टीतिहंतास्यान्याभिर्ऋग्भिर्मंत्रमापृणचामेतितथेतितस्यहान्याभिर्ऋग्भिर्मंत्रमाप
 पृषुस्ततोहंतामदयांचकारतद्यदसान्याभिर्ऋग्भिर्मंत्रमापृंचंतिशोत्थापयतेहपाप्मानमपजग्निरैतेपामन्यपहृत्तिसर्पाः
 पाप्मानमपजग्निरैतएतेपहतपाप्मानोहित्वापूर्वाजीर्णात्वाचनवैयप्रयैत्यपपाप्मानंहतेयपयंचेद ॥ १ ॥ तदाहुःकिय
 तीभिरभिष्टुपादितिशतेनेत्याहुःशतायुर्वैपुरुषःशतवीर्यःशतद्रियंआयुष्येवेनंतद्वीर्यंइन्द्रियेदपातित्रयस्त्रिंशत्याचेत्याहु
 स्वयस्त्रिंशतवैसदेवानांपापमनोपाहंस्वयस्त्रिंशद्वैतस्यदेवाहंस्वयस्त्रिंशद्वैतपरिमिताभिरभिष्टुयोदपरिमितोवैप्रजापतेर्वा
 एपाहोत्रायद्वायस्तोत्रीयातस्यांसर्वेकामाअवरुध्यतेसबदपरिमिताभिरभिष्टीतितसर्वेपांकामानामवरुध्येतसर्वोन्कामानय
 रंध्रेयपवंचेदेदन्मादृपसिमिताभिरवाभिष्टुयोत्तदाहुःकथमभिष्टुयादित्यश्वात्ता ॥ १ ॥ अतुल्यत्वात् ॥ अ

[illegible]

धनमुपउर्ध्वं च नरा रभमागर्हन्वयनतापैः कादि छापर्त्तृनीयमयने होत्र काजां गरिधानीयाभंति प्रतिष्ठायाए काहः प्रतिष्ठा
 यां देवतयजमननः प्रतिष्ठारथं न्यनयानं प्रातः मयने यजं दे कां द्वे नमो ममति नने च यथाभिहेतवे गियानतं क्षिप्रं यच्चोत्ताट
 तृप्तयोधिप्रदं देवेभ्योऽद्वा दं मोमति यं यच्छानि निधिं त्रं दान्मिहो केन नि तिष्ठत्यपरिनिता भिरुत्तरयोः मयनयो रपरिमितो वै
 त्रयोदशैः स्यने मयने कृत्वा ह्यै कामं न दोनानं मेघोत्र काः पूवैद्युः ग्रं मेऽयुर्वे द्वा होना तज्जोत्र कर्म प्राणो वै होतां गानि होत्र काः
 मयानो रा ध्रं नानो गान्यनुमं परनि त्स्मात्कामं होनानं मेघोत्र काः पूवैद्युः ग्रं मेऽयुर्वे द्वा होता तज्जोत्र काः गूफा तं होता
 वरिष्ठं देवं दयममन् वरत्तृतीयमयने होत्र काजां गरिधानीयाभं दत्याग्मार्थं होतां गानि होत्र काः ममानाया इ मगानाभंता
 न्ममन्ममन् वरत्तृतीयमयने होत्र काजां गरिधानीयाभंति भवंति ॥ ८ ॥ इति द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

त्रागारहं गुह्यं इति ज्ञानः मयन इ प्रीयमानं भ्योन्याह इत्यग्नीः पीतयनीः मुन रती मे दूती रूपममृचापैर्दीरन्याहै द्वौ वै
 यज्ञो गारा गीरन् गारा गाय रं गवानः मयनं यन्यूनाः ज्ञानः मयनं न्याहं न्यूने वैरेतः सिच्यते दशमपथं रिने न्याहं न्यूने वैरेतः सि
 नीमत्सर्वं गिरं ज्ञायम्यं रिष्टं मयनि नयन्यूना मृनीयमयने न्याहं न्यूना द्विप्रजाः प्रजा चर्नत धेदं तानि के रन्मसूतान्यन्याहं यज
 मानं मयन इ भूंयं त्रयनयनि यज्ञाहं ययोग्यं निहं कं मसमसा न्याहंः सप्तत्रानः मयने सप्तनापथं दिने मसन्तृतीयसयने यावत्यो वै
 त्रौ नु गारा म्मा रब्धो याज्याः षष्ठं रं यां चो यजं निमसव र इ कु रं निनामानेताः पुरो नु गाम्या इति यदं नस्तत्तत्तान कु र्वाथी यजमा

तीगनुचाहयजंतिचाभिर्भ्रंखगलुमयपयमाध्यंदिनेप्रस्थितानाप्रत्यक्षादद्रीभिर्यजैत्यभिनृण्वतीभिरैकैपियामोमममि
 यमुपनर्दइतिगंडपाद्वियरुजीपीतरुजइतिमन्त्रावरुणोयजत्येचापाहिप्रस्रथामंदतुल्येतिब्राह्मणाच्छंभीयजतय
 योंदंदिमोमकामंन्यादुरिनिपोतायजतितयायंमोमस्त्यमेवार्वाडितिनेष्टायजतीद्रायसोमाःप्रदिवोविदानाहत्यच्छात्राको
 यजतत्यापूर्णांअग्यरुग्जनःश्याद्वेत्याग्नीप्रोयजतितगामंताअभिनृण्वत्योभयंतीद्रोयंप्रातःमयनेनव्यजयतमपताभिर्य
 माग्नेदिनेगरनमभ्यनृणेषधदभ्यनृणस्तस्मादेताअभिनृण्वत्योभयंति॥१॥इहोपयातनयमोनपातइतिनृतीयसयनउ
 क्षीयमानेभ्योन्याद्वनृण्वतीःपीतरुर्वाःमुतयतीमंदतीरुपममृद्धास्तापेद्राभेव्योभयंतितदाहुयंप्राभेयीपुस्तुयतंऽधकस्मा
 दाभेयःपयमानइत्यापक्षतइतिप्रजापतिर्वापितरुभूंमत्यान्तसतोमत्योन्मृत्वानृतीयमयनआभजंसस्माद्राभेयीपुस्तुयतंऽ
 धाभेयःपयमानइत्यापक्षतंऽधाहयपक्षदर्मपूर्ययोःमयनयोरन्याद्वगायत्रीःप्रातःसयनेत्रिष्टुभोमाध्यंदिनेऽधकस्माज्जा
 गंतंमतिनृतीयगयनेत्रिष्टुभोन्याद्वेतिर्पीतरुर्गवनृतीयमयनर्मधतदपीतरसंशुक्रियंछंदोयत्रिष्टुप्सयनस्यसरसतायाऽइति
 नृयादधोर्दंमंतलमयनेन्याभजतीत्यथाहयदंद्राभेयंवृतीयसवनमथकस्मादेपएवतृतीयसयनेप्रस्थितानौप्रत्यक्षादंद्रा
 भेच्यायजतीद्ररुभिर्याजवद्भिःममुक्षितमितिहोतव्यनानादेवत्याभिरितरेकधंतेषामंद्राभेव्योभयंतीतीद्रायरुणामुतपा
 क्षिंमंस्तस्मिन्मन्त्रावरुणोयजतियवोरथोअध्यंदेयवीतयइतिवह्ननिचाहतहभूणारूपमिंद्रश्चसोमंपिचतंवृहत्सतइतिब्राह्म

व्याचञ्जीयज्जत्यायांविः । इदयःस्वानुवदति नहूनिवाहृतदभूणां रूपमावोचहंतुसप्तयोरघुप्यदइतिपोतायजतिरघुपत्वा
 नःप्रजिगातथाहुभिरिति नहूनिवाहृतदभूणां रूपमेवनःसुहवाआहिगंतनेतिनिष्टायजतिगंतनेतिचहूनिवाहृतदभूणां रूप
 मिद्रापिष्णूपिपतंमर्योऽप्रत्येत्यच्छायाकोयज्जत्यायामंथांसिमदिराप्यग्मदितिचहूनिवाहृतदभूणां रूपमिमंस्तोममहते
 जातपेदगइत्याग्नीध्रोयजतिरयमियमंमहेमाननीपयतिचहूनिवाहृतदभूणां रूपमियमुहंतापेद्राभ्योभवतियज्ञानादेय
 त्यासंनान्यारेयताःप्रीणातियदुजगत्यासाहजागतंचतृतीयमवर्नंतृतीयसवनस्यवसमृद्धा ॥ १२ ॥ अथाहयदुविध
 न्योन्यादोत्राभनुरयाअन्याःकथमस्यताउक्थिन्यःमर्वाःसमाःसमृद्धाभवतीतियदेयनाःसंग्रगीर्यहोत्राइत्याचक्षतेतेन
 मनापदुक्थिन्योन्यादोत्राभनुकथाअन्यास्तेनोपिपमोपयमुहास्येताउक्थिन्यःसर्वाःसमाःसमृद्धाभर्यत्यथाहशंसतिप्रा
 तःप्रवर्नंशंसतिमाप्यादिनेदोत्रकाःकथमेषांतृतीयसवनेशसंवतीतियदेवमाप्यंदिनेद्वेद्वसूक्तंशंसतीतिब्रूयात्तेनैत्यथाह
 यद्युसधोदोताकथंदोत्रकाद्युक्थयाभवंतीतियदेवद्विदेवत्याभिर्यजंतीतिब्रूयात्तेनेति ॥ १३ ॥ अथाहयदेतास्तिम्रउ
 क्थिन्योन्योदोत्रोःकथमितराउक्थिन्योभवंतीत्याग्यमेवाग्नीप्रीथायाउक्थमरुत्वतीयंपोत्रीथार्यैश्चदेयनेप्रीथार्यताथाप
 लादोत्रापयंयंगापपभर्यत्यथाहयदेकज्जपाअन्येदोत्रकाअथकम्माद्विप्रैःपोताद्विप्रपोनेष्टेतियत्रादोगायत्रीतुपणोभूल्या
 गोसमादरेपरेलपलदोत्राणांविहउक्थानिपदिशुच्यहोत्रेप्रदरीपुयंमाभ्यहयर्चयूयमग्वावेदिष्टेनितिभोजुंइथाथाचेमेदो

प्रेमभारसामेति नन्मासेद्विद्वेदेष्वर्तकृचाप्रीप्रीयां प्रभायं च कृन्मस्मात्तस्य कृचो मूयस्योयान्याभवंत्यथाह यजोतायध
 देनायध अदिनिद्विद्वाराय रुन्नेहोत्रेन्द्रप्यत्पथकस्मादहो नृम्यः मन्त्रोहोत्रानं सिन्धोहोतायधोतायध इति प्रेष्यतीति प्राणोच
 होतायानः सर्वे रुतिरन्ना नोयध व्याणोयवदित्येव तदाहोथाहस्तुद्गानृणां द्रवाः ॥ नौ ३ इति ॥ अस्मीति नृयाघदेव त
 त्रनास्मीत्वं चरिगान्नुष्वमित्याह मज्जरां प्रिपोऽयाहाम्यच्च आगकस्य प्रयराः ॥ नौ ३ इति ॥ अस्मीति नृयाघदेव नमच
 नृगहाच्छागा रुद्रम्यं जेराद्यमित्ये गोस्वत्रररेऽयाहयदं द्राय रुषमिन्वायरुजस्तृतीयमयनं गमत्यथ कस्मादस्यामेर्योस्तो
 त्रियानु रूराय रत इत्यग्निनां रमुंगनदेरां अगुरानु र्धम्योति जेद्रुमस्मादस्यामेर्योस्तोत्रियानु रूपाभयतोऽयाहयदं द्रानाह
 मन्त्राद्वाहनाच्छंसीतृतीयमयनं र्मत्येद्रा र्गज्जरायमच्छागाकः कथमेनयोरैद्राः स्तोत्रियानु रूपाभयतीतीन्द्रोहस्तया अगुरानु
 र्गोम्यः अत्रिगार्गमोत्रगीरकृष्णाहं चैत्यहं चानिहृन्मदेयनाऽग्रन्यथयं निसयोर्दिद्रः पूर्वः प्रत्रिगार्थतस्मादेनयोरैद्राः स्तो
 त्रिद्वानु रूराभर्गो नयद्रुहं चाहं चैनिहृन्मदेयनाऽग्रन्य र्गुन्मस्माद्धानादेयत्यानि गंमतः ॥ १४ ॥ अथाहयदं भ्यदेयं नृतीयस्य
 नम्यचरस्मादेनान्येद्राणि त्रागनालिगृहानि नृतीयमयन आरंभणीयानि नास्यन्तृतीद्रमेयं तत्तररम्ययं तीति नृयोदयो यज्जा
 गमं र्गुनीयमरनीनऽग्न्यन्नाभ्यं र्गनघाकिंचान ऊर्ध्वं उंदः प्रस्यते तद्धम्यं त्रागनं भवंत्येतानि चेदं द्राणि जागतानि गृहानि
 गृनीयमयन आरंभणीयानि गार्ग्यं नैर्द्वानुर्ग्रेष्टुभमच्छागाको नतः नमति मंयां कमेति येदेच पनाभ्यं कमेतदेतदभिपद्यति स

निपेत्यन्नं वा इपाऽऽद्याद्यास्यायकृच्छ्राऽपरिहर्तुः पथिभिः पारयंतं तिस्र्यस्तिनायाएवं तदहहः शंसत्यवाहय आग नंतु नागमव
 नमधकस्मादं पां त्रिष्टुभः परिधानीया भवन्तीति वीर्यं च त्रिष्टुब्धीयं पश्यतदं नतः प्रतितिष्ठतां यनीयां मद्रुग्धामष्टमगात् रत्नं मे
 त्राय रुणस्य चूहस्पतिर्नः परिपातुपश्चादिति ब्राह्मणाच्छंतिर्न उभाऽजग्यधुरित्यच्छावा रुभ्यां भाऽहना। आयनुनगागा नंतु नंतु
 राजित्यइति नहि तयोः कतरश्च न पगाजिभ्य इदं द्रक्ष्य विष्णो यदपस्पृषं वा त्रधाम हर्षाव नंदगयां मनां द्रक्ष्य वा यच्छु आभुग्नु
 युधांतं तान्हस्माजित्वोचतुः कल्पामहाइति हतं यत्समुगउचुः सोमयाद्रद्वोया वंदया यो यच्छु स्वाय कृमन ना न दभ्य। कृमय
 युष्माकमितरदिति स इमांशो कान्विचक्रमं ऽधो वंदानधां वा च तदाहः कित्तमहर्षामितीमः शोका उमवदा अयाया गतिनूया
 देरये धामं रयं धामित्यच्छाया कउ कथ्येभ्यस्य तस्महितत्रात्सो भवंत्यग्निप्रोमं होतातिगत्रं चमहितत्रात्सो भवत्य न्यस्यः पोळ
 शिनी ३ ॥ नाभ्यस्ये ३ तूइति ॥ अभ्यस्येदित्याहुः कथमन्येप्यहः स्वभ्यस्यति कथमत्र नाभ्यस्येदिति स्मादभ्यस्यत् ॥ १५ ॥
 अथाहयद्वारांशं संवतृतीयमवर्नमथ कस्मादच्छायाकोततः शिल्पेप्यनाराशंसीः शंसतीति विहृतिव नाराशं मां क मिव च ये
 किमिव चरेतां विक्रियेते तत्तदा विकृतं प्रजातं भवंत्यर्थं तन्मृद्वियच्छंदः शिथिरयस्साराशं संमर्धपोत्यो यदच्छाया फलपूक्षता
 येदं हंप्रतिष्ठास्यामइति तस्मादच्छायाकोततः शिल्पेप्यनाराशं गीः शंसन्ति रक्षता यदच्छेपतिष्ठास्यामइति ह्ये मतिष्ठास्याम
 इति ॥ १६ ॥ इति स्कन्दीयौऽध्यायः ॥ ३ ॥

[illegible]

[illegible]

अभिभूतेनुदस्य ॥ अपोदीचोअपशूराघराचउरायथातिवचमन्मद्रमत्यभयस्वरूपमभयामवाहयान्छातनमपातनम्
 नुजायुनग्मीतिब्राह्मणाच्छहःक्षमतिपुनग्मीतिगुरुयतीयुक्तइवह्यहीनोहीनस्यरूपमुदंनोलोकमनुनेपिचिद्वानित्य
 च्छायाकोहरहःक्षमत्यनुनेयीत्येतीवह्यहीनोहीनस्यरूपनेपीतिमत्रायणरूपतावाएताअहरहःक्षस्येतसमानीभिःपरिदध्यु
 रोकःक्षारीह्यामिद्रोचक्षंभवती ॥ यथक्करभोवाशितार्थायधावागीःप्रज्ञातंगोष्ठमेवह्यामिद्रोयक्षर्मगच्छतिनशुनंदुवीच
 याहीनस्यपरिदध्यारक्षत्रियोहराष्ट्राख्यपतंत्योहयपरोभवतितमभिहयति ॥ २२ ॥ अथातोऽहीनस्ययुक्तिश्चयिमुक्तिश्च
 व्यंतरिक्षमतिरदित्यहीनंयुक्तेपदेदिद्रमितिपिमुंचत्वाहंनरस्वतीयतान्निनंसातइत्यहीनंयुक्तैस्यामदेयवरुणनृपुतइतिवि
 मुंचत्वाहयाअहीनंतनुमहतिपपनंयोकुंचविमोकुंचयंदतचचतुर्विंशेहन्गुयंतंसांयुक्तिरथयपुरस्तादुदयनीयस्यातिरा
 त्रस्ययिमुच्यंतेमायिमुक्तिस्तपचतुर्विंशेह्यकाहिकाभिःपरिदध्युरत्राह्वयक्षंतस्यापयेयुर्नोहीनकर्मकुयुरथयदहीनपरि
 धानीयाभिःपरिदध्युयंयाश्रांतोपिमुच्यमानउरकृत्येतंवयजमानाउरकृत्यैरमुभयीभिःपरिदध्युस्ताघधादीर्घोध्यउपयिमो
 कंयायात्ताहृषंतंतोहंपांयज्ञोभवती ॥ व्युमुंचंतएकाद्वेदनद्वयोःसयनयोःस्तोममतिर्गंसदीर्घारण्यानिह्वयेभवंतियत्रच
 क्षीभिःस्तोमोतिगस्यंतंऽपरिमिताभिस्तृतीयसवनंऽपरिमितोचस्वर्गालोकःस्वर्गस्वलोकास्यार्थंसंततोहास्याभ्यारब्धोवि
 यस्तोऽहीनोभवतिषण्यंविद्वानहीनंतनुते ॥ २३ ॥ देवानैवलेगाःपर्यपदयस्तायज्ञेनैवेप्संस्ताःपष्ठेनाह्वामुखैलेमातःसयनेन

मंनमानानि नो एव तस्या गामि र्यासं यो दिदप एवाचिदेदु परिष्टाद्गो हणस्यापि च ह निगतानि न तस्या ग्यो न ॥ १॥ ५॥ ५॥
 अथ तदुपायं यो यो ग्या ग्या म्ना मां ङा द ग्राक्ष गणि पदनि न च म काम द्या सो यो णे ज्ञा गते ॥ ५॥ ५॥ ५॥ ५॥
 परिधानीया तस्मान्न मं नं सदा ह्यु धावा यन्मो न्न मं नं ग्वा च्चि हू नावा ल्बि ल्या अ स्य नो गि हू ना म्ना ॥ ५॥ ५॥ ५॥ ५॥
 यि हू त मिति न्दु या द दृ ष्णो ङा द ग्राक्ष ग मिति तदा ह्यु धावा य शस्त्र मं नं ग्या ग्या नि सो दे ॥ ५॥ ५॥ ५॥ ५॥
 ह्यु धा य ज न्मि क थ म्नि ग नं न रित इति यो वा अग्निः मय ग्ग्य स्त दप्ये तदृ पि णो कं न्य मं नं रु णो ज्ञा य मं नं र्या द नि न च द न्य द्वा ॥ ५॥ ५॥
 य ज न्मि तै नाग्नि ग नं न रित नो नं त रितः ॥ ५॥ ५॥ इति चतुर्थोऽध्यायः ॥ ५॥

शिल्पानि ग्रंसेति द्ये गि ल्पान्ये नं पार्थ गि ल्पाना मनु कृ ती हं गि ल्प मधि गम्य ते ह स्ती कं मो या ग्यां हि ग्ण्य म अ न री र्थ शिल्प
 शिल्पं ह्या स्मि न्मधि गम्य ते य ए वं य दय दं य गि ल्पानां ॥ आत्म मे स्कु ति र्या त्रि शिल्पानि च्छं दे सो भ य चा ए तं य ज्ञ मानं आत्मानं
 स्फु रते नाभा भि दि ष्ठं शं स्म ति रतो वं नाभा नं दि ष्ठे र तस्त्व स्ति स च ति त म नि रु कं गं मे त्य नि रु कं वं र तो गु हा यो न्या स्ति स च्च ये तं मे र तो मि
 श्रो भ व ति स्म यो र तः सं ज म्मानो नि पि चि दि ति रितः स मृ द्या ए र्थं तं स ना रा नं सं जं म ति प्र ज्ञा यं न रो यो य शं तः प्र जा स्वे य त द्वा शं द
 धा ति त स्मा दि माः प्र जा य द त्सो जा र्थं ते तं हं कं पुर स्ता च्छं से ति पुर स्ता द र्प त ना य मिति च दं तं य परि ष्ठा दे कं उ परि ष्ठा द य त न त या

तेक्षितं शलरोहीमाः

प्रमापुः संसरुतां सलोकतामश्रुतेयएवं वेदयदवपारिक्षिती ३ ॥ संवत्सरो
 स्तरंहीमाः प्रजाः परिक्षियंति मयत्सरस्य वसायुर्ग्यसरूपतां सलोकतामश्रुतेयए
 व्या ॥ तर्तिदयां वयत्किंच कल्याणं कर्माकुर्वन्सत्कारव्याभिरवानुवंस्यैव तद्यजमानायत्किंच कल्याणं कर्म कुर्वन्ति तत्कार
 व्याभिरानुवंतिताः प्रमाहं संमति यथा वृषाकपि वापाकपि हि वृषाकपे स्तथायमेति ता सुनन्यूलयै न्नीयीचनदं स हितासां न्यूल
 त्वां दसां हृत्सीः संमतिदिशप्यतत्कल्पयतिताः पंच संसतिं पंचादमादिशद्यत सति रक्षय एको ध्याता सुनन्यूलये भैवैव च
 निनदं प्रदिनादिनो न्यूलयानीति ता अपंचनाः संमतिप्रतिष्ठायाएव जनकल्याः संसतिप्रजायै जनकल्पादिशप्यतत्कल्पयि
 स्यतामुप्रजाः प्रतिष्ठापयतिता सुनन्यूलयं प्रवचनिनदं प्रदिमाः प्रजान्यूलयानीति ता अर्चयः संसतिप्रतिष्ठायाएवैव द्रगा
 धाः सं सर्वो द्रगाधा भिष्वे देवा अमुरानभिगार्या धनानत्यायं स्यैव तद्यजमानां इंद्रगाथाभिरवाप्रियं ध्यातृव्यमभिगार्या धेन
 मतिपंतिता अपंचनाः संमतिप्रतिष्ठायाएव ॥ ३२ ॥ ऐतद्यजमानं संमत्येतशो ह वै मुनिरभेरायुर्दं दधै यज्ञस्यायातयाममि
 ति देव आहुः गोत्रपीरुद्रान्मुद्रां अंगेरायुर्दं दधितः पिप्यति वयत्किंच पयदायिनन्मे मापरिगातेति ममत्यपचते ता अ

[illegible]

Q. How many years for the 1970-1971 season?

विचेतयिताञ्जानेतसन्नपुंरोगवामइतिदक्षिणार्धयज्ञानांपुरोगर्वापथाहवाइदमनोपुरोगर्वाप्यत्ययह्यत्यज्ञादाक्षणाार
प्यनितममादाहुर्दोतर्च्ययज्ञेदक्षिणाभर्गस्यप्यल्पिकाप्युतश्चेतनाशुपत्त्या ॥ उतोपधाभिर्जेषिष्ठः ॥ उतेमाशुमानंवि
पति ॥ आदित्यारुद्रात्रमवस्तेच्छते ॥ इंदराधःप्रतिगृष्णीहंगिरइतिप्रतिग्रहमेवतद्रायसपेच्छिंदराधोगृह्णत्यु ॥
देयाददत्यापर ॥ तद्धोअस्तुगुचेतनं ॥ शुष्मेअस्तुदिवेद्विचे ॥ प्रत्येयगृभायतेतिप्रत्येयनेमेतदजप्रभर्पंतंयागतंदेवनी
धेनंमतिरदात्रमाहंयथानिविदत्तस्योत्तमेनपदेनम्रजंतितियथानिविदः ॥ ३५ ॥ भूतेच्छदःशंसमतिभूतेच्छद्विर्देयाअतु
रानुयामर्धनंतिप्रयुद्धेनोतेत्रमाययतिर्पांयदेयाअगुराणांभूतेच्छमिरेवगूतंछादयित्वाधनानस्यायंस्तंयत्तद्यजमानाभूते
च्छमिरेयात्रियस्यभ्रानृष्यस्यभूतंछादयित्वाधनमतिर्यंतिताअर्धर्चजःशंसमतिप्रतिष्ठायाप्याह्नस्याःशंसत्त्याह्नस्याद्वेरे
तःसिच्यंतरेतमःप्रजाःप्रजायंतंप्रजातिमंरतहयातितादगर्गमतिदशाधराविराट्शंघिराळद्वाद्रेतःसिच्यंतरेतसःप्रजाः
प्रजायंतंप्रजातिमंरतहयातितान्यूरायत्यध्वन्यूतंभ्राद्रेतःसिच्यंतरेतसःप्रजाःप्रजायंतंप्रजातिमेवतहयातिदधिका
ज्योअकारिप्रमितिदधिअग्निमतिदेवपयिग्रंयदधिक्राइंदवाइदंव्याह्नस्यांचाचमवादीसह्येयपयित्रेणयाचंपुनीतंगानुष्टु
दभवतिगग्नाअनुष्टुसत्स्वेनच्छंदमायाचंपुनीतंसुतामेमपुमचमाइतिपाचमानीःशंसतिदियपयित्रंयैपाचमान्यइंदवाइदं
व्याह्नस्यांवाचमवादीसह्येयपयित्रेणग्नाचंपुनीतंताअनुष्टुभोभवंतिवाग्वाअनुष्टुसत्स्वेनच्छंदमायाचंपुनीतंज्यद्रभ्यो

अंशुमतीमतिष्ठादिं त्यद्रावाहस्यं तृचंशं सति विशोभे दीरम्याचरंतीं बृहस्पतिना युजैद्रः सप्ताह इत्यसुरविशं हवे दयान्भ्यु-
 दाचार्य आसीत्स इन्द्रो बृहस्पतिर्न वयुर्जाऽसुर्यवर्णमभिदा संतमपाहं स्तथैव तद्यजमानो इंद्राबृहस्पतिभ्यामेव युजाऽसुर्यवर्ण-
 मभिदा संतमपघ्नतदाहुः संशंसत्पद्येहा ३ न ॥ न संशंसत् इति ॥ संशंसेदित्याहुः कथमन्येप्यहः सुसंशंसति कथमन्नमसं-
 शंसेदित्यथोखत्वाहुर्न व संशंसत्स्वर्गो व लोकः पृष्ठमहरसमार्थी व स्वर्गो लोकः कश्चिद्द्वस्वर्गो लोकः स मेतीति स यत्संशंसेत्समानं
 तत्कुर्वीदययन्न संशंसती ३ ॥ तत्स्वर्गस्य लोकस्य रूपं तस्मान्न संशंसं दयन संशंसती ३ ॥ एता निवा अत्रोक्थानि नाभानो दि-
 षो बालखिल्या वृषाकपिरेययामरुत्सयत्संशंसं देपवसं एतेपु कामं राधुर्यादं द्रोवृषाकपिः सर्वाणिच्छंदां स्य तदा प्रलापस्तत्र स-
 कामगपाधो यप्रे जागतेऽथेदं मद्रावाहस्यत्वं सूक्तं मद्रावाहस्यत्वापरिधानीया तस्मात्संशंसं शंसंसेत् ॥ ३६ ॥ इति पं-
 चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

॥

॥

॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ इति पद्यपंचिकासमाप्ता ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अथ सप्तमपंचिकाप्रारंभः ॥

नमस्तुभ्यं त्रादित्यं प्रमथे विचेन कथमम्यत्रः म्यादिनिर्ननं यात्रये दिव्यादुरनभिप्रासो ह्येनं मयतीति तदाहुये आ
 दित्रादिमिचित्रिन्नेन्द्रिओरेनाप्रायेण सहचिनुमाधिचेन कानत्रायाचितिरत्वं नान्यनुपयादप्याध्यामयोनिमंदहरे
 मयत्रात्रादिनिर्ननं अदाहुयेनादिनादिगमने उहगिनुमिचेन कानत्रायाचितिरित्याम्यप्यवतानि देवताभ्यो हवीं निगृ
 ह्मन्ति अत्रिनेनाम्यः म्यादेवं नान्याह रनीयेन वेदंति तुहुयेन्यमानत्रायाचितिसिम्बदाहुये प्रादिनामिः प्रथमन्विचेत कथ
 मन्नामिनेनैर्नमन्ति नमिनाम्यराज्यायाः तथमाहुः रादेन्यदिचेन रयोयदमिनाम्यबलमार्था मन्यदिचेतदमिहोत्रपत्येत
 म्मत्तिदेवतदुज्ज्वरेतुनश्चरवमनानुहुः कथानाहुयेनं नानत्रयानहुतर्तं ईधीरस्मानरीराणामाहूर्तो रिति पदिगरीराणि नवि
 नेनमन्नेन्द्राः तदिन्द्रादिनिषमनाम्याह्वयेनेनां गुरुवररुमिचकृत्वा नन्मिमानाहुनं कुयुर्येनान्दर्दीरराहृतैः मंसययोद्धाम
 नेनं न रं निनेनं मफिदनीदिर्षां नं र्पिने चो रुद्विं चो र्पिने नं गुमिरस्तुरिदस्यात्मातत्रायाचितिः ॥ २ ॥
 मन्नाहूर्तं म्मत्तिहोत्रं गुरुगृहीदुग्मानो रपिनेनं नानत्रायाचितिरिनिनानभिनेनं चेतेन यस्माद्भीरा निरीदमिततो नो अभयं
 रति ॥ तन्मन्त्रं यो न्नो रायेन मोरुद्रा रभीनूरादिनिनामुन्वा रयेदुदन्वादेव्यदिर्तिरायुर्वेत्तपताश्चात् ॥ इन्द्राय हृष्यती
 म्मन्ति मिप्राय ररन्नायै र्गथाग्ना इदरा नमूयमिचमुने चो रगृहीचा र्दं येनो ब्राह्मजाय दद्यात्मातत्रायाचितिस्तिलादाहुये स्या
 दिहोत्रं गुरुगृहीदुग्माना रायेनं कानत्रायाचितिर्गन्धननायाहवापराय जमानस्वत्र तिल्याय रायेतेतामभमप्याद

विष्यंदतेवाकातत्रप्रायश्चित्तिरितितददिष्टिरुपनिनेयच्छांत्यं गांतिवा आपोऽर्धेन द्वक्षिणेन पाणिना भिमृश्य जपति दिव्यं नृत्ती
 यंदेवान्यज्ञो गततोमाद्रविणमाष्टौतरिखं नृत्तीयं पितृन्यज्ञो गततोमाद्रविणमाष्टौ तृतीयं मनुष्यान्यज्ञो गततोमाद्र
 विणमाष्टौ ययोगे जमारू भितारजांसीति विष्णुवारुणीमृचं जपति विष्णुर्नयज्ञस्यदुरिष्टं पाति यरुणः स्विष्टं तयो रूभयो रेवजां
 त्थेनातत्रप्रायश्चित्तिस्मदाहुयस्याग्निहोत्रमधिश्चित्तमाहुदायन्स्त्रलते वापि चाभ्रं घृतं कातत्रप्रायश्चित्तिरिति मयद्युपनि य
 तेयैरम्यगंतो काटजमानमाधतेयंदेवयास्मा उपविष्टार्येतमग्निहोत्रपरीक्षेपमाहरेयुस्तस्य यथोप्तीतीत्यात्तथा जुहुयात्सातत्र
 प्रायश्चित्तिस्मदाहुगृधयादिद्युग्भिघटेत कातत्रप्रायश्चित्तिरित्यन्यांशुचमाहस्य जुहुयादधीनांशुचं भिक्षा माहवनीयं व्यादह्या
 आर्द्रं डांप्रत्यशुं कुरां मातत्रप्रायश्चित्तिस्मदाहुयस्याहवनीयेहाग्निं यिं घृताथगार्हपत्य उपमान्यंत्कातत्रप्रायश्चित्तिरिति म
 यदि प्रांचमुद्धरेत्प्रायतनाह्यं घृतं तस्य त्वं यमगुरवघृतं तन्यीत यन्मथे च्चातृव्यं यजमानस्य जनयेद्यदनुगमयेत्प्राणो यजमानं
 त्रद्यात्मयेर्मर्गं न गृहभस्मानं ममोर्षगार्हपत्यायतने निधायऽधप्रांचमाहवनीयमुद्धरेत्मातत्रप्रायश्चित्तिः ॥५॥ तदाहुयं
 स्यात्प्रायश्चित्तिमुद्धरेयुः कातत्रप्रायश्चित्तिरितिसयघनुपरयेदुद्धृतं पूर्वमपरं निदध्याद्यघनानुपरयेत्सोमयेमित्रेतेष्टाकपालं पु
 रोच्छानं निषेपसस्ययाग्यानुगाधयेत्अग्निनाग्निः समिधयेत्तत्वं ह्यग्ने अग्निनेत्याहुतिं चाहवनीये जुहुयादप्रयेमित्रेतेष्टाहतिं सात
 त्रप्रायश्चित्तिस्मदाहुयं स्पगार्हपत्याहवनीयां मिधः संसृज्येयातां कातत्रप्रायश्चित्तिरिति सोमयेवीतयेऽष्टाकपालं पुरोच्छानं

निर्वपेत्तस्य ग्यानुवाक्ये अत्र आयाहितीत्येयो अग्निदेवतीतय इत्याहुतिवाहवनीये जुहुयादग्नये वीतये स्वाहेति सा तत्र प्रा
 यश्चित्तिस्तदा हुयस्य सर्व एवाग्नयो मियः संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोमये विविचये ऽष्टाकपालं पुरोळाशं निर्वपेत्तस्य
 या ग्यानुवाक्ये स्यर्णयस्तोरुपसाभरो चित्यामग्नेमानुपीरीळते विरा इत्याहुतिवाहवनीये जुहुयादग्नये विविचये स्वाहेति सा त
 त्र प्रायश्चित्तिस्तदा हुयस्याग्नयो न्यरग्निभिः संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोमये क्षामवर्तेष्टाकपालं पुरोळाशं निर्वपेत्तस्य
 या ग्यानुवाक्ये अक्रंददग्निः स्तनयन्निवद्योरधा यधानः पितरः परास इत्याहुतिवाहवनीये जुहुयादग्नये क्षामवते स्वाहेति सा
 तत्र प्रायश्चित्तिः ॥ ६ ॥ तदा हुयस्याग्नयो ग्राभ्येणाग्निना संदध्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोमये संवर्गो याष्टाकपालं पुरो
 ळाशं निर्वपेत्तस्य ग्यानुवाक्ये कुपितुनो गविष्टये मानो अस्मिन् महाधन इत्याहुतिवाहवनीये जुहुयादग्नये संवर्गो याष्टाकपालं पुरो
 ळाशं निर्वपेत्तस्य ग्यानुवाक्ये दिव्येनाग्निना संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोमये पुमते ऽष्टाकपालं पुरोळाशं
 निर्वपेत्तस्य ग्यानुवाक्ये अप्सवग्नेमधिष्टमयो दधेम धिरः पूतदध इत्याहुतिवाहवनीये जुहुयादग्नये पुमते स्वाहेति सा त
 त्र प्रायश्चित्तिस्तदा हुयस्याग्नयः शवाग्निना संसृज्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति सोमये शुचये ऽष्टाकपालं पुरोळाशं निर्वपेत्तस्य
 या ग्यानुवाक्ये अग्निः शुचिप्रततम उदग्ने शुचयस्तैर्येत्याहुतिवाहवनीये जुहुयादग्नये शुचये स्वाहेति सा तत्र प्रायश्चित्तिस्तदा
 हुयस्याग्नयः भारणेनोद्दिनातं दध्येरन्का तत्र प्रायश्चित्तिरिति नभेयादोपये परणीचोरुपकया मोक्षं वक्ष्याम्यनीत्याम्य

येभिस्सादाहुर्यं आदितामिदं विदिकपालं नन्दयत्कातत्रमायश्चित्तिरिति मोक्षिभ्यां द्विकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवा
 षये अभिनायातेरस्मदांगोमतानामत्यारथेन त्याहुतिं वाहयनीये जुहुयादभिम्यां स्वाहेति सातत्रमायश्चित्तिस्तदाहुर्यं आ
 दितामिदं विदिकपालं नन्दयत्कातत्रमायश्चित्तिरिति सोमये पवित्रं वतष्टाकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्यं पवित्रं ते वि
 ततं ब्रह्मणस्पतं तपोष्पवित्रं यिततं दिवस्पदं इत्याहुतिं वाहयनीये जुहुयादग्नये पवित्रं यते स्वाहेति सातत्रमायश्चित्तिस्तदाहुर्यं
 आदितामिदं विदिकपालं नन्दयत्कातत्रमायश्चित्तिरिति सोमये हिरण्यवतंष्टाकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्यं हिर
 ण्यकं नोरजमोयिनारं आतमुपणां अमिनं तैर्ण्यारित्याहुतिं वाहयनीये जुहुयादग्नये हिरण्यं यते स्वाहेति सातत्रमायश्चित्तिस्त
 दाहुर्यं आदितामिदं विदिकपालं नन्दयत्कातत्रमायश्चित्तिरिति सोमये वरुणायांष्टाकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्तस्य
 याग्यानुवाक्यं वरुणस्य विद्वान्मत्स्यं नो अग्नये भवोतीत्याहुतिं वाहयनीये जुहुयादग्नये वरुणाय स्वाहेति सातत्र
 मायश्चित्तिस्तदाहुर्यं आदितामिदं विदिकपालं नन्दयत्कातत्रमायश्चित्तिरिति सोमये तनुमतंष्टाकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्त
 स्य याग्यानुवाक्यं तनुमन्त्रमोमानुमन्त्र्य द्वाधानोतमोम्यार्ध्याहुतिं वाहयनीये जुहुयादग्नये तनुमते स्वाहेति
 मातयमायश्चित्तिस्तदाहुर्यं आदितामिदं विदिकपालं नन्दयत्कातत्रमायश्चित्तिरिति सोमये गुरभिमतंष्टाकपालं पुरोक्तांशं नि
 र्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्यं गुरभिमतंष्टाकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्यं गुरभिमतंष्टाकपालं पुरोक्तांशं निर्वपेत्तस्य याज्यानुवाक्यं

[पञ्चोत्तराहुतिं गच्छन्ती ये शुद्ध्यादग्नये वरुणाय स्वाहेति सातत्रमायश्चित्तिस्तदाहुर्यं

[illegible]

यायतमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्येत्योवाच ॥ नाना आंताय श्रीरक्षीतिरोहितशुभ्रम् ॥ पापो नृपद्वयोजन ईद्र इच्छरतः मय्याचरे
 नेति चरं येति र्थमात्राद्वणो योचदितिह ॥ द्वितीयं संयत्सरमरण्ये च चारं मोरण्याद्ग्राममेयार्यतमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्येत्योवा
 च ॥ पुष्पिण्या चरतो जंघैर्भूष्णुरात्मा फलप्रदिः ॥ नरेस्वसर्वे पाप्मानः श्रमेण प्रपये हताश्चरं येति चरं येति र्थमात्राद्वणो यो
 चदितिह ॥ तृतीयं संयत्सरमरण्ये च चारं मोरण्याद्ग्राममेयार्यतमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्येत्योवाच ॥ आसौ भग आग्नी नस्थो
 ध्यं निष्ठति तिष्ठतः ॥ नंतं निपद्यमानस्य चराति चरतो भगर्थरं येति चरं येति र्थमात्राद्वणो योचदितिह ॥ ऋतुर्थं संयत्सरम
 रण्ये च चारं मोरण्याद्ग्राममेयार्यतमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्येत्योवाच ॥ कलिः ज्ञयानो भगतिर्न जिहानस्तु द्वापरः ॥ उप्तिष्ठत्वे
 ताभयति कृतं न पद्यते चरं चरं येति र्थमात्राद्वणो योचदितिह ॥ पंचमं संयत्सरमरण्ये च चारं मोरण्याद्ग्राममेयार्यत
 मिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्येत्योवाच ॥ चरं न्यमपुंयिंदति चरन्त्स्वादुमुदुं चरं ॥ सूर्यस्वपदयश्रेमाण्यो न तं द्रयंतं चरं चरं येति चरं
 णंति र्थमात्राद्वणो योचदितिह ॥ षष्ठं संयत्सरमरण्ये च चारं सोजीगतं मीयवसि मृषिमन्नयापरीतमरण्य उपेयार्यतस्य हद्र
 यः पुत्रा आर्तुः शुनः पुच्छः शुनः नपः शुनो लांगूढ इति तं होवाच ऋषे हंतं तं ददाम्यहं भेषामेकं नात्मानं निष्क्रीणा इति स ग्येष्टं
 पुत्रं निगृह्णन् उपार्चनं त्रिमिति नोपवेमिति कनिष्ठं मातार्ताहमथ्यमेसं पदादयां च क्रतुः शुनः नपे तस्य हद्रा तं ददाम्यहं
 दार्यमोरण्याद्ग्राममेयार्यमपि चरं तं हंताहमनेनात्मानं निष्क्रीणा इति स यरुणं राजानमुपससारानेन त्याज्या इ

याप्रतीयाय न भर्षादिद्रुदतितामिद्रुदयाचा अश्विनौ नुस्तुर्ष्यत्तोरसस्याम इति मोक्षिर्नो नुष्टाय तत्तत्तरेण नृचेर्न तमश्विना ऊच
नुरुर्न नुस्तुर्ष्यत्तोरसस्याम इति तत्तत्तरेण नृचेर्न तस्य हस्मर्ष्यं च्युक्ताया विपाजो मुमुचे रुनीय ऐश्या कस्यो
दरे भर्षा तुत्तमस्यामे च्युक्ताया विपाजो मुमुचेऽगदये स्या क आम ॥ १६ ॥ तमृत्विज ऊनुस्त्य मेधनो स्या हः मंस्थामधि
गच्छेत्पथं हंतं शुनः शोपोजः स्रवं ददती मेताभिश्च तगृभिरभिगुपाय यच्चिदित्यं गृहे गृह इत्यर्थं नंद्रोण कलशमभ्यवनिनायो
च्छिष्टं च म्यो भिरेत्येतय चीथ हस्मिन्नन्यारब्धं पूर्याभिश्च तगृभिः गत्वा हाकाराभिर्गुह्यां च कास्तं धनमप्यभुधमभ्यवनिनायं
त्वं नो अग्नेवरुणस्य चिद्राग्नित्येताभ्यामर्थं नमत ऊर्ध्वमग्निमाहवनीयमुपस्थापयां च कारं शुनश्चिच्छेपं निदितं गह्वादित्यथ ह
शुनः शोपं विभ्या मित्रस्यां क्रमायमादं महोयाचा जीगर्तः गां यवमिर्ऋपे पुनर्मे पुत्रं देहीति निति होयाच विभ्या मित्रां देयाचा इमं
मादमरा मतेति महं देवरातो यं भ्या मित्रा अस्तं तस्यं ते कापि देयवा भ्रवाः सहोयाचा जीगर्तः सौयच मिस्त्यं वेहियि हपाच हा इति
महोयाचा जीगर्तः गां यवसि रां गिरमो जम्मना स्या जीगर्तः श्रुतः कविः ॥ ऋपे पीता महात्तं तोर्मापगाः पुनरेहि मा मिति महो
याच शुनः शोपं देरुं स्त्वानास हर्लन यच्छूद्रं देव्यलप्मत ॥ गवां त्रीणि तानि त्वमवृणीधामदं गिर इति सहोयाचा जीगर्तः
गां यवमिर्ऋतं दमाता तपति पापं कर्म मया कृतं ॥ तदहं निहूवे तुभ्यं प्रति यं तु यता गवा मिति सहोयाच शुनः शोपं यः मकृत्वा
पकं कुर्वोऽनुयां देन ततो परं ॥ नापागाः गां दान्या यो दत्तं ये यं त्यया कृत्वा मिति हे विभ्या मित्र उपपादं सहोयाच

१. सत्यमेव जयते ; इति महाभारतम् ।

न्यस्योभयोऽन्यमोऽन्यारोपाद्यच्छ्रुतिर्षादुवरोप्याश्वत्यानिहाधाण्यभिपुणुयात्तानिमध्वर्थेऽमोऽस्वस्योभक्षोयतोऽयम
 धित्वोऽयंनेदृगन्गंनेत्रुमादमर्चनांश्चममान्युज्जमेन्यमोपाश्रमवशुज्जाइतिहायेनानितर्धाचक्षतेऽकुरुधेनेतेह प्रथम
 जंन्यमोऽगानिनिस्योहान्येपिजानोनेयन्यंचोरोहंमस्माज्यदोहनिन्यमोहोर्नयमोहोर्नयमोहंमंतन्यमोपधइत्याच
 क्षंनेगंनेऽनरगेअदियाउरदिद्व्याः ॥ ३० ॥ तेसांयश्चममानांरमोयाइतेवरोयाश्रमवशुज्जाइतिहायेनानितर्धाचक्षतेऽकुरुधेनेतेह प्रथम
 क्षतिःऽप्यारुध्याप्रतिनियोन्यमोपय्यारगेयांश्चकृत्तानिचमक्षयत्तुपाह्वरोक्षेणंमोमपीधमामोर्तिनास्यमत्यक्षंमधितोभय
 तिरगंश्चमिरहवाद्यमेमांरावाद्ययमीर्धःगरोक्षमिवापह्वणोरुपमुपनिगच्छतिपक्षत्रियःपुरोषंचदीक्षय्यप्रयरेण्य
 क्षंनेगंनेदृगन्गंनेत्रुमादमर्चनांश्चममान्युज्जमेन्यमोपाश्रमवशुज्जाइतिहायेनानितर्धाचक्षतेऽकुरुधेनेतेह प्रथम
 क्षतिःऽप्यारुध्याप्रतिनियोन्यमोपय्यारगेयांश्चकृत्तानिचमक्षयत्तुपाह्वरोक्षेणंमोमपीधमामोर्तिनास्यमत्यक्षंमधितोभय
 तिरगंश्चमिरहवाद्यमेमांरावाद्ययमीर्धःगरोक्षमिवापह्वणोरुपमुपनिगच्छतिपक्षत्रियःपुरोषंचदीक्षय्यप्रयरेण्य
 क्षंनेगंनेदृगन्गंनेत्रुमादमर्चनांश्चममान्युज्जमेन्यमोपाश्रमवशुज्जाइतिहायेनानितर्धाचक्षतेऽकुरुधेनेतेह प्रथम
 क्षतिःऽप्यारुध्याप्रतिनियोन्यमोपय्यारगेयांश्चकृत्तानिचमक्षयत्तुपाह्वरोक्षेणंमोमपीधमामोर्तिनास्यमत्यक्षंमधितोभय
 तिरगंश्चमिरहवाद्यमेमांरावाद्ययमीर्धःगरोक्षमिवापह्वणोरुपमुपनिगच्छतिपक्षत्रियःपुरोषंचदीक्षय्यप्रयरेण्य

स्फुटिरजायतयदभ्युत्थः ॥ स्वाज्यंवाएतद्वनस्पतीनांतिजएवासिस्तत्साम्राज्यं चवनस्पतीनांक्षेत्रेदधात्यथयत्तद्वाक्ष्याणि यश
 सोचाप्यवनस्पतिरजायतयत्तदुक्षः स्वाराज्यं चहवाएतद्वाराज्यं चवनस्पतीनांयशएवासिस्तत्स्वाराज्यं वैराज्ये चवनस्पती
 नांक्षेत्रेदधात्येतान्यस्य पुरस्तादुपप्लुप्तानि भवत्यथ सोमं राजानं क्रोणंति तिराज्ञ एवावृतोपवसथात्प्रतिवेशश्चरत्यथापवसथ्य
 महरेतान्यभ्ययुः पुरस्तादुपकल्पयेत्तापिपयणं चमार्धिपयणे फलकैर्द्रोणकलशं दशापवित्रमद्रीन्पूतभृतं चाधवनीयं चस्या
 लीमुदं चर्नचमसं चनद्यदेतद्वाजानं मातरभिषुण्यंति तदेनानि द्वेधा विगृहीयादभ्यन्यानि सुनुर्यान्मास्यंदिनायान्यानि परि
 शिष्यात् ॥ ३२ ॥ तद्यत्र तांश्चमसानुन्नयेयुस्तदेतं यजमानचमसमुन्नयेत्तस्मिन्देदर्भतरुणके प्राप्ते स्यातां तयोर्व्यपद्रुकृतं
 तः परिधिपूर्वमास्येदधिक्राव्णो अकारिपमित्येतयर्चां स स्वाहाकारयानुवपद्रुकृतं परमादधिकाः शयसापंचकृद्दीरितितद्य
 त्रैतांश्चमसानाहरेयुस्तदेतं यजमानचमसमाहरेत्तान्यथोदृष्टीगुस्तदेनमुपोदृष्टीयात्तद्यदेकां होतोपहृयेत यदाचमसं भक्षये
 दधेनमेतयाभक्षयेद्यदत्र शिष्टं रसिनः गुतस्य यदिद्रो अपि चच्छचीभिः ॥ इदं तदस्वमनसा शिथेन तोमं राजानमिह भक्षया
 मीतिं गियो हवा अस्माप्ययानस्पत्यः गियेन मनमाभक्षितो भवत्युभं हास्यराष्ट्रमव्यथ्यं भयति यप्यमेतं भक्षं भक्षयति क्षत्रि

यो यजमानः शनष्पदिह देपीतः प्रण आयुर्जीय सं सो मतारी रित्यात्मनः प्रत्यभिर्मर्ग ईश्वरो ह वा एषो प्रत्यभिर्मर्गो मनुष्यस्या
 युः प्रत्यय ह तौर न हन्मा भक्षयतीति तद्यदेतनात्मानमभिमृच्छत्यागुरे च तत्प्रतिरत आप्याय स्वमगेतु तं गते पयां सिममुयं तु या
 जा इति च मम माप्याय पत्यभिरूपाभ्यां यद्यने भिरूपं तत्समृद्धम् ॥ ३३ ॥ तद्यत्र तांश्च मसान्सादयेयुस्तदेतं यजमानच
 मम मादयेत्तान्यत्र प्रकंपयेयुस्तदेन मनुप्रकंपयेदयनमाहृतं भक्षयेत्तरागं मपीतस्य देव सोम ते मतिविदं क्रमैः पितृभिर्भक्षित
 स्वभक्षयामीति प्रातः गद्यने नारागं मोभक्षं क्रयैरिति माध्यं दिने काव्यैरिति तृतीयमग्रनं क्रमायै पितरः प्रातः सयनं क्रव्यो माध्यं
 द्विने काव्यान्मृतीयमयनं तदं तत्पितृनामृतान्मयनभाजः करोति स चो ह्यसोमृत इति हस्माह प्रियव्रतः सोमापोयः कश्च स
 यनभार्गिल्यमृता ह या अस्य पितरः सयनभाजो भग्यैर्युग्रं हास्यराष्ट्रमध्यम्यं भयति य एव मेतं मधे भक्षयति तक्षत्रियो यजमानः
 ममान आत्मनः प्रत्यभिर्मर्गः ममानमाव्यायनं यमस्य प्रातः सयनं स्ववापृता प्रातः सयने च रेयुर्माध्यं दिनस्य माध्यं दिने नृती
 यगयनम्यनृतीयमयनं तं मयमंतं भक्षं प्रोवाच गमो मागं ययो यि श्वं तराय मापन्ननायतस्मिन्हो वाच प्रोक्तं स ह प्रमुह्यमात्मण तु
 न्यं दत्तः स यथापणं उं मयज्जइत्यनमुहं यप्रोवाच नुरः कावपेयो जनमेजया य पारिक्षिताय तमुहं यप्रोचतुः पर्यंत नारदो सोमका
 यगा हं ज्यायं गहं द्याय माज्ज्याय च श्रवदं वावृधाय भीमार्य च दर्भाय नम्रजिने गांधाराय तमुहं यप्रोवाचाग्निः स न श्रुताया
 चिदं ज्ञानं च यं ण्तमुहं यप्रोवाच यमिष्ठः मुदामे पजय नार्यते ह तं स च एव महज्जगमुरेतं भक्षं भक्षयित्वा मर्वे ह य महा

िमः ॥ हरिः ॐ ॥ अथातःस्तुतनाखयोरेवैकाहिकंप्रातःसवनमैकाहिकंतृतीयसवनममेतेवैशांतैकृतेप्रातः
 छितेगपनेयंदेकाहिकेनात्यहृदयंप्रतिष्ठित्याअग्रच्युत्याउचोमाध्यंदिनःपयमानोयउभयसाम्नोवृहत्पृष्ठस्योभेहिसामनी
 क्रियेतआत्वारथंयपोतयइदंयमोमुतमंपइतिराथंतरीप्रतिपद्राथंतरोनुचरःपयमानोक्थंयाएसद्यन्मरुत्वतीयपयमाने
 षाअत्ररथंतरोनुयंविधृहत्पृष्ठंमयीयपतायंतदिदंरथंतरोस्तुतमाभ्यौप्रतिपदनुचराभ्यामनुशंसत्यथोन्नतवराथंतरंक्षत्रंबृह
 द्भक्षारहृदयंप्रमद्वपुरस्तान्मउग्रंराष्ट्रमव्यथ्यमसादित्यथान्नंवरंयंतरंमग्नमेवास्मत्तपुरस्तात्कल्पयत्यथेयंवपृथिवीर
 धंतरंमिनंतदुयंप्रतिष्ठाप्रतिष्ठामेयास्मत्तपुरस्तात्कल्पयतिसमानंइन्द्रनिहयोविभर्कःसोहामुद्रान्द्राक्षणस्पत्यउभयसा
 म्नारूपमुभेहिनामनीक्रियंततमान्योधाय्याअविभर्कस्ताअहार्मैकाहिकोमरुत्वतीयःप्रगाथः ॥ १ ॥ जनिष्ठाउग्रःसहसे
 नुरायेतिनूर्फमुग्रयत्सहस्वत्तक्षत्रस्यरूपमंद्रओजिष्ठइत्योजस्वत्तक्षत्रस्यरूपंचहुलाभिमानइत्यभिघदभिभूत्यरूपंतदेका
 दशरूपंभयत्येकादशाधारायंत्रिष्टुंभोयराजन्यओजोयाइंद्रियंयीयंत्रिष्टुयोजःक्षत्रंवीर्यराजन्यस्तदेनमोजसाक्षत्रेणवी
 र्येणममर्पयतितद्गारिरीतंभवेत्यतद्वैमरुत्वतीयंममृद्धंयद्गारिरीतंस्तस्योक्तंन्नाक्षणत्वामिद्धिहवामहइतिचृहृदगृष्ठंभवतिदश
 ग्रंयचृहृदक्षत्रेणयत्तअंगममर्पयेत्यथोक्षत्रंयचृहृदत्तमायजमानस्यनिष्कंयत्त्यतचद्वहृदगृष्ठंभवतिक्षत्रंयचृहृदक्षत्रेणयंततमम
 र्पयेत्यतोभयंस्वर्गदृष्टंरुताग्रैर्ननेनागमर्पयेत्यथोक्षत्रंयचृहृदस्वर्गंननेनागमर्पयेत्यथित्वाषास्त्रोनुमइतिरथंतरमनुक

